

การวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม
: กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส

นางสาว ภัทรพร มงคลวัจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS ON THE KNOWLEDGE TRANSFERRING PROCESS FOR
VOLUNTARY SOCIAL CONTRIBUTION IN PRADABOS SCHOOL

Miss Pattarapon Mongkonwat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Non-Formal Education

Department of Education Policy, Management, and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

520023

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการ

อาสาสมัครรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส

โดย

นางสาวภัทรพร มงคลวัฒน์

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

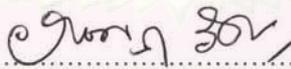

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

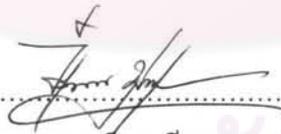
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภัทรพร มงคลวัจน์ : การวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับ
ใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส. (AN ANALYSIS ON THE KNOWLEDGE
TRANSFERRING PROCESS FOR VOLUNTARY SOCIAL CONTRIBUTION IN
PRADABOS SCHOOL) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา
รัตนอุบล, 154 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับ
ใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาให้แก่ศิษย์พระดาบส ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
และด้านการประเมินผล และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่องการถ่ายทอดความรู้เพื่อ
การอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และ
ด้านกิจกรรมเสริม ตัวแปรที่ศึกษาคือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสา และ กระบวนการรับความรู้ของ
ศิษย์พระดาบส กลุ่มตัวอย่างเป็นดาบสอาสา ศิษย์พระดาบส และศิษย์เก่าพระดาบส รวมทั้งหมดจำนวน 154 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 5 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามศิษย์พระดาบสและแบบสอบถามศิษย์เก่าพระดาบสต่อ
กระบวนการรับความรู้กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบส
อาสา แบบสัมภาษณ์ศิษย์พระดาบสและแบบสัมภาษณ์ศิษย์เก่าพระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้กระบวนการ
การถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู
และดาบสอาสาต่อกระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ
ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการ
เรียนการสอนและด้านการประเมินผล ด้านเนื้อหาความรู้สรุปได้ว่า สอนวิชาชีพ โดยเน้นเนื้อหาที่สอดคล้องกับ
สถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของตลาดแรงงานรวมทั้งปลูกฝังการอาสาสมัครรับใช้สังคม ด้านกิจกรรมการ
เรียนการสอนและกิจกรรมเสริมมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ความรู้ทางวิชาชีพและปลูกฝังการอาสาสมัครรับใช้
สังคมทั้งในและนอกห้องเรียน ด้านการประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลายเช่น การสอบข้อเขียน การสอบปากเปล่า การ
สอบปฏิบัติ และการสังเกตพฤติกรรมประเมินตามสภาพจริง

2. กระบวนการการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ในด้านเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรม
เสริม พบว่า กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาความรู้ระดับมากที่สุดคือ
ศิษย์คิดว่าสามารถตอบแทนสังคมได้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ดาบสอาสามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน
บรรยายภาคเป็นกันเอง กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย เน้นการฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ได้ และมีแบบอย่างที่ดี
ดีจากดาบสอาสา ด้านกิจกรรมเสริม พบว่า การร่วมกิจกรรมเสริมและสังเกตอกกับกิริยาผู้ร่วมกิจกรรม ทำให้ศิษย์
ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอาสาสมัครรับใช้สังคม และสร้างความเคยชินให้ศิษย์พร้อมจะอาสาสมัคร
รับใช้สังคมด้วยตนเอง

ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา...ลายมือชื่อนิสิต.....ภัทรพร มงคลวัจน์.....
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2552.....

4883812827 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: NON-FORMAL EDUCATION / THE KNOWLEDGE TRANSFERRING
PROCESS / VOLUNTARY SOCIAL CONTRIBUTION

PATTARAPON MONGKONWAT : AN ANALYSIS ON THE KNOWLEDGE TRANSFERRING
PROCESS FOR VOLUNTARY SOCIAL CONTRIBUTION IN PRADABOS SCHOOL. THESIS
ADVISOR : ASSOC. PROF. ARCHANYA RATANA-UBOL, Ph.D., 154 pp.

The purposes of this study were to 1) study the process of knowledge transferring for voluntary social contribution of administrators, teachers and Dabos Volunteers and 2) study the process of the knowledge perception for voluntary social contribution of administrators, teachers and Dabos Volunteers.

Samples of this study composed of 20 administrators, teachers and Dabos Volunteers and 154 learners. The study instrument was interview and questionnaire. Data were analyzed to meet the objectives and presented in descriptive form.

The findings were as follows:

1) the process of knowledge transferring for voluntary social contribution administrators, teachers and Dabos Volunteers include: (1) curriculum focused on vocational aspects related to the current situation, the labor market needs and the voluntary social contribution awareness, (2) learning activities were varied focusing on the voluntary social contribution awareness, and (3) evaluation strategies were varied including the written form test, the oral test, the practice test, the behavior observation 1) the knowledge transferring process.

2) study the process of the knowledge perception for voluntary social contribution of administrators, teachers and Dabos Volunteers comprised of (1) curriculum emphasized on the learners voluntary social contribution abilities, (2) learning activities were varied emphasizing on the practice, the implication, and the best practices, and (3) extra activities mainly focused on the awareness of the important and benefits of the voluntary social contribution.

Department : Educational Policy, Management, and Leadership.. Student's signature *Pattarapon Mongkonwat*
Field of study : Non-Formal Education.....Advisor's signature *Archanya*
Academic Year:..... 2009.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่ของ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา ตลอดจนข้อชี้แนะต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ที่สละเวลา เป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

อาจารย์ ดร. ภัทรพล มหาพันธ์ ที่ให้ความรู้ การช่วยเหลือ และให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์

ดร.อรสุดา เจริญรัต อาจารย์สุชาติ ศรีนวลนัต รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ ดร. วรรัตน์ อภินันท์กุล ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เจ้าหน้าที่โรงเรียนพระดาบส เจ้าหน้าที่โครงการลูกพระดาบส ดาบสอาสา และศิษย์พระดาบสทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

ดร. ชนินทร สุขเจริญ ที่เอื้อเฟื้อ เสียสละเวลา แรงกายและแรงใจ ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จ

ทั้งนี้ ความสำเร็จส่วนหนึ่งได้เกิดขึ้นโดยได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจสำคัญจาก คุณ นันทภา ปัญญารัตน์ คุณกรวิภา กัปตพล คุณนัญฐา มณฑล หมวย(ใหญ่) พี่แดง พี่โต้ง น้องก๊ก คนสวย น้องๆ โรงเรียนกวดวิชาติวเตอร์ล่าและบุคคลอื่น ๆ ที่มีอาจกล่าวนามได้ครบถ้วนตลอดจนความรักและกำลังใจที่มีให้เสมอจากคุณสุพรรณนิภา มงคลวัจน์มารดาของผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ศูนย์วิทยุทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	11
ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	11
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	13
ลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	15
ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	19
การศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ.....	22
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่.....	26
ลักษณะผู้ใหญ่.....	26
คุณลักษณะโดยทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่.....	28
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	30
เทคนิคและวิธีการสอนผู้ใหญ่.....	34

บทที่	หน้า
แนวคิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้.....	40
วิธีการถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	45
กิจกรรมการเรียนการสอน.....	47
ตอนที่ 3 โรงเรียนพระดาบส.....	50
ประวัติความเป็นมาของมูลนิธิพระดาบส.....	50
ประวัติโรงเรียนพระดาบส.....	51
การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบส.....	52
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
งานวิจัยในประเทศ.....	52
งานวิจัยต่างประเทศ.....	55
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	59
3.วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสาและกระบวนการรับ ความรู้ของศิษย์พระดาบสเพื่อการรับใช้สังคม.....	60
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4.ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา และศิษย์พระดาบส.....	68
ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	68
ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	70
ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสอบถาม.....	72
ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล.....	75
ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหา ความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม.....	94
ผลการศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหา ความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม จาก แบบสอบถาม.....	94

บทที่	หน้า
ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 และศิษย์เก่าพระดาบส จากแบบสัมภาษณ์.....	103
5.สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการวิจัย.....	117
อภิปรายผลผลการวิจัย.....	122
ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้.....	124
ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป.....	125
รายการอ้างอิง.....	127
ภาคผนวก.....	135
ภาคผนวก ก. จดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล.....	136
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	138
ภาคผนวก ค. แบบสอบถาม.....	145
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	154

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	68
2	ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	69
3	ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ศิษย์ปัจจุบัน).....	70
4	ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ศิษย์เก่า).....	71
5	จำนวนและคำร้อยละของศิษย์พระดาบสที่ตอบแบบสอบถาม.....	72
6	ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบส (ศิษย์ปัจจุบัน) ที่ตอบแบบสอบถาม.....	73
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ ของศิษย์พระดาบส ด้านเนื้อหาความรู้.....	94
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน.....	95
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมเสริม.....	97
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ ของศิษย์พระดาบสโดยศิษย์ปัจจุบันปีการศึกษา 2551 โดยส่วนรวม.....	98
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับ ความรู้ ของศิษย์เก่าพระดาบสด้านเนื้อหา.....	99
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระ ดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน.....	100
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่า พระดาบส ด้านกิจกรรมเสริม.....	101
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยศิษย์เก่าพระดาบส โดยส่วนรวม.....	102

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ระบบการเรียนการสอน.....	44

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาและมีส่วนสำคัญในการแก้ไข ปัญหาต่างๆของประเทศ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547) ได้กล่าวถึง " การศึกษา " หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งมาตรา 15 ได้กล่าวถึงการ จัดการศึกษาว่ามีสามรูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อรรถาศัย ซึ่งการศึกษานอกระบบนั้น เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ ของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา, 2547)

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนตามที่เขาต้องการเรียน (รัตนา พุ่มไพศาล, 2528) ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาศัย (2552) ได้แบ่งการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถอาศัยออกเป็น การจัด การศึกษาพื้นฐาน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

ปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอรรถาศัย จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ ให้กับประชาชนเพื่อเป็น การเปิดโอกาสทางการ ศึกษาและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองเพื่อเป็นกำลังที่สำคัญ แก่ประเทศชาติต่อไป หน้าที่ส่วนหนึ่งของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนคือ ส่งเสริม และ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอรรถาศัย พัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศ และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาศัย

และส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ระดมทรัพยากร พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาบุคลากรทางการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเครือข่าย รวมทั้งกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเดิมภารกิจหลักส่วนหนึ่งของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ จัดการศึกษาออกโรงเรียน โดยมุ่งจัดการศึกษาให้กับประชาชนและผู้ด้อยโอกาสที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อ่านออก เขียนได้ รวมทั้งการจัดการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพในรูปแบบต่างๆ เพื่อยกระดับการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมาย

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม นอกจากนี้อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและอิทธิพลของประเทศอื่นในซีกโลกตะวันออกเองที่หลั่งไหลเข้ามาทำให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุโดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูงขึ้น และความสับสนทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งแต่เดิมอยู่กันอย่างเรียบง่าย ทำมาหากินตามสบาย มีความสุขกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีน้ำใจไมตรีเกื้อกูลพึ่งพากัน ปัจจุบันมีสภาพชีวิตที่สับสนวุ่นวาย ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากิน และแสวงหาโอกาสเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตน ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม มีความเห็นแก่ตัว เอาตัวเอาเปรียบ จกฉวยโอกาสโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบ ศีลธรรมอันดีงามลดลง สังคมจึงขาดความสงบสุข เกิดปัญหามากมายตามมา เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาแหล่งอบายมุข ปัญหาเยาวชน และปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ปัญหาทั้งหมดนี้ส่วนหนึ่งเพราะการขาดคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคน หากบุคคลใดไม่มีคุณธรรมเป็นหลักเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือ การขาดคุณธรรมจริยธรรมมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการเกิดวิกฤตศรัทธาในวิชาชีพและสังคมหลายแขนงในปัจจุบัน จึงมีคำกล่าวที่ว่า เราไม่สามารถสร้างครุฑบนพื้นฐานของคนไม่ดี และไม่สามารถสร้างแพทย์ ตำรวจ ทหาร และนักการเมืองที่ดี ถ้าบุคคลนั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี (อมรา พงศาพิชญ์, 2542) จะเห็นได้ว่าสภาพสังคมไทยได้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น อย่างมากมายโดยมีสาเหตุหลายประการ ดังที่ พระอาจารย์ชยสาโร ภิกขุ อดีตเจ้าอาวาสวัดป่า นานาชาติ ระบุว่า "ระบบการศึกษาทุกวันนี้ มีจุดอ่อนมาก คนมีความรู้ แต่การดำเนินชีวิตกลับมีปัญหา เนื่องจากขาดคุณธรรมในการใช้ชีวิต เพราะระบบการศึกษาในปัจจุบันสอนคนให้แข่ง

กันตลอดเวลา เช่น เรียนสูงๆ เพื่อที่จะได้ประกอบอาชีพดีๆ ได้เงินเดือนดีๆ แต่ไม่ได้สอนให้เป็นคนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้สังคมมีปัญหาในเรื่องความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน" ซึ่งสอดคล้องกับ ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2550) องคมนตรีและอดีตนายกรัฐมนตรีได้กล่าวบรรยายพิเศษเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ไว้ว่า "ในช่วงที่ผ่านมาสังคมไทยเกิดวิกฤตการณ์อย่างใหญ่หลวงแบบไม่เคยเกิดมาก่อน ทั้งการจู่โจมรัฐบงหลวงในวงราชการและเอกชน มีการซื้อสิทธิขายเสียงในระดับชาติและท้องถิ่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริตราคาก่อสร้างและจัดซื้อพัสดุของหน่วยราชการ รวมถึงการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ ซึ่งร้อยละ 96 ต้องนำมาใช้บริหารราชการแผ่นดิน ทำให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเมือง นอกจากนี้ยังมีการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย มีการตั้งงบประมาณกลางซึ่งตั้งไว้ใช้ในกรณีฉุกเฉิน เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟไหม้ ภัยธรรมชาติมาใช้กรณีอื่นอย่างฟุ่มเฟือย สร้างความเสียหายให้กับประเทศเป็นแสนล้านบาท เกิดเป็นวิกฤตการณ์ในบ้านเมือง และประชาชนส่วนใหญ่ยังยอมให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง เพราะหวังเพียงเงินไม่กี่บาท แต่ไม่รู้ว่าประเทศชาติจะเสียหายเพียงใด สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยขาดคุณธรรมจริยธรรม มาจากสังคมไทยห่างไกลจากคำสอนทางศาสนา เป็นสังคมที่ตามใจตนเองอย่างไรชอบเขต ใครจะทำอะไรก็ตามใจชอบ ไม่มีใครขัดขวาง อีกทั้งยังเป็นสังคมวัตถุนิยมแข่งขันกันเพื่อความร่ำรวย และคนทั่วไปก็ไปเหยยิด โดยหวังว่าวันข้างหน้าจะได้พึ่งพา และสังคมไทยยังเป็นระบบอุปถัมภ์ แทนที่จะใช้ระบบคุณธรรม ทำให้ไม่ได้คนดีที่สุดมาบริหารราชการแผ่นดิน โดยหัวใจสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม คือการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งกว่าคำว่าซื้อสัตย์สุจริต"

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในปัจจุบันส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ ประกอบอาชีพหลังจากเรียนได้แต่การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมนั้นค่อนข้างประสบปัญหา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ให้คนรู้จักการช่วยเหลือสังคม ให้เขาตระหนักถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชนได้และเอื้อโอกาสให้กับคนในสังคมนั้นสอดคล้องกับความหมายของอาสาสมัครซึ่งหมายถึงการสมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แห่งประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (สมพร เทพสิทธิ์า, 2541)

ปัจจุบันการจัดการศึกษามีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต การศึกษาทางเลือกเป็นแนวทางการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2552) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแตกต่างไปจากการศึกษา

แบบเดิมที่จัดโดยรัฐ หรือโดยตัวแทนอื่นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ในเชิงการเปลี่ยนแปลงจากรุนแรงแบบถอนรากถอนโคนและก้าวหน้า เช่น การไม่ใช้หลักสูตรและวิธีการสอนของการศึกษาในระบบ กลุ่มพัฒนาการศึกษาเชิงรุก สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552) จำแนกการศึกษาทางเลือกเป็น 7 ฐานการเรียนรู้ คือ การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว หรือ Home School ครอบคลุมทั้งแบบครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มครอบครัวหรือเครือข่าย การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบของรัฐ ได้แก่ โรงเรียนในระบบที่จัดกระบวนการเรียนรู้แบบ เน้นการปฏิบัติและประสบการณ์ของผู้เรียน มีการสร้างเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา ได้แก่ พ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้าน ที่สังกัดกลุ่มหรือเครือข่าย และดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชนรุ่นหลังทั้งแบบเสียค่าใช้จ่ายและไม่เสียค่าใช้จ่าย การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม ซึ่งจัดกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกและสาธารณชน โดยเน้นศาสนธรรม มีกิจกรรมการฝึกฝนจิตใจและวิถีชีวิตทั้งแนวปฏิบัติธรรม การปฏิบัติสมาธิ แนวต่อต้านบริโภคนิยม แนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมทางการศึกษาที่มีเจตนาในการจัดการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมายของตน ในรูปแบบกระบวนการวิชา การฝึกอบรม การบรรยาย เช่น สถาบันการเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชน ศูนย์ ชมรม การศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เป็นภาคการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายที่สุด ทั้งกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมออมทรัพย์ การเกษตร การแพทย์พื้นบ้าน การพัฒนาอาชีพ การสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ – สิ่งแวดล้อม การอนามัยและสาธารณสุข การป้องกันยาเสพติด สิทธิชุมชน เป็นต้น และการศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่ผ่านสื่อสารมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และสื่อสมัยใหม่อย่างเว็บไซต์ รวมถึงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ แหล่งท่องเที่ยว หรือแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่ให้สาระความรู้ มีความต่อเนื่อง ก่อเกิดการเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

โรงเรียนพระดาบสเป็นโรงเรียนหนึ่งซึ่งดำเนินการในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดได้ว่าเป็นการศึกษาทางเลือก เพราะดำเนินการโดยไม่เป็นเชิงพาณิชย์ ผู้เข้ารับการอบรมไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ โรงเรียนพระดาบสเป็นโครงการตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2518 เพื่อสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่มีอาชีพ และความรู้พื้นฐานที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูง แต่มีความใฝ่เรียนเพียรพยายามให้ได้มีโอกาสฝึกอาชีพ ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นออกไปประกอบสัมมาอาชีพะ สร้างตนเอง ช่วยเหลือครอบครัว สังคม

และประเทศชาติต่อไปได้ (มูลนิธิพระดาบส, 2547) การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสจะประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ครู และดาบสอาสาซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ศิษย์พระดาบส ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาถ่ายทอดความรู้ ดูแลเอาใจใส่ศิษย์อย่างใกล้ชิดเสมอ ศิษย์พระดาบส คือนักเรียนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและมีความเพียร โครงการลูกพระดาบสจังหวัดสมุทรปราการเป็นโครงการที่สามารถสร้างรายได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนพระดาบสและมูลนิธิพระดาบส สำนักงานมูลนิธิพระดาบสเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลและองค์กรต่างๆ รวมทั้งหน่วยงานบริหารภายในของมูลนิธิพระดาบสเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปโดยเรียบร้อย (มูลนิธิพระดาบส, 2548) นอกจากดาบสอาสาซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพแขนงต่างๆ ให้แก่ศิษย์พระดาบสแล้ว เพื่อให้บรรลุตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ได้เป็นเฉพาะดาบสอาสาเท่านั้นที่จะทำให้ศิษย์พระดาบสสำเร็จหลักสูตรการเรียน ออกไปโดยมีวิชาชีพและคุณธรรม สามารถช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติได้ แต่บุคลากรทุกท่านในมูลนิธิพระดาบสล้วนมีส่วนร่วมสร้างความตระหนักรู้ และร่วมถ่ายทอดความรู้ในลักษณะต่างๆ กันไป หลักสูตรของโรงเรียนพระดาบส ในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรวิชาชีพเกษตรพอเพียง หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง หลักสูตรวิชาชีพเคหะบริหาร และหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน มีนักเรียนจบหลักสูตรไปทั้งสิ้นกว่า 800 คน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสนั้น หลักสูตรการเรียนประจำ 1 ปี แต่ละหลักสูตรจะต้องเรียนหมวดวิชาเตรียมช่าง หมวดวิชาชีพเฉพาะ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังมีการฝึกความชำนาญในวิชาชีพช่างต่างๆ โดยทางมูลนิธิมีนโยบายให้ศิษย์พระดาบสได้มีโอกาสตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เช่น โครงการลูกพระดาบสช่างเกษตรสัญจร ที่ให้ลูกพระดาบสและคณะวิทยากรไปฝึกอบรมเกษตรกรและช่างพื้นบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องยนต์ทางการเกษตร เป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนอีกทางหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนในท้องที่ต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณประโยชน์ให้แก่เกษตรกรและช่างพื้นบ้านเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่นต่อไปเป็นต้น การใช้ชีวิตของศิษย์พระดาบสตลอดหลักสูตรนั้นจะมีผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดซึ่งกล่าวได้ว่าโรงเรียนพระดาบสนั้นได้เปิดโอกาสที่สำคัญให้กับผู้ขาดโอกาสแล้ว บุคลากรของโรงเรียนยังสามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถช่วยเหลือหลอมศิษย์ให้เกิดการอาสาสมัครรับใช้สังคม

เกษม วัฒนชัย (2547) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงศิษย์พระดาบส ไว้ว่า “ ศิษย์พระดาบสที่นี้ก็ไม่มีปัญหาอะไรนะครับ เรียกว่า ถ้าผ่านช่วง 3 เดือนแรกไปแล้วก็มักจะใช้ได้ อาจจะมีบ้างที่เกเร แต่เราก็มีกรรมการวินัยคล้ายๆ ฝ่ายปกครองควบคุมดูแล บางคนจบแล้วก็กลับไปทำงานที่บ้านเกิดของตัวเอง ส่วนองค์กรที่รับเด็กเราเข้าไปทำงานก็มีผลตอบรับเกี่ยวกับศิษย์พระดาบสที่ดีมากกว่า มีวินัยในตัวเอง สู้งาน ซึ่งก็ตรงกับจุดประสงค์ของเราที่ต้องการทำให้ชีวิตของเขามีความหมายขึ้นมาให้ได้ เคยพูดกับเขาตรงๆ นะครับว่า ชีวิตที่ผ่านมาของเขาอาจจะเรียกได้ว่าล้มเหลวด้วยเหตุผลหลายๆอย่าง แต่เมื่อเขาได้มาอยู่ที่นี้ เป็นโอกาสครั้งที่ 2 ที่พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานมาให้เพื่อชีวิตของตัวเอง ก็ควรจะตั้งใจให้มากที่สุดและสู้ต่อไป เพื่อความสำเร็จในวันข้างหน้าของพวกเขา ที่นี้เขาจะมีไหว้ครูกันทุกปีนะครับ บางปีก็มีศิษย์พระดาบสที่จบออกไปแล้วเข้ามาราบไหว้ครูพระดาบส บางคนก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว มาบอกว่า ถ้าไม่มีโรงเรียนพระดาบสแห่งนี้ ชีวิตเขาก็คงไม่ใช่อย่างทุกวันนี้แน่นอน เราฟังแล้วก็อดรู้สึกดีใจไม่ได้ครับ” ทำให้เห็นได้ถึงการประสบความสำเร็จของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้ถ่ายทอดความรู้ของโรงเรียนพระดาบสที่สามารถสร้างคนให้มีอาชีพและเป็นคนดีของสังคมได้ตั้งนั้นการจัดการเรียนรู้ให้คนรู้จักการช่วยเหลือสังคมจึงควรให้เขาตระหนักถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชนนั้นได้ และเอื้อโอกาสให้กับคนในสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนพระดาบสซึ่งเป็นโครงการตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เน้นการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่มีอาชีพ และความรู้พื้นฐานที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูงแต่มีความใฝ่เรียนเพียรพยายามให้ได้มีโอกาสฝึกอาชีพ ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นออกไปประกอบสัมมาอาชีพะ สร้างตนเอง ช่วยเหลือครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไปได้ และที่สำคัญโรงเรียนพระดาบสแตกต่างจากโรงเรียนทั่วๆ ไปคือ โรงเรียนเป็นองค์กรที่รับใช้สังคม สร้างโอกาสที่ดีให้กับคนในสังคม ผู้บริหาร ครู และดาบสอาสาต่างปฏิบัติหน้าที่สอน บริหาร และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้วยความสมัครใจ เสียสละ ด้วยจิตอาสาสมัครรับใช้สังคม ด้วยความรักเทิดทูนและเพื่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างแท้จริง นอกจากผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาที่มีจิตอาสาสมัครรับใช้สังคมแล้วยังถ่ายทอดและปลูกฝังให้ศิษย์พระดาบสมีจิตอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยมีดาบสอาสาเป็นแบบอย่างที่ดีและมีกิจกรรมที่ล้วนสร้างและปลูกฝังการอาสาสมัครรับใช้สังคม ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิธีการให้ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเรื่องกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้แก่ศิษย์พระดาบสของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลโดยศึกษาด้วยการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำ

เทคนิคเหล่านี้ไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ และศิษย์พระดาบสที่ได้รับความรู้จากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ว่ามีกระบวนการรับความรู้ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมอย่างไร ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านผลการประเมินผล
2. เพื่อศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่องการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคมของคณาจารย์ ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล และศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

2. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ผู้บริหาร ครู และคณาจารย์ 158 คน

- 2.1.1 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รวม 4 คน

2.2.2 ครู ประกอบด้วย ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหาร ครูผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง ครูผู้ช่วยหลักสูตรเคหะบริหาร รวม 26 คน

2.1.3 ดาบสอาสา ประกอบด้วย ดาบสอาสาหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ดาบสอาสาหลักสูตรเคหะบริหาร ดาบสอาสาหลักสูตรช่างยนต์ ดาบสอาสาหลักสูตรช่างไฟฟ้า ดาบสอาสาหลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ดาบสอาสาหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ และ ดาบสอาสาหลักสูตรเกษตรพอเพียง รวม 128 คน

2.2 ศิษย์พระดาบส 465 คน

2.2.1 ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน

2.2.2 ศิษย์เก่าพระดาบสปีการศึกษา 2548 - 2550 จำนวน 341 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ซึ่งทำหน้าที่บริหารในหน่วยงาน โดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล ตลอดจนการติดตามประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง ชุกรการ และบริหารทั่วไป
2. ครู หมายถึง ผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ แก่ศิษย์พระดาบสในโรงเรียนพระดาบส ด้วยความสมัครใจ เสียสละ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งทำหน้าที่ประจำที่โรงเรียนพระดาบส ประกอบด้วยครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วย
3. ดาบสอาสา หมายถึง ผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ แก่ศิษย์พระดาบสในโรงเรียนพระดาบส ด้วยความสมัครใจ เสียสละ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งมาสอนเป็นครั้งคราว

4. ศิษย์พระดาบส หมายถึง ผู้เรียนวิชาชีพในโรงเรียนพระดาบสปีการศึกษา 2551 ประกอบด้วย หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้าวิทยุโทรทัศน์ หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ หลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรวิชาชีพเกษตรพอเพียง หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง หลักสูตรเคหะบริหาร และ หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน

5. ศิษย์เก่าพระดาบส หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระดาบสในแต่ละหลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 -2550

6. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง วิธีการที่ดาบสอาสาทำให้ศิษย์พระดาบสและศิษย์เก่าพระดาบสได้รับความรู้และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถประกอบอาชีพและช่วยเหลือผู้อื่นได้

7. กระบวนการรับความรู้ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ศิษย์พระดาบสและศิษย์เก่าพระดาบสเกิดความรู้และประสบการณ์จากการถ่ายทอดและปลูกฝังของดาบสอาสา

8. การอาสาสมัครรับใช้สังคม หมายถึง การสมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แห่งประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน หรือสิ่งอื่นใด อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหาและ พัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

9. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ดาบสอาสาจัดขึ้น หรือวิธีการสอนของดาบสอาสาเพื่อให้ศิษย์พระดาบสเกิดความรู้และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย การสอนวิชาชีพในห้องเรียน การอบรมฝึกทักษะชีวิตในและนอกห้องเรียน การร่วมกิจกรรมโครงการพระดาบสสัญจร การทัศนศึกษา การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การบริจาคโลหิต เป็นต้น

10. กิจกรรมเสริม หมายถึง กิจกรรมโครงการบำเพ็ญประโยชน์ของโรงเรียนพระดาบสที่จัดขึ้นเพื่อให้ศิษย์พระดาบสได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองเพื่อพัฒนาตน ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น และสามารถนำวิชาชีพที่ได้เรียนจากโรงเรียนไปทดลองใช้ได้จริง เช่น โครงการลูกพระดาบสช่างเกษตรสัญจร กิจกรรมโครงการพระดาบสสัญจร กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของ ดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นต่อไป
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านในด้านเนื้อหา ความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมเสริมสามารถนำไปเป็นแนวทางในการ พัฒนาสถานศึกษาอื่นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย มีหัวข้อเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่
- ตอนที่ 3 โรงเรียนพระดาบส
- ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความหมายกว้างครอบคลุมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในความหมายที่คล้ายกัน คือ เป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียน เนื้อหา โอกาสและสถานที่โดยยึดตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ นักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของปรัชญาและแนวคิดแตกต่างกันดังนี้คือ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (2520) ได้อธิบายไว้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะศึกษานี้จะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นเพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจของพลเมือง

อุ้นดา นพคุณ(2523) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้นโดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็

มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาเรียกว่า เป็นการศึกษาจากระบบโรงเรียน จะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนภาคปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชน เขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักคิดตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อทุกคนในสังคม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนโดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้มีทั้งจัดเป็นกิจกรรมโดยเอกเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น ๆ หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นอาจเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง หรือเป็นหน่วยงานที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือไปสู่วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรและสังคม รูปแบบของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความยืดหยุ่น คล่องตัว ปรับเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์และสถานการณ์ ซึ่งต่างกับการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีโครงสร้างของกิจกรรมการศึกษากำหนดไว้ตายตัว

อาชัญญา รัตนอุบล (2540) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใด ๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมาย

ต่างๆ โดยยึดหลักการที่ว่า การสนองความต้องการ ความสนใจ และแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมาย นั้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การศึกษาที่จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งมีความยืดหยุ่นทั้งเรื่องจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัด ระยะเวลาการศึกษาและการวัดประเมินผล

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ นักการศึกษาได้บอกความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้แตกต่างกันดังนี้

โกวิท วรพิพัฒน์ (2516) ได้ให้วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ให้ประชาชนมีปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ
2. ให้ประชาชนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในงานและผลลัพธ์ที่เกิดจากงาน
3. ให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าจจะมีความรู้และทันต่อเหตุการณ์

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็น การมุ่งผลิตเพื่อพัฒนาประชากร ทั้งนี้เพราะเป้าหมายในการพัฒนา คือ มุ่งให้ประชาชนในการพัฒนา เน้น

การพัฒนาตนเองของสังคม เน้นความร่วมมือในการพัฒนา เน้นอิสระในการตัดสินใจเลือก ซึ่งหมายถึง การยอมรับนับถือในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคล ยอมรับว่ามนุษย์มีเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดีสามารถเลือกสิ่งที่ดีงามสำหรับตนเองและชุมชนได้

ก๋อ สวัสดิ์พานิชย์ (2532) กล่าวว่า ความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมอันกว้างใหญ่มีหน่วยงาน และประชาชนจัดทำเป็นจำนวนมากหลักสูตรที่ใช้เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่จะมุ่งให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงและยังบ้านเมืองมีการพัฒนามากขึ้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น

สำนักการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2536) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องผสมผสานการเรียนรู้แนวการศึกษาตามระบบโรงเรียน และแนวการศึกษาที่เกิดจากระบบการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของประชาชน กล่าวคือ อาจมีการจัดกิจกรรมในรูปกลุ่มผู้เรียน หรือชั้นเรียน แต่เป็นการจัดที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ในขณะเดียวกันการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในสังคม แต่ไม่ได้ปล่อยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นเอง หากจะจัดให้มีการส่งเสริมในรูปของแหล่งวิชา หรือเครือข่ายแหล่งวิชา เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่า เนื่องจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การเรียนรู้จากธรรมชาติ สังคม หรือโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงหมายถึงความถึง วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น อายุผู้เรียน สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตาม โครงการหรือกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดขึ้นในแต่ละโครงการย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการร่วมมืออันดีระหว่างกลุ่มผู้เรียน หรือกลุ่มประชาชนในสังคมกับผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน นับตั้งแต่การวางแผนการศึกษา การประเมินความต้องการของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ การแสวงหาวิธีการ และทรัพยากร ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้นั้นๆ ด้วย

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายโดยทั่วไปของการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็คือเพื่อการบริการและช่วยให้ประชาชนสามารถปรับชีวิตให้เข้ากันได้ หรือผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยบริการใน

รูปแบบต่างๆ กัน ตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายตามสภาพท้องถิ่น หรือตามสถานการณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงให้ทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ที่จัดขึ้นแตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากรให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจ การปกครอง สุขอนามัย มีทัศนคติที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพ เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหา ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น รู้จักคิด วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ปัญหาและ สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม รู้จักปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะตามที่นักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

เพ็ญศรี ทวีสุวรรณ (2532) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการศึกษานอกระบบ ไว้คือ

1. รูปแบบการจัดการไม่แน่นอนแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของผู้จัด ผู้รับบริการ
2. หลักสูตรและเนื้อหายืดหยุ่นได้มาก ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียน สภาพแวดล้อมท้องถิ่น จุดมุ่งหมายของวิชา
3. การเรียนการสอนมีรูปแบบวิธีการแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน
4. ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับลักษณะของวิชา ความสนใจของผู้เรียน และจุดมุ่งหมายของการเรียน
5. สถานที่ เปลี่ยนแปลงโยกย้ายได้ เป็นไปตามความพร้อมและความเหมาะสมของท้องถิ่น และจำนวนผู้เรียน

วิชชุดา หุ่นวิไล (2532) ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า ในการปฏิบัติงานทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มีผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะครู อาจารย์เหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่มีเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่ทำงานในชุมชนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ซึ่งได้แก่ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอนามัยบุคคลเหล่านี้ จะเข้ามาให้บริการและทำงานเกี่ยวข้องกับประชาชนที่ส่วนใหญ่มักจะยากจน การศึกษาค่ำ และมี

โรคภัยไข้เจ็บอยู่เป็นประจำ สำหรับเทคนิคและวิธีการในการปฏิบัติงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรให้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละเขตชุมชน แนวทางทั่วไปในการดำเนินงานด้านนี้ได้แก่

1. ควรให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม บุคคลที่ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ต้องระมัดระวังและให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมและค่านิยมของคนที่จะไปร่วมงานด้วย ในการเรียนการสอนนั้น ต้องไม่ก่อให้เกิดความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับสิ่งที่ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อถือ แต่อาจจะพยายามสอนให้เขามีความคิดและความเชื่ออย่างถูกต้องมากขึ้น ช่วยพัฒนาปรับปรุงความคิดให้เขาสามารถรู้จักตนเอง ชุมชนและสังคมได้ดีขึ้นกว่าเดิม

2. ต้องให้ความสำคัญต่อความคิดและสติปัญญาของชาวบ้าน นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องไม่ทักท้วงหรือคิดเอาเองว่าคนที่ไม่รู้หนังสือนั้นจะด้อยความคิดและสติปัญญาตามไปด้วย เพราะคนในชนบทส่วนมากแล้วฉลาดและสามารถทราบว่ามีทรัพยากรอะไรอยู่บ้างในชุมชน ซึ่งเขาจะสามารถนำมาใช้ได้เหมาะสม ดังนั้นจึงไม่ควรจะไปสอนหรือแนะนำอะไรที่แปลกใหม่ในการที่จะเรียนรู้แต่ควรพยายามให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าด้วยตนเองมากกว่า

3. ส่งเสริมการเรียนรู้และการอ่านออกเขียนได้ ถึงแม้ว่าการอ่านออกเขียนได้อาจจะไม่ใช่ส่วนสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่ก็ยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการดำเนินโครงการทางด้านนี้ และนับว่าเป็นผลพลอยได้ที่สำคัญด้วยเช่นกัน โดยอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้หนังสือที่ชาวบ้านได้รับนั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาบุคลิกที่ดีให้กับเขาด้วย

4. วิธีการต่างๆ ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มักจะดำเนินการอย่างไม่สลับซับซ้อน และไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก โดยทั่วไปแล้วจะพยายามใช้วิธีการหลายๆ รูปแบบ ในการให้ข่าวสารข้อมูลการให้ความรู้ การฝึกทักษะความชำนาญ พยายามใช้สื่อการสอนหลายๆ ประเภท

วิชชุตา หนูนวล (2532) ให้หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. หลักการเรียนรู้เพื่อการทำงานและการทำงานเพื่อการเรียนรู้ หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่เป็นความจริงที่เป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ เพราะงานกับมนุษย์ย่อมเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ การศึกษานอกโรงเรียนจึงนำเอาความจริงที่เป็นธรรมชาติมาเป็นหลักในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน

2. หลักการบริการการศึกษาเป็นแบบเปิด คือการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริการจะต้องทำให้เกิดความคล่องตัว ความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ กฎระเบียบต่างๆ จะต้องกำหนดไว้อย่างกว้างๆ สรรหาแนวทาง วิธีการและรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องและสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด

3. หลักสังคมของการเรียน การศึกษานอกโรงเรียนถือหลักการว่า สถาบันที่มีอยู่ในสังคม เป็นสถาบันการเรียนรู้ทั้งสิ้น การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนนั้น อาศัยสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่ เสริมสร้างการเรียน เช่น ทางศาสนา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ สมาคม มูลนิธิ สโมสร ชมรม และชุมชน เป็นสังคมของการเรียนของการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสิ้น

4. หลักความเสมอภาคและเสรีภาพในการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในชนบทและในเมือง ให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการความจำเป็นของบุคคลและสังคม

5. หลักการศึกษาตลอดชีวิต มนุษย์จะต้องเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อชีวิตการทำงานและเพื่อจะได้สามารถดำเนินชีวิตและดำรงชีวิตอยู่รอดได้ตลอดไป

6. หลักการระดมสรรพกำลังกำลังทั้งปวงที่มีอยู่ในสังคม การศึกษานอกโรงเรียนถือว่าการศึกษาคือภารกิจของทั้งบุคคลและสังคมจึงจำเป็นต้องระดมเอาทรัพยากรมาเพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. หลักการศึกษาเพื่อปวงชน การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาเพื่อทุกคนมิใช่เป็นการศึกษาเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อาชีพใดอาชีพหนึ่ง หมู่ใดหมู่หนึ่ง หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง แต่เป็นการศึกษาที่เป็นไปสำหรับคนทุกคน ทุกเวลา ทุกสถานที่

ธำรง บัวศรี (อ้างถึงใน พรทิพย์ ทิพนา, 2537) ได้สรุปลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ไม่ตายตัวและมีความยืดหยุ่นเป็นอย่างมาก เช่น ไม่จำกัดพื้นความรู้ของผู้เรียนไม่กำหนดเวลาแน่นอน ไม่มีหลักสูตรตายตัว วัตถุประสงค์เหมือนโรงเรียนทั่วไป ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่เรียนโดยเฉพาะ ไม่จำกัดความรู้ของผู้สอน
2. ผู้เรียนต่างมาเรียนด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ
3. สอนองความต้องการผู้เรียนด้วยเวลาอันรวดเร็ว หรือเกือบทันทีทันใด ไม่ว่าผู้เรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความรู้ หรือเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตน

4. การจัดการศึกษาประเภทนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นความรับผิดชอบของสถาบันที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น สถาบันทางสังคมอื่นก็จัดทำได้

5. ผลของการศึกษาไม่จำกัดอยู่เฉพาะเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนโดยตรงเท่านั้น ยังมีผลต่อการพัฒนาสังคมโดยตรงอีกด้วย และเป็นผลที่อาจเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้ให้ลักษณะการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย จัดให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นผู้ที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่ มีภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว รวมทั้งผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาจากภาคปกติอีกด้วย กิจกรรมที่จัดโดยทั่วไปแล้วจะไม่กำหนดพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน

2. โครงสร้าง/การบริหารงาน มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงานและจะมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากมาจากหลายสังกัด การบริหารระดับท้องถิ่น จะมีบทบาทมากขึ้น และส่วนใหญ่จะดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานธุรกิจ องค์กร สมาคม และมูลนิธิต่างๆ ที่ให้ความสำคัญต่องานการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. ปรัชญาการศึกษา มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. วัตถุประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน โดยมุ่งหวังให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงในทันที และมีความสมบูรณ์ในตนเอง สอนองความต้องการการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคลและสังคม

5. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรมีลักษณะที่เป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการของส่วนบุคคล ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในทันทีทันใด และสามารถไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ตนกำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสมด้วยเหตุนี้ส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะร่วมกับผู้สอนกำหนดหลักสูตรตามที่ตนสนใจและต้องการ และเนื้อหาวิชามีลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

6. การเรียนการสอน/วิธีการ การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนให้นำแหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดคุณวุฒิ หากอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญด้านต่างๆ มาเป็นผู้สอนในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียน

การสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการเรียนการสอนและวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

7. การลงทุน/ค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนอย่างแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ

8. ระยะเวลา เวลาการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษาและลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น ซึ่งสามารถเรียนได้ในเวลาราชการหรือนอกเวลา หรือตอนเย็น ตอนกลางคืน หรือช่วงใดช่วงหนึ่งก็ได้ตามความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่กำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอน สามารถเรียนได้ตลอดชีวิต สำหรับระยะเวลาที่ใช้เรียนส่วนใหญ่แล้วจะเป็นระยะเวลาช่วงสั้น โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

9. สถานที่ ไม่มีสถานที่หรือสถาบันอย่างเป็นทางการแน่นอนตายตัว หากใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียนเช่น ที่บ้าน โรงเรียน ศาลาวัด ใต้ร่มไม้ เป็นต้น

10. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจจะได้รับใบประกาศ วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตรเช่นกัน หากมิใช่เป็นสิ่งที่จำเป็นหรือเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากับการได้รับและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

ดังนั้นลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นการศึกษาที่จัดให้ประชาชนแบบยืดหยุ่นที่ผู้สอน ผู้เรียน ผู้จัด สถานที่และเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนและความเหมาะสมของบริบท ได้แก่เนื้อหาหลักสูตร วัตถุประสงค์และงบประมาณ

ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษาได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้

Coombs (1974) จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบไว้ 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาให้ประชาชนในชนบท อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นและยังมีความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
2. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่นเรื่อง สุขภาพอนามัย โภชนาการ การดูแลบ้านเรือน การเลี้ยงเด็กอ่อน การซ่อมแซมบ้านเรือน การวางแผนครอบครัว
3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการพัฒนาประชาชนให้สามารถปรับปรุงชุมชนของตนเองได้ ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ให้อำนาจสิทธิการตัดสินใจ การจัดทำโครงการของชุมชนได้
4. การศึกษาเพื่อการอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ กิจกรรมที่ให้ประชาชนมี อาชีพ รายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545) ได้แบ่งการศึกษานอกโรงเรียนเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐาน ครอบคลุมเนื้อหาสาระตั้งแต่การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองของความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย รวมทั้งความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคล เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ฝึกทักษะอาชีพเข้าสู่อาชีพและการพัฒนาอาชีพ โดยบูรณาการกับวิถีชีวิต
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคลเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เสริมสร้างความสามารถให้กับบุคคลตามความเหมาะสม
4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะ จากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่เข้าด้วยกัน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้เข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ได้แบ่งการจัดการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การจัดการศึกษาพื้นฐาน เป็นภารกิจสำคัญอันดับแรก เป็นการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและมีสาระหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การทำงานและการศึกษาต่อเนื่อง ก่อให้เกิดชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมี

ความสุข การจัดการศึกษาจะครอบคลุมเนื้อหาสาระตั้งแต่การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย รวมทั้งความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ การจัดกระบวนการเรียนรู้กำหนดให้มีกิจกรรมหลักเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 5 กิจกรรม ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ โดยการพบกลุ่ม การเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) การทำโครงการ การสอนเสริมและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) จากกระบวนการเรียนรู้อย่างกล่าว ได้กำหนด การวัดผลประเมินผลทุกกิจกรรม ซึ่งกำหนดการประเมินเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การประเมินก่อนเรียน เพื่อทราบถึงพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินปลายภาคเรียน โดยกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคเรียน 60 คะแนน ซึ่งประกอบด้วยผลงาน/ชิ้นงาน การนำเสนอผลงาน/การร่วมอภิปราย 30 คะแนน การทดสอบย่อย 10 คะแนน การทำโครงการ 30 คะแนน และคะแนนปลายภาคเรียน 40 คะแนน

2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่ต่างกัน โดยมีสาระดังนี้

2.1 การเรียนรู้อาชีพแบบองค์รวมที่ประชาชน ครู กศน. และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

2.2 การออกแบบการเรียนรู้งานอาชีพตามลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในรูปแบบการฝึกทักษะอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การพัฒนาอาชีพและการพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยี

2.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่บูรณาการดับวิถีชีวิต โดยใช้วงจรกระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

2.4 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่พัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างเครือข่ายอาชีพ มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ การทำอาชีพภายใต้วัฒนธรรมของชุมชน มีกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันของชุมชน เป็นชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ

3. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความสามารถของบุคคลเพื่อให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความสุขตามสภาพและความสงบสุข ความปลอดภัยในสังคม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนและแก้ปัญหาสังคมของตนได้อย่างมีความสุข

3.2 เป็นการเรียนรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกัน

3.3 เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างความสามารถให้แก่บุคคล เพื่อมีทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่และแต่ละสถานการณ์

4. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่ หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการแบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถสรุปได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบ่งเป็นประเภทได้คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดการศึกษาเพื่อจุดประสงค์เฉพาะซึ่งสามารถแยกย่อยได้ตามจุดประสงค์ของการจัด และความต้องการของผู้เรียน เช่น การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต หรือการศึกษาเพื่ออาชีพ

การศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ

การศึกษานอกโรงเรียนได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษาไว้หลายประเภท การศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพเป็นประเภทหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพ นักการศึกษาได้กล่าวถึงการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพไว้ดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2524) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาวิชาชีพของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

1. การฝึก เพื่อให้บุคคลสามารถทำงานรับจ้างได้ การฝึกคนประเภทนี้มุ่งป้อนคนไปสู่กิจการทางอุตสาหกรรมหรือธุรกิจ แต่โอกาสเช่นนี้ย่อมมีอยู่จำกัดมาก เนื่องจากการฝึกวิชาชีพใน

ระบบโรงเรียน ได้ผลิตบุคคลเช่นนี้ออกมามากมายและบุคคลเหล่านี้ ยังว่างงานอยู่อีกมาก เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางธุรกิจอุตสาหกรรมไม่ทันกับการขยายตัวในทางการศึกษาวิชาชีพ

2. การฝึกเพื่อให้บุคคลสามารถทำกิจกรรมของตนเองได้ การฝึกประเภทนี้มุ่งให้บุคคลมีทักษะที่จะประกอบกิจการของตนเองได้ เช่น การจัดตั้งร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้า ปรุงอาหาร ทำเครื่องใช้ต่างๆ วัตถุประสงค์จะมีความสำคัญกว่าการฝึกประเภทแรกเพราะจะช่วยให้ประชาชนมีงานทำในชนบท แทนที่จะอพยพมาทำงานในเมืองใหญ่

3. การฝึกเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนการฝึกประเภทนี้มีได้มุ่งให้บุคคลไปประกอบอาชีพแต่ถือว่าการฝึกวิชาชีพเป็นการศึกษาทั่วไป บุคคลที่ได้รับการฝึกแล้วอาจจะนำไปใช้ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ เช่น การปรุงอาหารในครอบครัว การตัดเย็บเสื้อผ้าเล็กๆ น้อย ๆ เป็นต้น

สุนทร โคตรบรรเทา (2526) กล่าวว่า การศึกษาวิชาชีพพระยะสัน เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไปในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้และทักษะในสาขาวิชาชีพต่างๆ ตามความสนใจ ความสามารถและความพร้อมของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการมุ่งส่งเสริมให้กับประชาชนได้รู้จักสร้างงานอันเป็นอาชีพอิสระที่นับจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันได้มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษาวิชาชีพพระยะสันเช่น กรมแรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการฝึกหัดครู กรมส่งเสริมการเกษตร กรมราชทัณฑ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการส่งเสริมสหกรณ์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข และทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2529) กล่าวถึงการฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสันว่าเป็นการศึกษานอกโรงเรียนรูปแบบหนึ่งซึ่งช่วยเสริมทักษะในการประกอบอาชีพของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เพราะลักษณะการจัดมีความยืดหยุ่น จัดได้ทุกสภาพการณ์ของสังคม ใช้เวลาเรียนไม่มากเกินไป สามารถฝึกฝนให้มีความรู้ได้ ในระยะเวลาสั้นๆ ทันต่อความต้องการ การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสัน โดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียน เป็นยุทธปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และแก้ไขปัญหาว่างงานได้

เจลีเยว บูรีภักดี (2532) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษา หมายถึงการเรียนการสอน การจัดและหลักวิชาว่าด้วยการจัดการศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วการศึกษามีขอบเขตและหน้าที่ที่กว้างคือ ครอบคลุมกระบวนการทุกอย่างที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจ นิสัยและความสามารถอันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต และขอบเขตหน้าที่แคบ คือ การสอนให้เกิดความรู้เฉพาะอย่างตลอดจนเจตคติของสังคมนั้น

พรทิพย์ เข้มทอง (2533) ได้สรุปรายงานการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพไว้ 2 ประเภทคือ

1. การสอนตามหลักสูตรระยะสั้น ระหว่าง 30-300 ชั่วโมง จัดในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โรงเรียนผู้ใหญ่สายอาชีพ และส่งหน่วยเคลื่อนที่ไปให้บริการในชุมชนชนบท
2. การสอนแบบกลุ่มสนใจ ซึ่งมีความยืดหยุ่นสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2535) ได้จัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพหลักสูตรระยะสั้น เป็นหมวดต่างๆ คือ

1. หมวดช่างอุตสาหกรรม ได้แก่ ช่างซ่อมจักรยานยนต์ ช่างซ่อมจักรยาน ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างไม้ครุภัณฑ์ ช่างปูน ช่างโลหะกล ช่างบัดกรี ช่างประปา สุขภัณฑ์ ช่างเครื่องทำความเย็น ช่างซ่อมนาฬิกา และช่างทำคอนกรีตบล็อก
2. หมวดช่างคหกรรม ได้แก่ อาหารและโภชนาการ ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมสวย เย็บปักถักร้อย เพนทีสี และปักจักร
3. หมวดพาณิชยกรรม ได้แก่ พิมพ์ดีดไทย-อังกฤษ การบัญชีเลข คอมพิวเตอร์ มัคคุเทศก์ และการตลาดสหกรณ์
4. หมวดศิลปะและหัตถกรรม ได้แก่ จักสาน ประดิษฐ์ดอกไม้ใบตอง ของชำร่วย สิ่งทอ ดนตรีไทย-สากล ช่างเครื่องหนัง แลช่างทำตัวเรือนเครื่องประดับ
5. หมวดเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ การขยายพันธุ์พืช การปราบศัตรูพืช การเลี้ยงผึ้ง และการทำสวนไม้ดอกไม้ผล

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2536) ได้สรุปถึง แนวคิดและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น กล่าวว่าโดยทั่วไปในปัจจุบันคณะอนุกรรมการแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ

การจ้างงาน และการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพให้เน้นการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นโดยรัฐบาล มีจุดมุ่งหมายสรุปได้ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการฝึกอาชีพตามความถนัดเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเพื่อดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ
2. เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นให้ประชาชนได้ฝึกและศึกษาวิชาชีพต่างๆ อย่างแพร่หลายและสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศโดยมุ่งให้ผู้ที่ไม่เคยรับการฝึกอาชีพมาก่อนได้มีโอกาสฝึกฝนจนประกอบอาชีพได้และให้ผู้ประกอบอาชีพอยู่เดิมได้ฝึก และศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาอาชีพของตน
3. เพื่อพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของตลาดและสภาพท้องถิ่น

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ว่าเป็นการจัดการศึกษาอาชีพ เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน แบ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็น 4 ประเภท คือ

1. การฝึกทักษะอาชีพ โดยจัดการศึกษาด้านอาชีพหลักสูตรระยะสั้น เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการอาชีพ
2. การเข้าสู่อาชีพ เป็นการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพ
3. กลุ่มพัฒนาอาชีพ เป็นการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่กลุ่มที่มีอาชีพประเภทเดียวกัน ให้สามารถพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตเข้าสู่การจำหน่ายมีรายได้ยิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม
4. การพัฒนาด้วยเทคโนโลยี เป็นการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพและศักยภาพแก่ตนเองและกลุ่ม

การจัดการศึกษาอาชีพทั้ง 4 ประเภท เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องทั้งการเรียนรู้ และการประกอบอาชีพ มิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด เช่น เมื่อเรียนพัฒนาอาชีพ อาจจะต้องการความรู้ ทักษะอาชีพบางอย่างที่มีเสริมให้อาชีพที่ดำเนินการอย่างมีคุณค่ามากขึ้น

กล่าวได้ว่าการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ของผู้เรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นยืดผู้เรียนเป็นหลัก เน้นตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่

ลักษณะผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ผ่านการใช้ชีวิต รับรู้เรื่องราวมาในระดับหนึ่งดังนั้นการ สอนผู้ใหญ่ ผู้สอนจึงควรรู้ลักษณะของผู้ใหญ่เพื่อการมีประสิทธิผลในการสอน นักการศึกษาได้ให้ ลักษณะผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

Knowles (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล, 2544) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ผู้ใหญ่แตกต่าง จากเด็กไว้ 4 ประการ คือ

1. อัตมโนทัศน์ (self-Concept) หรือการรับรู้ของตนเอง

ผู้ใหญ่จะมองตนเองว่าไม่ใช่ผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทุกด้าน ผู้ใหญ่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุและผล และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และนำตนเองได้ (Self-Directing) และแสดงให้เห็นว่า ตนเองสามารถนำตนเองได้

ดังนั้นผู้ใหญ่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตนเองด้วยความยกย่องนับถือ ให้ตัดสินใจได้ด้วย ตนเอง ไม่อยากให้มองว่าเป็นเด็ก คอยแต่จะรับคำสั่งให้ทำสิ่งต่างๆ ถูกลงโทษหรือทำให้ได้รับความ อับอายขายหน้า ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง และเป็นผู้ที่มีอิสระในตัวเอง

2. ประสบการณ์ (Experience)

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์หลายด้านและหลากหลายที่สะสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ยิ่งนานวันก็จะ ยิ่งสะสมประสบการณ์มากขึ้น ตลอดจมีประสบการณ์ที่หลากหลาย ผู้ใหญ่ก็จะมองตนเองจาก ประสบการณ์และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ของตนเอง

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn)

ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีที่สุด หากได้เรียนรู้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีความจำเป็นต้องรู้ และ ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก

4. การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspective)

ผู้ใหญ่มาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ทันที จึงเห็นคุณค่าของเวลาแตกต่างไปจากเด็ก สิ่งที่เด็กเรียนในโรงเรียน เป็นสิ่งที่เด็กอาจจะไม่ได้ใช้ในทันทีแต่เพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไป ส่วนผู้ใหญ่มาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เมื่อเรียนจบ หรือเมื่อมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว

Havighurst (อ้างถึงในอาชัญญา รัตนอุบล, 2544) ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 วัย โดยคำนึงถึงภารกิจด้านพัฒนาการ(Developmental Task) คือ

1. ผู้ใหญ่วัยต้น (Early Adulthood) เป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก วัยหนุ่มแน่น วัยฉกรรจ์ และวัยก่อสร้างตัว เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับคือ

- 1.1 การเลือกคู่ครอง
- 1.2 การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่ครองหรือคู่สมรส
- 1.3 การเริ่มสร้างบ้าน และสร้างฐานะครอบครัว
- 1.4 การเริ่มต้นประกอบวิชาชีพ
- 1.5 การรับผิดชอบต่อสังคม
- 1.6 การเข้าสังคมและคบเพื่อนที่มีรสนิยมตรงกัน

2. ผู้ใหญ่วัยกลางคน (Middle Adulthood) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 35-60 ปี ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับคือ

- 2.1 การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่พลเมืองเพิ่มขึ้น
- 2.2 การสร้างและปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น
- 2.3 การมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกที่กำลังอยู่ในวัยรุ่นเพื่อให้เป็น พลเมืองดีของสังคม
- 2.4 การมีกิจกรรมใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 2.5 การเรียนรู้ที่จะเข้าใจคู่ครองมากยิ่งขึ้น
- 2.6 การยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย
- 2.7 การปรับตัวให้เข้ากับพ่อแม่ที่สูงอายุ

3. ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ (Later Maturity) คือผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในวัยนี้มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับคือ

- 3.1 การปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของร่างกายและกำลังวังชาให้มากขึ้น
- 3.2 การปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณอายุและการมีรายได้น้อยลง
- 3.3 การปรับตัวให้เข้ากับการตายและการจากไปของคู่ครอง

3.4 การคบค้าสมาคมกับผู้สูงอายุวัยเดียวกัน

3.5 การปรับปรุงและจัดสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับวัยชรา

สรุปได้ว่าผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลากหลาย สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง นำตนเองได้และมีความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก พัฒนาการของผู้ใหญ่แบ่งได้ 3 วัย คือ ผู้ใหญ่วัยต้น ผู้ใหญ่วัยกลางคน และผู้ใหญ่วัยสูงอายุขึ้นในแต่ละช่วงวัยจะมีภารกิจแตกต่างกัน และแตกต่างจากวัยเด็กโดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดชอบและหน้าที่

คุณลักษณะโดยทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่

เราอาจจะสรุปรวมคุณสมบัติร่วมกันของนักศึกษาผู้ใหญ่ได้บางประการ ซึ่งจะสามารถช่วยให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและดำเนินโครงการไปได้ด้วยความถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่นักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

อุ้นตา นพคุณ (2527) ได้เสนอแนวคิดหลักการแบ่งวัยผู้ใหญ่ โดยใช้ผสมผสานระหว่างแนวคิดนักวิชาการต่างประเทศ และการแบ่งวัยแบบไทยๆ ออกเป็น 4 ช่วง รายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกหรือปฐมวัย (17-25ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะมีความสมบูรณ์ของร่างกายสมบูรณ์กว่าช่วงวัยใดๆ มีระบบการเคลื่อนไหวและกล้ามเนื้อที่เจริญสูงสุด ความสามารถทางด้านร่างกายมีประสิทธิภาพสูง เช่น ความสามารถในการไต่ขึ้น ความสามารถในการใช้สายตา ผู้ใหญ่วัยนี้กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ สังคมเริ่มยอมรับภารกิจต่างๆ เช่น การบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหาร การทำการสมรส เป็นต้น

2. ผู้ใหญ่วัยสร้างตัว (25-40 ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านร่างกาย แต่ในด้านสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงมากเพราะเป็นระยะเริ่มแรกของการทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ วางรากฐานสร้างตัวเองในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางครอบครัว วัยนี้จะมีภารกิจทางสังคมที่สำคัญได้แก่ การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่สมรส การสร้างชีวิตครอบครัวที่มั่นคง การเลี้ยงดูบุตร การดูแลรักษาบ้านเรือน การทำงานประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ตามกฎหมาย ในด้านอารมณ์และจิตใจจะเป็นตัวของตัวเอง ไม่เอนเอียงเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การตัดสินใจในเรื่องต่างๆจะใช้ดุลยพินิจจากประสบการณ์ที่ผ่านมามากกว่าตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ผู้ใหญ่มัชฌิมวัย (40-60 ปี) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างเห็นได้ชัด เริ่มเกิดปัญหาสุขภาพอนามัยและระบบต่างๆในร่างกายเริ่มเสื่อมลง ผิวหนังจะหย่อนยาน ใบหน้าเปลี่ยนแปลง ความสามารถทางสายตา และความสามารถในการได้ยินลดลง ความสามารถของพลังทักษะลดน้อยลง ในสังคมไทยยังให้ความเคารพผู้ใหญ่ในวัยนี้ ในเรื่องของความอาวุโส ความเป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า

4. ผู้ใหญ่ปัจฉิมวัย (60 ปีขึ้นไป) เป็นวัยแห่งชีวิต ผู้ใหญ่ทุกคนจะมีความแตกต่างกัน เฉพาะบุคคลมากกว่าทุกๆวัย เพราะช่วงวัยนี้เป็นวัยที่สะสมประสบการณ์มาโดยตลอด สามารถมองชีวิตความเป็นจริงและปลงอนิจจังชีวิต ในด้านร่างกายจะเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเห็นได้ชัด ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกกระ ผิวหนังแห้งและบางลง เส้นโลหิตเปราะแตกได้ง่าย หลังโกง ระบบย่อยอาหารผิดปกติ ความสามารถในการได้ยิน ความสามารถในการเห็นลดลง รวมทั้งความจำลดลง ซึ่งจะมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ มีการเข้ากิจกรรมทางสังคมน้อย แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา การเข้าวัดมากขึ้น ในด้านสังคมและจิตเจ้านั้นพบว่าในสภาพของสังคมไทยยังให้ความเคารพและยอมรับนับถือผู้สูงวัยโดยเฉพาะในสังคมชนบท ผู้สูงวัยยังได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตรหลาน การเลี้ยงดูเด็กเล็ก การเป็นที่ปรึกษาให้กับครอบครัว

Brookfield (1986) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ไว้ 6 ประการ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจและนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติ รายละเอียดประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่เพิ่งเริ่มเรียนรู้แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลาของช่วงชีวิต ตลอดช่วงของการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาของผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้ใหญ่ไม่ได้เริ่มจากศูนย์ แต่เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2. ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบ วิธีการเรียนรู้และการตัดสินใจที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจึงมีความสำคัญและเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้อย่างมากสำหรับผู้ใหญ่

3. ผู้ใหญ่มาเรียนตามความสนใจ ซึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของผู้ใหญ่เป็นหลัก เพราะผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในเรื่องที่ตนเองสนใจและจะไม่เกิดการเรียนรู้เลยถ้าผู้ใหญ่ไม่สนใจ การจัดการเรียนรู้ก็เปล่าประโยชน์

4. ผู้ใหญ่นำความคาดหวังมากำหนดกระบวนการเรียนรู้ ในกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่จะมีความคาดหวังก่อนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็จะไม่เกิดการเรียนรู้

5. ผู้ใหญ่สนใจที่จะเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัว ซึ่งเรื่องที่ผู้ใหญ่สนใจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัว หากเป็นเรื่องที่ไกลตัวหรือไม่เป็นประโยชน์ตนเองและครอบครัวก็จะไม่สนใจเรียนรู้

Havighurst (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล, 2543) ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 วัย โดยคำนึงถึงภารกิจด้านพัฒนาการ คือ

1. ผู้ใหญ่วัยต้น (Early Adulthood) เป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก วัยหนุ่มสาว เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18-35 ปี มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่อยู่กับคู่ครอง การเริ่มสร้างบ้าน สร้างฐานะครอบครัว การเริ่มประกอบอาชีพ การรับผิดชอบต่อสังคม การเข้าสังคม

2. ผู้ใหญ่วัยกลางคน (Middle Adulthood) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 35-60 ปี มีภารกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การมีความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างและปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น การมีกิจกรรมใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจคู่ครองมากขึ้น การยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

3. ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ (Later Maturity) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีภารกิจพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของร่างกายและกำลังวังชาให้มากขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณอายุ และการมีรายได้น้อยลง การปรับตัวให้เข้ากับการตาย และการจากไปของคู่ครอง การคบค้าสมาคมกับผู้สูงวัยเดียวกัน

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ มีความแตกต่างจากกลุ่มคนวัยเด็ก นักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้หลากหลาย สามารถกล่าวถึงได้ดังนี้

Brookfield (1986) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น จะมีลักษณะธรรมชาติของการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กซึ่งธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่จะมีความต้องการและโน้มเอียงที่จะชี้นำตนเอง และอาจจะขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ตนเองประสบอยู่

2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะเป็นแหล่งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าต่อการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์เป็นเทคนิคในการเรียนรู้ เช่น การอภิปรายร่วมกัน โดยใช้ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยน

3. ผู้ใหญ่จะตระหนักในการเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต และการแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ต้องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้ใหญ่

4. ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเพิ่มทักษะ หรือความรู้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ประสบอยู่ จึงควรใช้งานเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

สุคนธ์ ภูริเวทย์ (2542) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้วัยผู้ใหญ่และระบบการศึกษาผู้ใหญ่ว่า ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่ที่มีระดับความสนใจและความพร้อมที่จะเรียนสูง มักจะมีจุดมุ่งหมายในการเรียนอย่างชัดเจนว่าจะเรียนเพื่ออะไร ดังนั้นนักศึกษาผู้ใหญ่จึงพอใจกับแผนการสอนที่มีโครงสร้างเป็นระบบ

2. การจัดประสบการณ์อย่างกว้างๆ ประสบการณ์กว้าง ๆ นี้จะได้มาจากประสบการณ์ของผู้เรียนเองและจากการประกอบอาชีพของเขาเหล่านั้น ผู้สอนจะต้องนำเอาประสบการณ์เหล่านี้มาเป็นแหล่งข้อมูลหลักช่วยในการสอนและนำเข้าสู่เนื้อหาสาระหรือหัวข้อในการศึกษา

3. นักศึกษาผู้ใหญ่หรือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความยืดหยุ่นน้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อย หรือยืดหยุ่นไม่ดีเท่ากับนักเรียนปกติ เนื่องจากความเคยชินหรือติดเป็นนิสัยและวิธีการทำงานที่พวกเขาทำเป็นอยู่ประจำ ทำให้เขาไม่ค่อยจะยอมรับสิ่งใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น หากจะให้พวกเขายอมรับสิ่งใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ นี้จะต้องทำให้พวกเขาได้เห็นความแตกต่างหรือข้อได้เปรียบที่ได้รับก่อน

4. นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการเรียนแบบผู้ใหญ่ ต้องการการตอบสนองหรือต้องการที่จะให้ปฏิบัติต่อพวกเขาเยี่ยงผู้ใหญ่ พวกเขาต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ก็ตาม พวกเขาต้องการที่จะกระทำหรือลงมือปฏิบัติไปพร้อม ๆ กันกับผู้สอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินผล

5. นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความเชื่อมั่นสูงในขณะที่บางคนขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และต้องการความมั่นใจในเรื่องความสามารถที่จะเรียนรู้ ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากผู้สอน และให้ช่วยชี้แนะ คอยให้กำลังใจและให้ความสนับสนุนในยามจำเป็น

6. ในเรื่องของเวลา สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่แล้ว เวลาเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับพวกเขา เพราะว่าพวกเขาอาจจะมีภาระที่จะต้องรับผิดชอบอื่นๆ อี พวกเขาต้องการความมั่นใจว่าจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ในการสอน ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีคุณค่ากับเขาจริงๆ

อรวรรณ กิมะพันธ์ (2543) ได้กล่าวสรุปหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ดังนี้

1. มนุษย์มีศักยภาพตามธรรมชาติที่จะเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็นโลกที่เขาอยู่นอกจากจะถูกสกัดกั้นไว้ด้วยประสบการณ์ที่เขาได้รับจากระบบการศึกษาของเขา
2. การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดได้ต่อเมื่อผู้เรียนมองเห็นว่าวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในชีวิตเขา
3. การเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความเป็นตัวของตัวเอง เปลี่ยนแปลงการรับรู้ภาพพจน์ของตนเอง ไม่เป็นที่ต้องการสำหรับผู้ใหญ่
4. การเรียนรู้จะยอมรับได้ง่ายขึ้นและสามารถผสมผสานกับตนเองได้ดี ถ้าอำนาจการรับรู้บังคับจากภายนอกมีระดับน้อยที่สุด
5. สิ่งที่ขัดขวางความเป็นตัวของตัวเองนั้นถ้ามีปริมาณที่ไม่มาก หรือมีเพียงเล็กน้อย จะส่งผลให้การเรียนรู้จะรุดหน้าไปได้ดี
6. การเรียนรู้ที่สำคัญๆ ส่วนใหญ่จะต้องเกิดจากการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลเท่านั้น จึงจะเกิดผลต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง
7. การเรียนรู้จะเกิดได้สะดวกยิ่งขึ้น ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้นั้นด้วย
8. การเรียนรู้ที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง ไม่ใช่เกิดจากผู้สอนเป็นผู้กำหนด หรือผู้เรียนเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งตัว ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก และสติปัญญาจะเป็นการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและอยู่ในความทรงจำยาวนาน
9. ความเป็นอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์และการพึ่งตนเอง จะสามารถทำให้เกิดความสะดวกขึ้น
10. การเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์มากที่สุดต่อสังคมคือ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ การปล่อยให้ตัวเองสามารถรับการเรียนรู้ได้อย่างไม่หยุดยั้ง และการนำเอากระบวนการเปลี่ยนแปลงเข้ามาไว้เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง

Knowles (อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2544) ได้พยายามสรุปเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ซึ่งมีสาระสำคัญต่อไปนี้คือ

1 ความต้องการและความสนใจ(Needs and Interests)

ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากว่าตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา เขาก็จะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ

2 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่(Life Situations)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) ดังนั้น การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรจะยึดถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ มิใช่ตัวเนื้อหาวิชาทั้งหลาย

3 การวิเคราะห์ประสบการณ์(Analysis of Experience)

เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น วิธีการหลักสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่า มีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำไปให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4 ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing)

ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ก็คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ เพราะฉะนั้นบทบาทของครูจึงควรอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกันกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้ แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่า เขาคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference)

ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละบุคคลเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่จะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้อย่างดีพอ เช่น รูปแบบของการเรียนการสอน(Style) เวลาที่ได้ทำการสอน สถานที่สอน และประการสำคัญคือ ความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของผู้ใหญ่ (Pace of Learning)

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ว่าการเรียนรู้ผู้ใหญ่มี 10 ประการ (Adult Learning : Ten Principles) ซึ่งมีหลักดังนี้

1. ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับ แรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้นๆ
2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)
3. ควรคำนึงถึง ความต้องการในการเรียน ของแต่ละบุคคล และ รูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่มีความหลากหลาย
4. ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า
5. ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับ เนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning content and Activities)
6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำ การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
7. ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้าน สติปัญญา และทางด้าน ร่างกาย ใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. ควรให้มี เวลาอย่างพอเพียง ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะ การเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ การฝึก ทักษะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
9. ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้
10. ให้ผู้เรียนได้แสดง ศักยภาพ หรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้แลเห็นถึง ความก้าวหน้าว่า สามารถบรรลุเป้าหมายได้

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง ส่วนใหญ่จะเกิดจากการ ปฏิบัติจริง ตระหนักในการเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อชีวิตและการแก้ปัญหา สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์เป็นเทคนิคการ เรียนรู้

เทคนิคและวิธีการสอนผู้ใหญ่

การสอนผู้ใหญ่และเด็กนั้นมีความแตกต่างกันเพราะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน หาก เลือกใช้การสอนให้เหมาะสมจะมีส่วนทำให้การสอนนั้นประสบผลสำเร็จ สามารถยกตัวอย่าง หลักการสอนจากนักวิชาการได้ดังต่อไปนี้

Knowles (1970) เสนอ Model ของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้เป็นแม่แบบของการออกแบบในรูปแบบอื่นๆ ที่เรียกว่า Organic Model มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียน ผู้ใหญ่แต่ละบุคคล แสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนของแต่ละบุคคล พัฒนาเป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไปคือกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. จัดโครงสร้างทางกายภาพ ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ขนาดของโต๊ะและเก้าอี้เหมาะกับผู้ใหญ่ นั่งสบาย การจัดโต๊ะและเก้าอี้หลีกเลี่ยงการจัดแบบห้องบรรยาย ต้องจัดให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทางของสมาชิกทุกคน ขณะพูด ทุกคนได้มองเห็นผู้พูด ทั้งนี้เพื่อมุ่งกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เรียนผู้ใหญ่สะสมติดตัวมา

3. ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ตามความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ที่ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเอง นั่นคือ ผู้เรียนผู้ใหญ่บอกว่าต้องการสิ่งใดได้และถ้าหากติดขัดผู้สอนต้องช่วยแนะนำวิธีการหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การที่ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความต้องการของตนเอง

4. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ในทางการศึกษา ในการเขียนความต้องการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เหมาะสม ผู้เรียนผู้ใหญ่บางคนสามารถเขียนได้เองหากติดขัดผู้สอนต้องช่วยแนะนำและให้ความสะดวก

5. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะนำทางเลือก ช่วยบอกข้อดี ข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ มอบการตัดสินใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียน สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง ที่จะชี้นำตนเองของผู้ใหญ่และเปิดโอกาสให้ได้ใช้ ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นที่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความมั่นใจเมื่อติดขัดหรือต้องการความช่วยเหลือ ผู้เรียนกับผู้สอนมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน

7. ประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ถ้าจำเป็นต้องดัดแปลงหรือยืดหยุ่น สำหรับการประเมินในขั้นสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงจุดหมายที่กำหนดไว้แล้วหรือยัง ยังขาดอีกเท่าไร การประเมินตนเองขั้นนี้ มีข้อดีที่กลายเป็นการวิเคราะห์ความต้องการหรือสิ่งที่ขาดของผู้เรียนด้วยตนเองอีกครั้งถ้ายังไม่ถึงจุดหมายที่ต้องการ ผู้เรียนทราบว่าขาดอีกเท่าไร ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความขาดหรือความต้องการเอง ทำให้เกิดความต้องการที่

จะเรียนรู้ต่อไป ทำให้วงจรกระบวนการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 7 ย้อนไปบรรจบเป็นขั้นตอนที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่จึงเกิดอย่างต่อเนื่องด้วยการชี้นำตนเอง

จกกลนี ชูติมาเทวินทร์ (2542) กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ไม่ต้องการถูกปฏิบัติเหมือนกับตนเองเป็นเด็ก เพราะผู้ใหญ่สามารถที่จะรับผิดชอบได้ เคารพตนเอง และกำหนดวิถีของตนเอง
2. ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากมายหลายอย่างที่สามารถจะนำเอามาใช้ได้ในการอบรม
3. ผู้ใหญ่มักจะไม่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหาหลายๆ หรือการที่จะต้องจดจำ ข้อเท็จจริง หรือตัวเลขที่มากมาย หรือการพูดถึงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ใหญ่จะต้องแสวงหาสิ่งที่แท้จริง และคุณค่าในด้านอื่นๆ ด้วย
4. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสภาพการณ์ที่น่ารื่นรมย์
5. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่า หากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการอบรม โดยเฉพาะหากมีการทำจริงปฏิบัติจริง แทนที่จะเป็นการนั่งฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว
6. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี เมื่ออยู่ในสภาพที่พร้อมและพอใจที่จะเรียน
7. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วที่สุดโดยหลัก "ความเกี่ยวพันกัน" ซึ่งหมายถึง ทุกข้อเท็จจริง ทุกแนวคิด และความคิดรวบยอดทั้งหลายนั้นจะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งเหล่านี้เกี่ยวโยงกับสิ่งที่เคยรู้หรือมีประสบการณ์มาแล้ว
8. การเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ค้นพบตัวเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นกิจกรรมที่แต่ละคนสามารถรับผิดชอบด้วยตัวเอง ในสัดส่วนเวลาของตนเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้คอยแนะนำ ซึ่งการเรียนโดยวิธีนี้ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี
9. ผู้ใหญ่แต่ละคนเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าในอัตราก้าวกระโดดที่แตกต่างกัน และในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและทางด้านร่างกาย เป็นตัวกำหนดขีดความสามารถทางการเรียนรู้
10. สำหรับผู้ใหญ่แล้ว การเรียนรู้คือกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือสามารถเรียนรู้ได้ โดยไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ใหญ่จึงมีความรู้มาก ซึ่งจะมีความหมายว่าบางคนอาจจะมีประสบการณ์มากกว่า วิทยากรหรือผู้สอน หรืออาจจะมีความรู้ในบางเรื่องมากกว่าผู้สอนก็ได้ รวมทั้งอาจจะมีความรู้มากกว่าผู้เข้าร่วมอบรมในกลุ่มเดียวกัน
11. ผู้ใหญ่ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ขณะที่การใช้ภาษาท่าทาง และสื่อทัศนูปกรณ์ ที่หลากหลายจะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสื่อที่เป็นภาษาเขียน

12. ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะมีความรู้สึกทางด้านเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีค่อนข้างมาก แต่ผู้ใหญ่ก็ยังมี ความพอใจและความอบอุ่นใจที่ได้รับการยกย่องเช่นเดียวกับเด็กๆ
13. กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีมากที่สุด เมื่อการเรียนรู้นั้นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานปัจจุบันได้
14. กระบวนการอบรมให้ผู้ใหญ่ ควรเริ่มต้นจากภาพรวมก่อน ต่อจากนั้นจึงระบุที่ละส่วนที่ละขั้นตอน จากนั้นจึงตามด้วยการแสดงให้เห็นภาพรวมอีกครั้ง
15. นอกจากความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคนจะแตกต่างกันแล้ว ความต้องการที่แท้จริงของแต่ละคนก็จะแตกต่างกันด้วย ทั้งในเรื่องของทักษะเฉพาะ ความรู้ เทคนิค ทักษะ และประสบการณ์
16. อัตราการหลงลืมของผู้ใหญ่ อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและในทันทีหลังการอบรมได้
17. ทุกสิ่งทุกอย่างอาจง่ายต่อการเรียนรู้และการยอมรับของผู้ใหญ่ ถ้าหากการกระทำนั้นหรือสิ่งนั้นไม่ขัดกับสิ่งที่ได้เคยเรียนรู้ หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวถึงข้อตกลงพื้นฐานของการสอนผู้ใหญ่ไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่แล้วจะถูกคาดหวังว่า มีความรับผิดชอบในทุกส่วนของชีวิตตน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของบุคคล ผู้ปกครอง พลเมือง คนทำงาน และผู้ใช้เวลาว่าง
2. ผู้ใหญ่มีความสามารถ ในการระบุขอบเขตของปัญหา ที่สำคัญที่สุดของตนหรือระบุเรื่องราวที่ตนสนใจได้ ซึ่งจะนำไปใช้ เป็นเนื้อหาในกระบวนการเรียนการสอนต่อไป
3. ปัญหา หรือเรื่องต่างๆ ที่ผู้ใหญ่สนใจ และถูกระบุโดยตัวผู้ใหญ่เอง จะถูกนำมาใช้เป็นสิ่งจูงใจ หรือ สิ่งผลักดันในชีวิตของผู้ใหญ่
4. การจูงใจเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการเรียนรู้ทุกประเภท
5. ปัญหา หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ใหญ่สนใจ จะครอบคลุมไปถึง การขอข้อมูลการใช้ข้อมูลความรู้ต่างๆ ตลอดจนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ทักษะ และค่านิยมของผู้เรียน
6. การวิเคราะห์ความต้องการที่ชัดเจน จะทำให้นักการศึกษาออกแบบโรงเรียนได้ทราบถึงส่วนประกอบพื้นฐาน หรือองค์ประกอบต่างๆ ของกิจกรรมการศึกษานอกแบบโรงเรียน
7. ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการดังกล่าว จะได้ข้อมูลสำหรับการกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนในระยะยาว และการกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง
8. ประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้ชีวิตของผู้ใหญ่ จะสามารถนำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนที่จำเป็น และความสามารถที่จะบรรลุความสำเร็จในเรื่องดังกล่าว ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ของแต่ละบุคคลต่อไป

9. หน้าที่แรกเริ่มของผู้สอนผู้ใหญ่คือ การเตรียมเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับใช้เพื่อความสำเร็จจากการพยายามของผู้ใหญ่ ในสถานการณ์การเรียนรู้ต่างๆ กัน

9.1 สร้างความรู้สึกของการมั่นคง ปลอดภัย และสนับสนุนการแสวงหาความรู้ระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

9.2 ร่วมกับผู้เรียนแต่ละคนแสวงหาสิ่งที่ผู้เรียนต้องการให้ชัดเจน

9.3 แนะนำเทคนิค วิธีการที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

9.4 แน่ใจว่าแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะถูกนำไปใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

9.5 ใช้แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อประเมินกิจกรรมการเรียนรู้

10. ปัญหา หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ใหญ่สนใจ ที่ถูกกำหนดโดยตัวผู้ใหญ่เอง จำนำไปพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาและทางเลือกต่างๆ และแนวทางดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือเพื่อตอบสนองความพึงพอใจตามความสนใจ หรือตามความต้องการของผู้ใหญ่

11. ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ทักษะคติ ไปสู่วิตประจำวันของตน

นิชราภา ทองธรรมชาติ และบุญเลิศ อรุณพิบูลย์ (2545) ได้กล่าวถึงธรรมชาติและลักษณะการเรียนรู้ของผู้ที่ทำงานประจำเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรและวิธีการฝึกอบรมซึ่งเป็นผู้ใหญ่สรุปได้ดังนี้

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมักไม่สนใจเนื้อหาที่เป็นวิชาความรู้ทั่วไป หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ แต่จะสนใจเนื้อหาวิชาที่ตรงกับงานในหน้าที่และเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

2. เนื้อหาสาระของการฝึกอบรมต้องเสริมสร้างและสอดคล้องกับความรู้เดิมและสามารถผสมผสานความรู้ใหม่กับความรู้และประสบการณ์เดิมได้

3. ประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสิ่งที่มรดกค่าควรให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้และสอนกันเองหรือเปิดโอกาสให้สามารถได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4. การที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ที่ดี วิทยากรจะต้องเป็นผู้คอยช่วยเหลือ จัดหาเทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้และเทคนิควิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

5. การเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความพึงพอใจในการฝึกอบรม เช่น การให้เกียรติ การต้อนรับ การปฏิบัติ การเอาใจใส่การให้คำชมเชย เป็นต้น

6. การฝึกอบรมบุคคลที่ทำงานแล้ว ควรใช้เทคนิควิธีหรือเทคโนโลยีช่วยการฝึกอบรมหลาย ๆ วิธีแล้วสังเกตว่าวิธีใดที่เหมาะสมหรือทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพดีที่สุดประมาณ 2-3 เทคนิควิธี ถ้ามากเกินไปหรือเป็นวิธีที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่ชอบหรือไม่ถนัดอาจจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้

7. บรรยากาศในการฝึกอบรมควรมีลักษณะเป็นกันเองอย่างเป็นทางการหรือมีลักษณะบังคับที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้ารับการฝึกอบรม

8. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ทำงานแล้วต้องเรียนรู้โดยการชี้แนะ แนะนำ ชมเชยหรือจูงใจ แต่ไม่ชอบการใช้ระเบียบไม่ชอบการสอบและประเมินผลเพราะกลัวเสียหน้าแต่ถ้ามีการประเมินผลควรทำให้ลักษณะที่ไม่เปิดเผย โดยอาจจะทำการสังเกตหรือพูดคุยไม่ให้รู้ตัว

Jarvis (อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547) จำแนกวิธีการสอนผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วิธีการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Methods) เป็นวิธีการที่มีครูผู้สอนหรือวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ดำเนินการ จัดเป็นวิธีการสอนที่จะพยายามให้ความรู้ ข้อมูลและข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญ โดยอาจมีการใช้ศิลปะในการตั้งคำถามของครูหรือวิทยากร เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสนองตอบในการเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้สอนบางคนหรือในการสอนบางครั้งก็ไม่สามารถใช้เทคนิคในการตั้งคำถามได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่มีเวลา หรือเป็นเพราะว่าผู้เรียนมีจำนวนมากจนไม่สามารถที่จะถามได้อย่างทั่วถึงทุกคน

2. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Methods) เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างพวกเขาตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็จะเป็นการนำเอาความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนมาสู่สถานการณ์การเรียนการสอนด้วยเพื่อน (Peer Teaching) แต่ก็มีบางคนกล่าวแย้งว่าวิธีการสอนแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับ "คนตาบอดจูงนำทางคนตาบอดด้วยกัน" อย่างไรก็ตาม ความจริงแล้วก็มีความรู้หลายสิ่งหลายอย่าง que ผู้เรียนเองสามารถจะเป็นแหล่งความรู้ได้อย่างดี ซึ่งกรณีนี้ครูผู้สอนก็จะทำหน้าที่เป็น "ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)"

3. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางรายบุคคล (Individual Student-Centered

Methods) เป็นวิธีการที่มีทั้งส่วนคล้ายและแตกต่างจากแบบที่ 2 ทั้งนี้เป็นวิธีการสอนซึ่งเน้นเฉพาะผู้เรียนแต่ละบุคคลเท่านั้น เพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง โดยมีลักษณะที่หลากหลายในวิธีการเรียน จากการเลือกเรียนด้วยตนเอง (Self-selected Learning) หรือการให้ผู้สอนกำหนดกิจกรรมได้

จึงกล่าวได้ว่าการสอนผู้ใหญ่จะประสบความสำเร็จได้ต้องคำนึงถึงหลักการและพื้นฐานของการสอนผู้ใหญ่อันได้แก่ ตัวผู้เรียนต้องมีความต้องการที่จะเรียนรู้ มีความเข้าใจและเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่จะเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนและมีความเข้าใจและเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่จะเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนและมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนเป็นกันเอง ส่วนตัวผู้สอนต้องรู้เนื้อหาวิชาที่จะสอนเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นและพึงพอใจในการสอน ใช้วิธีการสอนที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์และโอกาส และที่สำคัญควรมีแผนการสอนที่ยืดหยุ่นได้ทุกสถานการณ์

แนวคิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ไว้ดังนี้

Joyce, Weil and Calhoun (2000) แบ่งการถ่ายทอดความรู้ตามลักษณะและจุดมุ่งหมายออกเป็น 3 กลุ่ม

1. การสอนแบบกระบวนการรวบรวมความรู้ เป็นการสอนด้านการพัฒนาทางสติปัญญาและความรู้ทางวิชาการ ความสามารถในการเปรียบเทียบ อธิบาย การใช้เหตุผล การแก้ไขปัญหา เช่น การสอนแบบสืบสวน การสอนแบบอนุমান เป็นต้น
2. การสอนแบบให้เห็นความสัมพันธ์กับสังคม เป็นการสอนที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีมนุษย์สัมพันธ์และสามารถแก้ไขปัญหา ร่วมกันได้ เช่น การอภิปราย สัมมนา การทำงานกลุ่ม เป็นต้น
3. การสอนแบบสนองความต้องการของแต่ละคน เป็นวิธีสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล พยายามสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เช่น การเรียนด้วยตนเอง การฝึกงาน การทำปัญหาพิเศษ การเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

กาญจนา แก้วเทพ (2528) ได้อธิบายว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้คือ กระบวนการทางสังคม ซึ่งดำเนินอยู่ตลอดเวลาที่มนุษย์มีการหายใจอยู่ จากกระบวนการนี้มนุษย์จะซึมซับเอาวัฒนธรรมและลักษณะต่างๆ ของสังคมเข้าไปไว้ในโครงสร้างบุคลิกภาพของเขา การเรียนรู้และการซึมซับนี้เกิดจากอิทธิพลของประสบการณ์และผ่านการทำงานตัวแทนสังคม หลังจากผ่านกระบวนการการถ่ายทอดความรู้ไปที่ละขั้นตอนนี้ บุคคลจะเริ่มยอมรับจนกระทั่งตัดสินใจกระทำตามนั้น การถ่ายทอดความรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลในสังคมเกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในอันที่จะถ่ายทอดความรู้ลึกนึกคิด และการแสดงพฤติกรรมของตน ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญ คือ ครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงบุคคลนั้นแยกครอบครัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่ การถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุดของบุคคลในสังคม โดยบุคคลจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากกลุ่มเพื่อน โรงเรียนและกลุ่มอ้างอิงซึ่งกลุ่มอ้างอิงมีความสำคัญและมีอิทธิพลมากในสังคมปัจจุบัน เนื่องมาจากการขยายตัวของสื่อมวลชนต่างๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางและทุกรูปแบบ กลุ่มอ้างอิงเป็นกลุ่มคนที่ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้สังกัดเป็นสมาชิก แต่มีอิทธิพลที่จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ หรือลอกเลียนพฤติกรรมตามกลุ่มคนเหล่านั้นได้ เช่น พฤติกรรมของผู้แสดงภาพยนตร์ โทรทัศน์ ภาพโฆษณาการบริโภคอุปโภคสินค้าต่างๆ จากสื่อมวลชนชนิดต่างๆ ซึ่งกลุ่มอ้างอิงเหล่านี้ จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และทำหน้าที่ถ่ายทอดการดำรงชีวิตในสังคมแห่งวัฒนธรรมไปสู่บุคคล ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

เชิยรศรี วิวิธสิริ (2530) แบ่งวิธีการถ่ายทอดความรู้ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การถ่ายทอดความรู้เป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้เป็นรายกลุ่มและการถ่ายทอดความรู้ให้มวลชน

1. การถ่ายทอดความรู้เป็นรายบุคคล เทคนิคที่ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะ การใช้โทรศัพท์สอบถาม การเรียนการสอนแบบโปรแกรม การสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะ การบริการห้องสมุดประชาชนและการจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นต้น

2. วิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นกลุ่ม เทคนิคที่ใช้ได้แก่ การสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะ การใช้สื่อบุคคลและวิทยากร การบรรยาย การประชุม การสัมมนาการจัดทัศนศึกษา การเล่าเรื่องนิทาน การจัดแสดงละครสั้น เป็นต้น

3. วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้มวลชน ทำได้โดยอาศัยมวลชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

3.1 สิ่งพิมพ์ต่างๆอาจเป็นสิ่งที่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ตำรา ใบบลิว หรืออาจบรรจุเนื้อหาหลากหลายเรื่องไว้ในสิ่งพิมพ์เดียวกัน เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์

3.2 ภาพยนตร์ที่ให้ความรู้ความบันเทิงโดยการสร้างขึ้นมาเป็นเรื่องราวโดยเฉพาะ อาจเป็นภาพยนตร์สารคดีที่ให้ความรู้หรือมุ่งแต่ความบันเทิงอย่างเดียวก็ได้ รวมทั้งภาพยนตร์ที่ใช้โฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วย

3.3 วิทยุกระจายเสียงทางสถานี โดยมีผู้จัดรายการวิทยุออกอากาศไปยังผู้รับฟัง โดยจัดรายการต่างๆ เช่น ข่าว บทความ เพลง นิยาย การถามตอบปัญหา เป็นต้น

3.4 วิทยุและโทรทัศน์ เช่นเดียวกันกับวิทยุกระจายเสียงและมีรายการหลายประเภท เช่น ข่าว ภาพยนตร์ การ์ตูน สารคดี การอภิปราย การถ่ายทอดสดรายการพิเศษต่างๆ เป็นต้น

3.5 สื่อเฉพาะกิจหรือสื่อพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้ความบันเทิง โดยอาจจัดเฉพาะเรื่อง เฉพาะสถานที่ เช่น ลิเก หมอลำ หนังตะลุง โขน เป็นต้น

4. การคิดในทิศทางของผู้เรียน มองเหตุการณ์ในสายตาของผู้เรียน การเข้าไปนั่งในผู้เรียน

5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน

6. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย การเน้นที่ผู้เรียนเป็น

สำคัญ

7. การสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงความคิดอย่างมีระบบ

8. การเรียนแบบเล่นและการเรียนแบบสอนที่มีอารมณ์ขัน

9. การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับคุณธรรมควบคู่กันไปและ

นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

10. การสอนเรื่องใกล้ตัวก่อนแล้วขยายความให้กว้างขวางออกไป

11. การเป็นกัลยาณมิตรนิเทศ พร้อมทั้งจะให้ความรู้กับเพื่อนครูและผู้เรียน

12. การเป็นแบบอย่างที่ดีและใช้ตนเองเป็นเครื่องมือในการสอน

13. การคิดค้นและพัฒนาวิธีการถ่ายทอด และสื่ออุปกรณ์ใหม่ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียน

การสอน

14. การสอนผู้เรียนให้เป็นนักวิจัยโดยมีวิธีเรียนอย่างมีระบบ

15. การเป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

16. การปรับหลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

17. การฝึกมารยาทสังคมพร้อมๆ กับการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ชนิดา รักษ์พลเมือง (2531) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดความรู้ไว้ว่าการถ่ายทอดความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่เกิดไปตราบชั่วชีวิตของบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ ในอันที่จะทำให้บุคคลนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างสอดคล้องในสังคมนั้นๆ

พระเทพเวที (2532) ได้อธิบายถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าใช้หลักการแก้ไขปัญหาตามขั้นตอนของอริยสัจ 4 ว่ามีคุณลักษณะ 4 ประการดังนี้

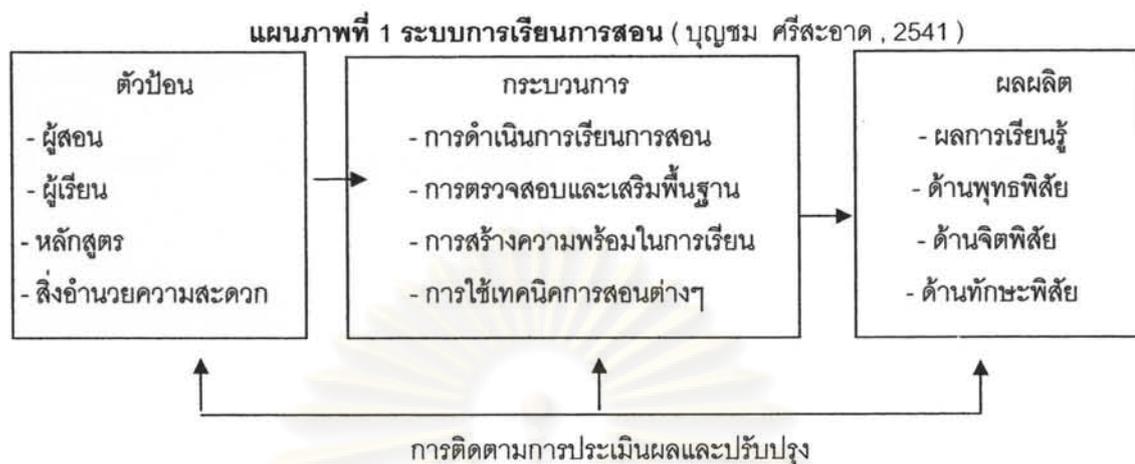
1. สันติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดู ไปเห็นกับตา
2. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา เร้าใจให้แกล้งกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะ แข็งขัน และมั่นใจว่าจะทำสำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก
4. สัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการปฏิบัติ

दनัย ไชโยธธา (2534) อธิบายการถ่ายทอดความรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้วิถีทางสังคมที่เขาอาศัยอยู่ กระบวนการนี้จะทำได้ก็ด้วยบุคคลในสังคมมีการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน โดยการปฏิสัมพันธ์ซึ่งมนุษย์มีต่อกันอย่างไม่ขาดสาย

วัชรรา คล้ายนาทร (2534) ได้อธิบายว่า การถ่ายทอดความรู้คือ กระบวนการทางสังคมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิก อันมีผลทำให้สมาชิกหรือบุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ

บุญชม ศรีสะอาด (2541) ได้ให้ความหมายของคำว่า การสอน มีความหมายหลายอย่าง เช่น การถ่ายทอดความรู้ การฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การสร้างหรือการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการแนะแนวแก่ผู้เรียนเกิดการศึกษาหาความรู้ เป็นต้น ซึ่งในระบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวบ่อน กระบวนการ และผลผลิต แสดงดังภาพ

ตัวป้อน (Input)

ตัวป้อน หรือปัจจัยนำเข้าระบบ คือส่วนประกอบต่างๆที่นำเข้าระบบได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก

กระบวนการ (Process)

กระบวนการในระบบการเรียนการสอน คือการดำเนินการสอนซึ่งเป็นการนำเอาตัวป้อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในระบบมาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามต้องการ ในการดำเนินการสอนอาจมีกิจกรรมต่างๆหลายกิจกรรม

ผลผลิต (Outcome)

ผลผลิตคือผลที่เกิดขึ้นในระบบซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ สำหรับระบบการเรียนการสอน ผลผลิตที่ต้องการก็คือ การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์เป็นการพัฒนาที่ดีในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor)

การติดตาม ประเมินผลและการปรับปรุง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่างๆทั้งหมดในระบบ โดยพิจารณาผลผลิตว่าได้ผลเป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ จุดบกพร่องส่วนใดที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง

อบเชย แก้วสุข (2543) ได้ให้ความหมายของการถ่ายทอดความรู้ว่า หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้แสดงความเข้าใจ โดยวิธีการบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ตัวรู้ซึ้ง และได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมว่า การถ่ายทอดความรู้ คือ การบอกวิชาความรู้ให้กับผู้เรียน หรือกลุ่มเป้าหมายไปโดยอัตโนมัติ ไม่ได้เรียนวิชาการสอนจากสถาบันใดๆแต่จะใช้สามัญสำนึกแบบสังคมปะกิต คือ การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบและจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัว และใช้การถ่ายทอดโดยใช้วิธีการดังนี้

1. ใช้วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอน ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

2. ใช้วิธีปฏิบัติจริง คือ ฟังคำบรรยาย อธิบาย สาธิต แล้วนำไปปฏิบัติจริงและปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ เพราะผลงานที่ใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริง นำเอาไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่ผลงานที่กล่าวอ้างอิงไว้ในตำราเท่านั้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของกระบวนการไว้ว่า หมายถึง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ค่อยๆเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบ ไปสู่ผลอย่างหนึ่ง เช่น กระบวนการการเจริญเติบโตของเด็ก, กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง เช่น กระบวนการเคมีเพื่อผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ส่วนคำว่า ถ่ายทอด ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ภาพรายการที่รับจากสถานีหรือสถานีอื่น (ใช้แก๊ววิทยุหรือโทรทัศน์) , โดยปริยายหมายความว่า นำเรื่องที่รู้ไปเล่าต่อ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538)

จากแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม แบ่งวิธีการถ่ายทอดเป็น 3 ลักษณะ คือ ถ่ายทอดความรู้เป็นรายบุคคล ถ่ายทอดความรู้เป็นกลุ่มและถ่ายทอดความรู้ให้มวลชน โดยใช้วิธีสาธิต ปฏิบัติจริงหรือฟังบรรยาย

วิธีการถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

รัตนาน พุ่มไพศาล และคณะ (2531) ได้กล่าวไว้ว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ใหญ่ที่อยู่ในนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสอน มี 2 ชนิด คือ 1. ยุทธศาสตร์การสอนแบบปิด และ 2. ยุทธศาสตร์การสอนแบบเปิด ซึ่งจำแนกประเภทวิธีเรียนวิธีสอนเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1. การสอนโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายความถึงวิธีการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่

2. การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายความถึงวิธีการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนเป็นเพียงผู้จัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ การสอน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะมีทั้งรูปแบบ ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มและรูปแบบผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคล

วิธีการสอนแบบต่างๆ นี้อาจเหมาะสมหรือใช้ได้ผลดีในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียน ความสามารถของผู้สอนและองค์ประกอบอื่นๆ ตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น วิธีการสอนบางแบบที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง อาจนำไปใช้กับสภาพที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ เช่นเดียวกันกับวิธีการสอนที่เน้นกลุ่มผู้เรียน ก็สามารถนำไปใช้สอนกับผู้เรียนเองเป็นรายบุคคลได้และอาจเป็นไปได้ในทางกลับกันด้วย ทั้งนี้จะต้องอยู่ในดุลพินิจของผู้สอนเอง ดังนั้นในการเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเข้าใจความหมายกระบวนการและวิธีดำเนินการคุณค่าและข้อจำกัดของวิธีสอนแบบต่างๆ

1. การสอนโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ วิธีการสอนที่นักการศึกษาในระบบโรงเรียนใช้ภายใต้การสอนโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่

1.1 การบรรยาย

1.2 การสาธิต

2. การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ จัดอำนวยความสะดวกมากกว่าสั่งการ วิธีการสอนแบบต่างๆ ที่นักการศึกษาในระบบโรงเรียนนิยมใช้ภายใต้การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมี 16 วิธีคือ

2.1 การอภิปราย

2.1.1 การอภิปรายแบบกลุ่มใหญ่ แบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ

2.1.1.1 การอภิปรายเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

2.1.1.2 การอภิปรายแบบซักถามทั้งชั้น

2.1.1.3 การอภิปรายเพื่อซักถามท้ายชั่วโมง

2.1.2 การอภิปรายแบบกลุ่มย่อย แบ่งออกได้เป็น 9 วิธี คือ

2.1.2.1 การอภิปรายเป็นคณะ

2.1.2.2 การอภิปรายระหว่างวิทยากรกับผู้เรียน

2.1.2.3 การอภิปรายทางวิชาการ

2.1.2.4 การถามตอบทางวิชาการ

2.1.2.5 การระดมพลังสมอง

2.1.2.6 การอภิปรายเสียงกระซิบ

2.1.2.7 การสัมภาษณ์

2.1.2.8 การสนทนา

2.1.2.9 การโต้วาที

2.2 การสัมมนา

2.3 การฝึกอบรมแบบอยู่ร่วมกัน

2.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.5 การประชุมทางวิชาการ

2.6 การประชุมของกลุ่มสมาชิกในเครือข่าย

2.7 หลักสูตรระยะสั้น

2.8 บทบาทสมมติ

2.9 การแสดงอย่างสั้น

2.10 กรณีตัวอย่าง

2.11 การสอนแบบคณะทำงาน

2.12 คณะผู้ฟังเป็นผู้ช่วยให้เกิดความกระจ่าง

2.13 คณะผู้ฟัง

2.14 การศึกษานอกสถานที่

2.15 การสอนเป็นรายบุคคล

2.16 การสอนอ่าน

กล่าวได้ว่าการถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวิธีการสอนแบบเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต่างก็เป็นวิธีที่นักศึกษานอกระบบโรงเรียนได้เลือกและนำไปใช้ตามความเหมาะสม เพราะวิธีการถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน นั้นมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์และสามารถนำสิ่ง ต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการศึกษาเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิถีทางที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดประสงค์ของการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้แก่ผู้เรียนนั้นมีมากมายหลายชนิดที่ครูจำเป็นต้องทำการศึกษา และจัดขึ้นให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริม

การเรียนการสอน ตลอดจนเพิ่มทักษะ ประสบการณ์และเจตคติที่ดีให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ดังที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

Good (1973) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้ 2 นัย คือ

1. การสอน หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาทั่วไป
2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย

วารี ธีระจิตร (2530) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า

1. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน
2. ช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ
4. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
6. ช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ
7. ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน
8. ช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. ช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวาง
10. ช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน
11. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน
12. ช่วยส่งเสริมให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่
13. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในเรื่องต่างๆ

Kimbler อ้างถึงใน สุเทพ เมฆ (2531) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นผู้เรียนควรจะได้มีความรู้ อันถือว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นมาก่อนแล้ว และผู้เรียนควรจะได้รับ การ "อุ่นเครื่อง" เสียก่อน ด้วยการที่ผู้สอนแจ้งให้รู้ว่า ความรู้เมอะอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่และความรู้เดิมอะไรบ้างที่อาจมาขัดขวางการเรียนรู้ใหม่

2. การจูงใจ ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากเขามีความสนใจในสิ่งที่ถูกนำมาให้เขาเรียน การเลือกเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน และหรือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จะเพิ่มความสนใจใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียนได้ กิจกรรมหรืองานต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนกระทำควรจะมีลักษณะที่ทำให้เขารู้สึกมั่นใจว่าจะกระทำสำเร็จลงไปได้

3. การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่ถือว่าประสบความสำเร็จหรือน่าพอใจ จะช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย

4. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา การกระทำกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน ควรเป็นเรื่องของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะผู้เรียนรู้จากสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำเอง หาใช่จากสิ่งที่ผู้สอนได้กระทำไม่

5. การแนะนำในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่นั้นผู้เรียนควรจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจนกระทั่งเขาสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เองโดยลำพัง

6. การฝึกปฏิบัติในการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนควรจะได้รับโอกาสที่จะฝึกปฏิบัติพฤติกรรมต่างๆ ที่เรียนรู้ใหม่บ่อยๆ ครั้ง

7. การแจ้งผลกลับไปให้ทราบ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่ แต่ครั้งนั้นผู้เรียนควรจะได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของเขาโดยทันที ถ้าหากเป็นการปฏิบัติงานที่ได้ผลดีการให้รางวัลจะเป็นตัวเสริมแรง ทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเช่นนี้อีก

8. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นเนื้อหาวิชาควรถูกนำมาจัดในลักษณะที่จะให้ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปหายาก หรือจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัว การเรียนรู้ให้สำเร็จก็จะดำเนินไปตามนั้น หากไม่แล้วผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่ายได้

9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในด้านวิธีการเรียนรู้และอัตราในการเรียนรู้ ฉะนั้นประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียนจึงต้องจัดในลักษณะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการที่เขาถนัด และในอัตราที่เหมาะสมกับความสามารถ

10. พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่า ทักษะในการกระตุ้นความสนใจ การอธิบาย การให้คำแนะนำ การใช้ตัวเสริมแรง ตลอดจนการบริหารห้องเรียน ล้วนแต่มีผลทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพแตกต่างกันออกไปทั้งสิ้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกำหนดวิธีการสอนในแต่ละวิชาและแต่ละชั่วโมง

รัตนากุญชร (2533) ให้แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดระบบหรือกระบวนการเรียนการสอน เป็นการกำหนดขั้นตอนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การจัดเตรียมทรัพยากรและการวางแผนการสอน
2. การเลือกวิธีการและสื่อการสอน
3. การดำเนินการสอน
4. การประเมินผลการสอน รวมทั้งการประเมินผลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุง

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีกิจกรรมและวิธีสอนที่เหมาะสมซึ่งมีอยู่มากมายหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการพิจารณาถึงกิจกรรมและวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้วยเพราะวิธีการสอนก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนของครูประสบผลสำเร็จมากขึ้น ซึ่งวิธีการสอนมีหลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นก็คือ วิธีการสอนแบบสาธิต พร้อมกับอธิบายประกอบ เสร็จแล้วให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 โรงเรียนพระดาบส

ประวัติความเป็นมาของมูลนิธิพระดาบส (โครงการพระดาบส, 2550)

โครงการพระดาบสเป็นโครงการตามกระแสพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตั้งขึ้นเมื่อปี 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ยังไม่มีอาชีพ และความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูง หากแต่มีความยินดีสนใจใฝ่ศึกษาและมีความเพียรอย่างจริงจังให้ได้รับโอกาสฝึกวิชาชีพ และฝึกอบรมคุณธรรมศีลธรรมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เขาเหล่านั้น ออกไปประกอบสัมมาอาชีพ สร้างตนเองช่วยเหลือครอบครัว และ ประเทศชาติ

เมื่อปี 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทาน กระแสพระราชดำริให้ดำเนินการทดลองเปิดหลักสูตรวิชาช่างไฟฟ้า วิทยุ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน ทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนประเดิมในการดำเนินโครงการและต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานพระบรมราชานุญาตจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิพระดาบสตามกฎหมายเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2533

แนวคิดในการบริหาร

1. ดำเนินการในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ
2. ไม่เป็นเชิงพาณิชย์ แต่เป็นการกุศลอย่างแท้จริง
3. ผู้เข้ารับการอบรม ไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ให้ปรณนิบัติครู- อาจารย์ เป็นการตอบแทน

หน่วยบริหาร

1. โรงเรียนพระดาบส
2. โครงการลูกพระดาบสจังหวัดสมุทรปราการ
3. สำนักงานมูลนิธิพระดาบส

ประวัติโรงเรียนพระดาบส (โครงการพระดาบส, 2550)

เริ่มเปิดหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ เมื่อปี 2519 ต่อมาได้เปิดหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ (ปี 2521) หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ (ปี 2543) หลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง (ปี 2544) และในปีการศึกษา 2547 เปิดหลักสูตรใหม่เพิ่มเติม 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง และหลักสูตรวิชาชีพผู้ดูแลงานบ้าน (หญิง) จนกระทั่งปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระดาบสแล้ว จำนวน 589 คน

ในปัจจุบันโรงเรียนพระดาบสเปิดสอนหลักสูตร 1 ปี ใน 6 หลักสูตรประกอบด้วย

1. หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า
2. หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ (คอมพิวเตอร์)
3. หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์
4. หลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง
5. หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง
6. หลักสูตรวิชาชีพผู้ดูแลงานบ้าน

มูลนิธิพระดาบส
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบส (โครงการพระดาบส, 2550)
ประกอบด้วย

ดาบสอาสา คือ ครูอาจารย์อาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่โดย เสด็จพระราชกุศลตามโครงการนี้ เป็นผู้มีความรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ต่างๆ เป็นวิทยาทานโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ต้องเป็นผู้ดำเนินชีวิตในทางที่ชอบเจริญด้วยพรหมวิหารธรรม

ศิษย์พระดาบส คือ นักเรียนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและมีความเพียร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงจำกัดเพศ วัย ศาสนา ถิ่นฐานที่อยู่ หรือวุฒิแต่อย่างใด เพียงอ่านออกเขียนได้ก็เพียงพอ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการอบรมสั่งสอนให้พัฒนาจิตใจแก่ศิษย์พระดาบส ได้แก่ การฝึกให้มีสติ ระลึกรู้ในศีลสำรวม ดำเนินชีวิตในทางที่ชอบที่ควร เป็นผู้ที่มีศีลธรรม มีความประพฤติเรียบร้อยเป็นพลเมืองดี ควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาชีพด้วยปัจจุบันสามารถรับศิษย์พระดาบสประมาณ 150 คน ต่อปี

โครงการลูกพระดาบสจังหวัดสมุทรปราการ

โครงการลูกพระดาบสจังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ บนเนื้อที่ 328 ไร่ เพื่อทำการเกษตร แบบผสมผสานในลักษณะพึ่งพาตนเอง ตามแนวพระราชดำริโดยดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรสามารถ สร้างรายได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ของโรงเรียนพระดาบส และมูลนิธิพระดาบสตลอดจนเป็นสถานที่ฝึกอบรม ศึกษาดูงานของนักเรียนพระดาบส นักศึกษาเกษตรกร และประชาชนทั่วไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อรสา โพธิ์ทอง (2532) ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของเยาวชนที่มีประวัติติดยาเสพติดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง พบว่าเยาวชนร้อยละ 35 เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาสายสามัญที่ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางจัดขึ้น ความคิดเห็นในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้แก่ ต้องการให้ขยายระดับการศึกษาปรับปรุงบรรยากาศของห้องเรียน ปรับปรุงระเบียบของบ้านเรียน ส่วนการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพนั้นเยาวชนร้อยละ 89 มีความต้องการและสนใจกิจกรรมการศึกษาด้านอาชีพ หมวดวิชาที่เลือกคือ คหกรรม

อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ดนตรีและศิลปะ ประโยชน์ที่เยาวชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมคือ สอนหรือแนะนำผู้อื่น นอกจากนี้นำไปประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ด้านข่าวสารข้อมูล สิ่งที่ต้องการคือ ให้เพิ่มจำนวนหนังสือใหม่ เพิ่มความเป็นระเบียบ ต้องการเจ้าหน้าที่ที่มีอัธยาศัยดีต้องการให้ปรับปรุงด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการสอนของครู และต้องการให้มีการปฏิบัติจริง

อนันต์ สิทธิไธยากุล (2532) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้สอน เกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนสารพัดช่าง กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ประชากรของการวิจัยให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนใน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ด้านสมรรถนะทางวิชาการของผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน ด้านการนิเทศและการประเมินผลการเรียน โดยทั่วไปอยู่ในระดับเหมาะสม ยกเว้นในประเด็นที่เกี่ยวกับการสำรวจความสนใจอาชีพของผู้สมัครเรียน ซึ่งประชากรของการวิจัยให้ความเห็นว่ายังอยู่ในระดับที่ควรพัฒนา ซึ่งนับเป็นประเด็นสำคัญในกิจกรรมแนะแนวอาชีพของโรงเรียนสารพัดช่างโดยส่วนรวมที่จะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันได้นอกเหนือจากนั้นประเด็นอื่นๆ ที่ประชากรของการวิจัยให้ข้อคิดเห็นว่า ยังอยู่ในระดับความเหมาะสมที่ต่ำคือ ความคล่องตัวในการจัดซื้อวัสดุฝึก การประชุมร่วมกันของผู้สอนและผู้บริหาร และมาตรฐานความรู้ด้านการวัดผลการเรียนของครู

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533) วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพและมืงานทำของกองวิจัยทางการศึกษา ได้ถามความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้สอนชั้นม.2 และ ม.5 ที่มีการสอนวิชาชีพในเรื่องคุณสมบัติของครูที่จะสอนอาชีพได้ดีนั้น ครูให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการที่จะสอนวิชาชีพได้ดีดังนี้ 1. ครูจะต้องมีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี 2. ครูจะต้องมีความรักและความตั้งใจจริงที่จะสอน 3. ครูจะต้องศึกษาค้นคว้าวิทยาการสมัยใหม่อยู่เสมอ

กมลพร สงมี (2543) วิจัยเรื่อง การศึกษาการถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรที่มีผลต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการพึ่งพาตนเอง พบว่าการถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรของชุมชนมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้สืบทอดต่อกับบรรพบุรุษชุมชนโดยผ่านทางครอบครัวไปยังเครือญาติและขยายออกสู่เพื่อนบ้านในชุมชนและนอกชุมชนในที่สุด หมอพื้นบ้านเหล่านี้มักเสาะแสวงหาและเรียนรู้เพิ่มเติมทั้งจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากที่อื่นและจากสถาบันที่เปิดสอนเกี่ยวกับการแพทย์แผนโบราณทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

อัญชลี จันทรมณี (2545) วิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในเรือนจำกลางนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร, ครูผู้สอนวิชาชีพ, ผู้เรียนวิชาชีพเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในเรือนจำกลางนครปฐม มีความคิดเห็นว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดี ความคิดเห็นของผู้เรียนวิชาชีพเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในเรือนจำกลางนครปฐมจำแนกตามตัวแปรต่างๆ ของผู้เรียน พบว่าเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพอยู่ในระดับดีสูงกว่าเพศชาย ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ พบว่า หลักสูตรบางรายวิชาชีพไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาในหลักสูตรกว้าง หลักสูตรบางสาขาวิชาชีพใช้ระยะเวลาเปิดสอนน้อยเกินไป หลักสูตรบางหลักสูตรเป็นความต้องการของผู้เรียนแต่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดไม่สามารถจัดได้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนวิชาชีพมีพื้นฐานความรู้ต่ำ มีอายุมาก สายตามองไม่ชัด ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านวิชาชีพ ผู้เรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาซื้อสื่อ งบประมาณมีจำกัด ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า มีผู้ไม่รู้หนังสือ ทำให้การทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมมีปัญหา บางสาขาวิชาชีพไม่ได้ทดสอบความรู้เดิม

บุปผชาติ คงกิม (2546) วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นวิชาชีพช่างเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้น : ศึกษากรณีโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นวิชาชีพเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้น พบว่า นักศึกษาทุกช่วงอายุ ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยกับการจัดสภาพการเรียนการสอน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นวิชาชีพเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้นของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยกับการจัดการเรียนโดยรวม การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น วิชาชีพช่างเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้น พบว่า นักศึกษาทุกช่วงอายุมีการรับรู้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น วิชาชีพช่างเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้นของครูผู้สอนและนักศึกษา พบว่า ครูผู้สอนมีการรับรู้ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เอกรัฐ อินตะวงศา (2545) ได้ศึกษาการถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างปั้นสังข์ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้คือการให้ศิษย์สังเกตแบบอย่างการปฏิบัติ ให้ฝึกปฏิบัติ

ด้วยตนเอง รับฟังการอธิบายแนะนำเรื่องต่างๆ และให้ดูตัวอย่างของจริงที่ทำเสร็จแล้วและทดลองทำตามตัวอย่าง ขั้นตอนการถ่ายถอดพบว่าเริ่มจากการสังเกตการปฏิบัติงานแล้วให้ปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ประเมินผลงานจากความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงาน และคุณภาพของผลงาน

เพียงเพ็ญ อ่อนแก้ว (2546) ได้ศึกษาความเห็นของผู้ทอดผ้าและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการถ่ายถอดความรู้การทอดผ้าพื้นเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าผู้ทอดผ้าทุกคนเห็นด้วยว่าการถ่ายถอดความรู้การทอดผ้าพื้นเมืองจะประสบความสำเร็จและได้ผลดีขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียน การทอดผ้าเพื่อให้เกิดความชำนาญจำเป็นที่จะต้องฝึกหัดเป็นประจำ

สุทิน ศรีโมรา (2548) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ว่า ผู้บริหารควรนิเทศและติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยให้นักเรียนมีส่วนช่วยภายในโรงเรียนหรือมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ควรใช้วิธีการวัดผล ประเมินผลจากเครื่องมือที่หลากหลายตามสภาพที่แท้จริงอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยต่างประเทศ

Alberto (2008) ทำวิจัยและศึกษาเป้าหมายหลักสำหรับการศึกษาในโรงเรียนอาชีวะในระดับเดียวกับ โรงเรียนมัธยมซึ่งเป็นการเตรียมนักเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ การวิจัยพบว่ นโยบายและการฝึกปฏิบัติในเรื่องนี้ เน้นไปที่ วิธีการที่จะทำให้สำเร็จ จัดเตรียมค่าใช้จ่าย และแน่ใจว่าเศรษฐกิจที่ดีจะกลับมาสู่สังคม จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการที่ทำให้มั่นใจว่าการศึกษาอาชีวะ มีส่วนให้เกิดพลัง ทำให้สังคมเข้มแข็ง และค้นหาเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีที่ว่า การฝึกหัดการศึกษาอาชีวะด้วยการให้สังคมช่วยตัดสินใจ และภาวะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ข้อค้นพบคือ การทำงานที่ทำให้เกิดผลดีต้องแฝงอยู่ในรูปแบบของการศึกษา ยิ่งกว่านั้น จะเป็นการชัดเจนยิ่งขึ้นและสำคัญยิ่งขึ้นในการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมจริง แม้ว่าจะมีสิ่งสำคัญบางอย่างของการเชื่อมโยงของการศึกษาในระบบอาชีวะต่อการสอนของครูเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่ มีการเรียกร้องขององค์กรสากล เช่น International Centre , vocational Education และ Training ซึ่งเป็นสาขาของ United Nations

Educational Scientific and Cultural Organization เพื่อเชื่อมโยงการศึกษาอาชีพะกับการพัฒนา ฝึกปฏิบัติงานซึ่งยังคงจำเป็นที่ต้องทำในแต่ละห้องที่ โดยเฉพาะในด้าน ทฤษฎี นโยบาย และการ ปฏิบัติการ

Louise and Tomi (2008) ทำวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของลูกจ้างด้วยการให้ การศึกษาอาชีพและการฝึกปฏิบัติในช่วงปี 2005 และ 2007 มีการศึกษาครั้งแรกในปี 2005 และ ทำซ้ำอีกครั้งในปี 2007 ในเรื่องระดับความพึงพอใจในความสามารถในการส่งเสริมด้านอาชีพกับ ความต้องการแรงงานของนักศึกษาฝึกงานและผู้รับการฝึก และ การยอมรับการฝึก พบว่า ระดับ ของภาระงานกับระดับความพอใจของลูกจ้างอยู่ที่การตรวจสอบขนาดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างและ การกระจายความรับผิดชอบ วิธีการขั้นต้นที่นำมาใช้คือ สิ่งที่สามารถบอกได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจ ขนาดจำนวน และ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบด้วย 1. 3 ใน 5 กลุ่ม ระดับความพอใจแตกต่างกันมากของคนงานระหว่างปี พบว่าเป็นจริงแต่ไม่มีผลกับจำนวนของกลุ่ม ตัวอย่าง 2. ใน จำนวน 2 กลุ่ม พบว่าระดับความพึงพอใจมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ 3. การประเมินการสำรวจมีความแตกต่างมากระหว่างปี จำเป็นต้องพิจารณา และใช้ model- based approach เพื่อ ประเมินเครื่องมือที่ใช้ ให้ได้จริงและไม่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่าง

Daniela and others (2009) พบว่าประเทศอิตาลี ไม่มีการเรียนด้วยการบริการซึ่งเป็นวิธีการ ที่ทำให้นักเรียนได้ร่วมการเป็นอาสาสมัครในองค์กร เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการให้บริการ ในปี 2006-2007 มีการสร้างความเข้าใจและเป็นการให้โอกาสในการจัดการเรียนด้วยการบริการ ให้ เยาวชน ชุมชน และกลุ่มอาสาสมัคร จุดประสงค์งานวิจัยนี้ คือ 1 เพื่อตรวจสอบว่า ความต้องการที่จะ หล่อหลอมเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับการออกไปทำงานจริงๆ 2. เพื่ออธิบายถึงพื้นที่ที่เหมาะสม กับการปฏิบัติงานในแต่ละห้องที่ ซึ่งมีการศึกษา การสัมภาษณ์ ถึง 603 ราย พบว่าความต้องการที่ จะต้องสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือของทางสถาบัน เพื่อบ้าน และผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่แสดงปริมาณ และการตอบรับของการจัดการการศึกษาในชุมชน

Eugene (2009) วิจัยพบว่า องค์กรซึ่งใช้ชุมชนเป็นฐาน มีประโยชน์ต่อประชาชนเป็นเวลามา นานและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ช่วยสนับสนุนให้อาสาสมัครได้รู้จักความสำคัญของมนุษย์และ ความต้องการของชุมชน หรือบอกภาวะวิกฤติ ของสังคม มีการจัดเตรียมการให้ประสบการณ์สำหรับ โรงเรียนที่ใช้การเรียนด้วยการบริการ ในขณะที่เดียวกัน องค์กรซึ่งใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้รับประโยชน์ มากมายโดยการใช้ นโยบายการเรียนด้วยการบริการ และปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งผลที่ได้คือ เครื่องมือ

ที่ใช้ และเทคนิคที่จำเป็นต่อการสร้างความแตกต่างในแต่ละบุคคลโดยการสร้างโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้

Jane (2009) ทำวิจัยพบว่า การรวบรวมโครงการที่ใช้ห้องเรียนเป็นฐาน ด้วยวิธีการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการ มีเป้าหมายที่จะเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมทั้งวิธีการพัฒนาและทักษะการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายที่จะเตรียมตัวนักเรียนเพื่อที่จะเป็นพลเมืองโดยการทำความเข้าใจในปัญหาของสังคมและแนวปฏิบัติตนเองในการแก้ปัญหา มีโรงเรียนประมาณ ¼ ของโรงเรียนทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการนี้ โครงการนี้ให้ความสำคัญในทุกรายวิชาและระดับชั้นนักเรียน มีงานวิจัยหลายเรื่องในรอบ 10 ปีที่แล้ว แสดงให้เห็นว่าการเรียนด้วยการบริการ ช่วยในการทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย และจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี และผลที่เห็นได้ชัดเจนคือ การใช้การเรียนด้วยการบริการ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีและยังส่งผลให้เห็นถึงโอกาสในการเรียนรู้ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม โดยครูใช้การฝึกและให้ โอกาสนักเรียนเห็นคุณค่าในการบริการ

Krisiana and others (2009) ทำวิจัยและพบว่า การเรียนด้วยการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นส่วนประกอบในวิธีการของงานวิจัย ซึ่งเป็นโครงการที่ประเมินผลดีกับอาสาสมัครที่ทำงานในพื้นที่ที่มีวิกฤติ รูปแบบที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ การเรียนด้วยการอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนทำงานเป็นเสมือนที่ปรึกษาและยังมุ่งประเด็นที่กระบวนการที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนในการพัฒนาทักษะงานวิจัยที่ได้คุณภาพผ่านโครงการ การเรียนด้วยการอาสาสมัครรับใช้สังคม

Lara (2009) พบว่า การใช้การเรียนด้วยการบริการ ในระยะเวลา 4 สัปดาห์ นักเรียนจากมหาวิทยาลัยในอเมริกาได้ช่วยเหลือและสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่สอนภาษาอังกฤษเป็นเวลา 1 เดือนใน Saxony - Anhalt ประเทศเยอรมัน ในขณะที่ มีครูผู้ช่วยเป็นชาวเยอรมัน พบว่าโครงการนี้ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะพัฒนาความเข้าใจวัฒนธรรมและภาษาโดยการเข้าไปฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมของชาวเยอรมัน นักเรียนบอกว่าการที่ได้เข้าไปอยู่กับ ครอบครัวและโรงเรียน ทำให้ได้เข้าใจวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

Santiago and Pedro (2009) ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงแรงงานของผู้มีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพ ในประเทศโปรตุเกส มี 2 ระยะ คือ 1. ศึกษาสถานภาพของลูกจ้างในระยะต่างๆ 1 เดือน 1 ปี 2 ปี หลังจากเข้าร่วมโครงการ ซึ่งขึ้นอยู่กับ อายุ เพศ การศึกษา และเนื้อหา และ ระยะเวลาในการฝึก 2. ใช้การประเมินตนเอง ในการบอกประสิทธิภาพของการฝึก ประกอบด้วย 3 ด้าน การ

จ้างงาน งานสัมพันธ์กับทักษะ และผลที่ได้รับ พบว่า คะแนนของการฝึกทำกิจกรรมมีค่าสูงกว่าทุกข้อ ยิ่งไปกว่านั้น พบว่า การฝึกที่ประสิทธิภาพต้องมีความรู้ แสดงให้เห็นว่า การฝึกงานอาชีพยากเกินที่จะ แก้ไข นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้เวลาฝึกนานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

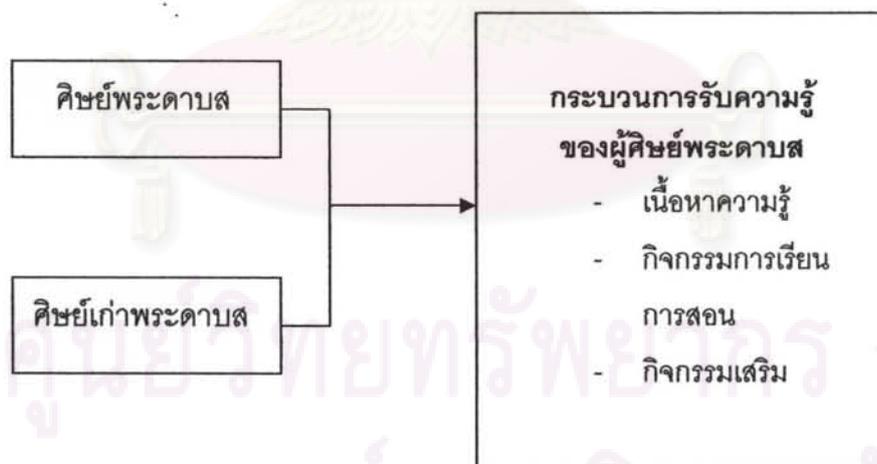
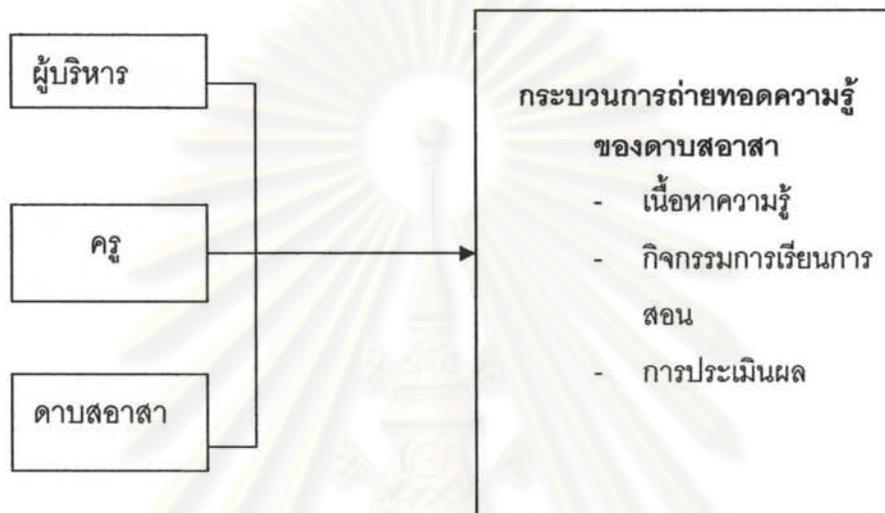
จากการศึกษาและรวบรวมเรื่องการถ่ายทอดความรู้และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ สรุปได้ว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้คือการให้ศิษย์สังเกตแบบอย่างการปฏิบัติ ให้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ฟังการอธิบายแนะนำ คู่มือตัวอย่างของจริงและทดลองทำตามตัวอย่าง การถ่ายทอดความรู้จะสำเร็จ และได้ผลดีขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียน และจะเกิดความชำนาญได้ต้องฝึกหัดเป็นประจำ ส่วนเรื่องจัดการเรียนการสอนนั้น ควรปรับปรุงบรรยากาศของห้องเรียน ปรับปรุงระเบียบของชั้นเรียน ผู้ที่จะสอนวิชาชีพได้ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพที่สอนเป็นอย่างดี ครูจะต้องมีความรักและความตั้งใจจริงที่จะสอน ครูจะต้องศึกษาค้นคว้าวิทยาการสมัยใหม่อยู่เสมอ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพคือ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหากว้าง ระยะเวลาการสอนน้อยเกินไป ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ต่ำ มีอายุมาก สายตามองไม่ชัด ไม่มีพื้นฐานทางวิชาชีพ ไม่กล้าแสดงออก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำแนวคิดต่างๆ มาเป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดการวิจัยดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคม : กรณีศึกษา โรงเรียนพระดาบส ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล และเพื่อศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่องการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้อย่างถ่องแท้ ตลอดจนผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่ โรงเรียนพระดาบส และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ตลอดจนแนวคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสาและกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเพื่อการรับใช้สังคม

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาโรงเรียนพระดาบสจำนวน 158 คน ศิษย์พระดาบสจำนวน 465 คน มีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา มีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากตำแหน่งงานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์พระดาบส เลือกจากตำแหน่งงานดังนี้

1.1.1 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง 1 คน

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครองมีหน้าที่บริหารจัดการ ควบคุมให้ผู้เรียน มีระเบียบวินัย

1.1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียน 1 คน

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียนมีหน้าที่บริหารจัดการ ควบคุมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ให้มีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

1.1.3 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 1 คน

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่บริหารจัดการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

1.1.4 ครู ประกอบด้วย ครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วย 10 คน

ประกอบด้วย ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหาร และครูหัวหน้าหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ครูหัวหน้าหลักสูตรทำหน้าที่ดูแลประสานงานคาบสอสาในหลักสูตร และครูผู้ช่วย ซึ่งประกอบด้วยด้วย ครูผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ และครูผู้ช่วยหลักสูตรเคหะบริหาร ครูผู้ช่วยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคาบสอสาและดูแลศิษย์พระดาบส

1.1.5 คาบสอสา (ฝ่ายงานสอน) ฝ่ายงานสอนหมวดวิชาชีพเฉพาะ 7

หลักสูตร คือ คาบสอสาหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน คาบสอสาหลักสูตรเคหะบริหาร คาบสอสาหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ คาบสอสาหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า คาบสอสาหลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง คาบสอสาหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ และ คาบสอสาหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง หลักสูตรละ 1 คน รวม 7 คน

1.2 ศิษย์พระดาบส

1.2.1 ศิษย์ปัจจุบัน

1.2.1.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแบบสอบถาม มีเกณฑ์คัดเลือก

กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นศิษย์พระดาบสรุ่นปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่เข้าเรียนในรอบปีการศึกษา 25521

1.2.1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแบบสัมภาษณ์ มีเกณฑ์คัดเลือก

กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ประธานรุ่น รองประธานรุ่น หัวหน้าศิษย์แต่ละหลักสูตรหลักสูตรละ 1 คน รองหัวหน้าศิษย์พระดาบสแต่ละหลักสูตรหลักสูตรละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำของศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน

1.2.2 ศิษย์เก่า ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 10 คน

2. การกำหนดเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 ตัวผู้วิจัย ซึ่งนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการใช้คนสัมผัสกับคนโดยตรง (สุภางค์ จันทวานิช, 2523)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามไว้เรียบร้อยแล้วก่อนการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์และกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส

แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล

แบบสัมภาษณ์ของศิษย์พระดาบส แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจ และแก้ไข จากนั้นจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ความเข้าใจ และความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ จำนวน 20 คน เก็บข้อมูลจากศิษย์พระดาบส จำนวน 28 คน

2.3 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส แบ่งเป็น 3 ด้าน คือด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมเสริม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจ และแก้ไข จากนั้นจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ความเข้าใจ และความเหมาะสมในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากศิษย์พระดาบสจำนวน 134 คน

ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สาขาที่ศึกษา หรือสำเร็จการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสต่อกระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือแบบสอบถามของศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 และ แบบสอบถามศิษย์เก่าพระดาบส

โดยแบบสอบถามของศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 ด้านเนื้อหาความรู้ มี 7 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มี 25 ข้อ และด้านกิจกรรมเสริม มี 6 ข้อ และแบบสอบถามศิษย์เก่าพระดาบส ด้านเนื้อหาความรู้ มี 6 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มี 18 ข้อ และด้านกิจกรรมเสริม มี 5 ข้อ

โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

3. การดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหนังสือถึงครูใหญ่โรงเรียนพระดาบส เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยได้เข้าไปติดต่อขอรายชื่อผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหาร และครูหัวหน้าหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ครูผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ และครูผู้ช่วยหลักสูตรเคหะบริหาร ดาบสอาสาหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ดาบสอาสาหลักสูตรเคหะบริหาร

2. คำนวณหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละคำถามรายด้าน และภาพรวม เพื่อทราบถึงการกระจายของระดับการรับรู้ของศิษย์พระดาบส และการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสา

แบบสอบถามแบ่งตามระดับความคิดเห็น โดยกำหนดค่าคะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความทั้งหมด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยเป็นบางส่วน	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความบางส่วน	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด	ได้ 1 คะแนน

โดยค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้จากข้อความแต่ละข้อ จุดทศนิยมเพียง 2 ตำแหน่ง โดยมีความหมายดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความทั้งหมด
3.50-4.49	หมายถึง	เห็นด้วยเป็นบางส่วน
2.50-3.49	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
1.50-2.49	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความบางส่วน
0.50-1.49	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์สภาพการบริหารงานปกครองนักเรียน ใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean: \bar{X}) (วรรณิ แกมเกต, 2549)

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่ามัชฌิมเลขคณิต

X แทน คะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation :S.D.) (วรรณิ แกมเกต, 2549)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของดาบสอาสา : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา และศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- 1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- 1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- 1.3 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ และศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสรุปและนำเสนอเป็นตารางได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 1 จำนวนของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์สามารถสรุปและนำเสนอเป็นตารางได้ดังนี้

ตำแหน่งงาน	จำนวน
ผู้บริหาร	3
ครู	10
คณาจารย์	7
รวม	21

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า คณาจารย์มีทั้งหมด 21คน เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน ครูหัวหน้าหลักสูตร จำนวน 4 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 7 คน และเป็นคณาจารย์ จำนวน 7 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน
เพศ	
ชาย	17
หญิง	3
รวม	20
อายุ	
21 – 30 ปี	7
31 – 40 ปี	4
41 – 50 ปี	1
51 – 60 ปี	2
61-70 ปี	6
รวม	20

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์มีทั้งหมด 20 คน เป็นเพศชาย 17 คน เพศหญิง 3 คน อยู่ในช่วงอายุ 20 – 30 ปีมากที่สุดคือ 7 คน รองลงมาคือช่วงอายุ 60-70 ปี 6 คน ช่วงอายุ 30-40 ปี 4 คน ช่วงอายุ 50-60 ปี 2 คน และน้อยที่สุด คือช่วงอายุ 40-50 ปี 1 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 3 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ศิษย์ปัจจุบัน)

ข้อมูลเบื้องต้น		จำนวน
เพศ		
ชาย		16
หญิง		2
รวม		18
อายุ		
15 – 20 ปี		12
21 – 25 ปี		4
26 – 30 ปี		2
31 – 35 ปี		-
รวม		18
หลักสูตร		
หลักสูตรเคหบริบาล		2
หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์		3
หลักสูตรช่างยนต์		4
หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน		2
หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง		2
หลักสูตรเกษตรพอเพียง		2
หลักสูตรช่างไฟฟ้า		3
รวม		18

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ศิษย์พระดาบสประกอบด้วยศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จำนวน 18 คน

เมื่อแบ่งตามเพศพบว่า ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันเป็นเพศชาย 16 คน และเป็นเพศหญิง 2 คน ช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วงอายุ 15-20 ปี มีจำนวน 12 คน รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21-25 ปี มีจำนวน 4 คน และน้อยที่สุดคือช่วงอายุ 26-30 ปี มีจำนวน 2 คน

ศิษย์พระดาบสปัจจุบัน ในหลักสูตรที่มีผู้เรียนมากที่สุด คือ หลักสูตรช่างยนต์ จำนวน 4 คน อันดับสอง คือ หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ และ ช่างไฟฟ้า คือ จำนวน 3 คนเท่ากัน อันดับสาม คือ เคหะบริหาร ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างซ่อมบำรุง และเกษตรพอเพียง คือ จำนวน 2 คน เท่ากัน

ตารางที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ศิษย์เก่า)

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน
เพศ	
ชาย	7
หญิง	3
รวม	10
อายุ	
15 – 20 ปี	2
21 – 25 ปี	2
26 – 30 ปี	4
31 – 35 ปี	2
รวม	10
หลักสูตร	
หลักสูตรเคหะบริหาร	3
หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์	1
หลักสูตรช่างยนต์	-
หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน	1
หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง	2
หลักสูตรเกษตรพอเพียง	-
หลักสูตรช่างไฟฟ้า	3
รวม	10

จากตารางที่ 4 ศิษย์เก่าพระดาบส 10 คน เป็นเพศชาย 7 คน และเป็นเพศหญิง 3 คน ช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วงอายุ 26-30 ปี มีจำนวน 4 คน รองลงมา คือช่วงอายุ 15-20 ปี ช่วงอายุ 21-25 ปี และช่วงอายุ 31-35 ปี มีจำนวน 2 คน เท่ากัน

ศิษย์เก่าพระดาบส มีผู้เรียนหลักสูตรที่มากที่สุด คือ หลักสูตรเคหะบริหาร และ หลักสูตรช่างไฟฟ้า จำนวน 3 คนเท่ากัน รองลงมาอันดับสอง คือ ช่างซ่อมบำรุง จำนวน 2 คน และอันดับสุดท้ายคือ อิเล็กทรอนิกส์ และช่างไม้เครื่องเรือน จำนวน 1 คนเท่ากัน

1.3 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของศิษย์พระดาบสที่ตอบแบบสอบถาม

ศิษย์พระดาบส	จำนวน	ร้อยละ
ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันปีการศึกษา 2551	124	92.54
ศิษย์เก่าพระดาบส	10	7.46
รวม	134	100.00

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า ศิษย์พระดาบสมีทั้งหมด 134 คน เป็นศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 92.54 และเป็นศิษย์เก่าพระดาบสจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 7.46

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ข้อมูลเบื้องต้นของศิษย์พระดาบสที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้น	ศิษย์ปัจจุบัน (N=124)	
	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	105	84.68
หญิง	19	15.32
รวม	124	100.00
อายุ		
15 – 20 ปี	69	55.60
21 – 25 ปี	25	20.20
26 – 30 ปี	26	21.00
31 – 35 ปี	2	1.60
36 – 40 ปี	2	1.60
รวม	124	100.00
หลักสูตร		
วิชาชีพช่างยนต์	27	21.80
วิชาชีพช่างไฟฟ้า	16	12.90
วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์	20	16.10
วิชาชีพการเกษตรพอเพียง	16	12.90
วิชาชีพช่างซ่อมบำรุง	15	12.10
วิชาชีพเคหะบริหาร	19	15.30
วิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน	11	8.90
รวม	124	100

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันปี พ.ศ. 2551 มีจำนวน 124 คน จำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 84.68 และเป็นเพศหญิง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.32 จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 26 – 30 ปี จำนวน 26 คน

คิดเป็นร้อยละ 21.00 ช่วงอายุระหว่าง 21 – 25 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 20.20 และช่วงอายุระหว่าง 31 – 35 ปี และ 36 – 40 ปี มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 จำแนกตามหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 รองลงมาคือ หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 16.10 หลักสูตรวิชาชีพเคหะบริหาร จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.30 หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า และหลักสูตรวิชาชีพเกษตรพอเพียง มีจำนวนเท่ากัน คือ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 12.10 และหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90

ศิษย์เก่าพระดาบส มีจำนวน 10 คน จำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 21 – 25 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 และช่วงอายุระหว่าง 36 – 40 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 จำแนกตามหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพเกษตรพอเพียงและวิชาชีพเคหะบริหาร มีจำนวนเท่ากัน คือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์และวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

สรุปได้ว่าศิษย์พระดาบส แบ่งออกเป็น ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันปี พ.ศ. 2551 และศิษย์เก่าพระดาบส เป็นเพศชายมากกว่า หญิง มีช่วงอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ในด้านเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

จากการสัมภาษณ์ดาบสอาสา ดาบสอาสาได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการ
ถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม ดังต่อไปนี้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาในด้านเนื้อหา ความรู้

1. ทำหน้าที่วางแผนและจัดการหลักสูตร งานวางแผนและจัดการหลักสูตรนี้มี
หลายขั้นตอนด้วยกัน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 การรวบรวมเนื้อหาและปรับปรุงหลักสูตร ครูหัวหน้าหลักสูตรจะเป็นผู้
ประสานงานและร่วมวางแผนเนื้อหาในการเรียนการสอนกับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนพระดาบส คือการฝึกอาชีพ ควบคู่ไปกับการ
ฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ศิษย์พระดาบสออกไปประกอบสัมมาอาชีพะ สร้างตนเอง
ช่วยเหลือครอบครัว สังคม และประเทศชาติควบคู่กับการเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้ง
จะอาสาสมัครรับใช้สังคมและประเทศชาติต่อไป อีกทั้งวิชาชีพตรงกับความต้องการของ
ตลาดแรงงาน ดังเช่น

การสัมภาษณ์อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้า
หลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ว่า

“...การวางแผน รวบรวมหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ความต้องการ
ของตลาดแรงงานในปัจจุบัน หลักสูตรในแต่ละปีจะมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปบ้าง ขึ้นอยู่
กับความต้องการของตลาดแรงงาน และที่ขาดไม่ได้จะเน้นการสอนให้ศิษย์มีคุณธรรม
จริยธรรม ไม่นึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน คำนึงถึงสังคมด้วย...”

“...สรรหาดาบสอาสาที่มีความสามารถตรงกับวิชาชีพที่สอน เน้นดาบสอาสาท่าน
เดิมก่อนแต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสม...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์, 15 มกราคม 2552)

1.2 การอบรมและแนะแนวการสอนแก่ดาบสอาสา หลังจากรวบรวมเนื้อหาและ
ปรับปรุงหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนเริ่มการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบส ครูหัวหน้า

หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะแจ้งแนวทางการสอน ขอบเขตการสอนให้แก่คณาจารย์ซึ่งรับหน้าที่สอน เพื่อจะได้สอนตามแนวทางเดียวกัน โดยการเรียนการสอนนี้ไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง หากมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงและเป็นคนดีของสังคม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ครอบครัวและทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ ตามแนวทางและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนพระดาบสซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ นำไปประกอบอาชีพและตอบแทนสังคม ดังเช่น

อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้า หลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ว่า

“...ที่แจ้งขอบเขตการสอนแก่คณาจารย์ เน้นการนำไปใช้ ปฏิบัติได้และสามารถนำไปช่วยเหลือผู้อื่นได้...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์, 15 มกราคม 2552)

1.3.ประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อขอความร่วมมือในการจัดหาคณาจารย์สอน หน่วยงานที่ทางโรงเรียนพระดาบสขอความร่วมมือเพื่อขอคณาจารย์มาช่วยสอนในแต่ละหลักสูตร เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานกรุงเทพมหานคร (วัดธาตุทอง) สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 1 สมุทรปราการ คณาจารย์ที่มาช่วยสอนนี้ล้วนมีความสามารถและความชำนาญในเนื้อหาความรู้ ที่จะมาถ่ายทอดให้แก่ศิษย์พระดาบสเป็นอย่างดี ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของ

ฉลอง พนมวัน ณ อยุธยา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครองครูหัวหน้าหลักสูตร กล่าวว่

“...ดูความเหมาะสมว่าเด็กควรฝึกงานที่ไหน...”

“...ดูแลวินัยและความประพฤติ อบรมประจำวัน...”

(สัมภาษณ์ ฉลอง พนมวัน ณ อยุธยา, 15 มกราคม 2552)

1.4. การติดตามดูแลตาสอาสาและศิษย์พระดาบสตลอดหลักสูตร

ครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วยจะมีความใกล้ชิดกับตาสอาสาที่มาช่วยสอน และศิษย์พระดาบส เมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น ครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วยประจำหลักสูตรจะเป็นผู้ประสานงาน ดูแลตลอดหลักสูตร แสดงให้เห็นถึงความทุ่มเท เอาใจใส่ในการทำงาน ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์พระดาบสเห็นถึงการรับใช้สังคมของครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วย ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของ

ศรชัย ธินาเทศ ครูหัวหน้าหลักสูตรช่างยนต์ กล่าวว่า

“...ครูหัวหน้าหลักสูตรจะคอยติดต่อประสานงาน เรื่องขอตัวตาสอาสามาสอน ติดต่อตาสอาสาให้มาสอน อำนวยความสะดวกให้กับตาสอาสาที่มาสอน แล้วก็จะมีครูผู้ช่วยประจำหลักสูตรคอยช่วยเหลือ จัดหาอุปกรณ์ ดูแลอำนวยความสะดวกให้กับตาสอาสา...”

(สัมภาษณ์ ศรชัย ธินาเทศ, 28 มกราคม 2552)

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและตาสอาสาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ดำเนินการสอน

ผู้บริหารทำหน้าที่บริหารงานและดำเนินการ มีบทบาทในการสอนเรื่องคุณธรรมและการอาสาศัมภ์รับใช้สังคม ครูหัวหน้าหลักสูตรทำหน้าที่ประสานงานกับตาสอาสาในหลักสูตร และทำหน้าที่สอน ครูผู้ช่วยจะมีหน้าที่ประสานงานและสอนช่วยตาสอาสา และตาสอาสาทำหน้าที่สอนเกี่ยวกับวิชาที่ได้รับมอบหมายโดยตรง เน้นการสอนเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ทั้งนี้ผู้บริหาร ครู (ครูหัวหน้าหลักสูตรและครูผู้ช่วย) และตาสอาสา มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชีพแก่ศิษย์พระดาบส แต่สิ่งสำคัญที่เน้นย้ำคือการขัดเกลาศิษย์พระดาบสให้มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ศิษย์พระดาบสไปประกอบอาชีพ เป็นพลเมืองดีและทำประโยชน์ตอบแทนสังคม ผู้บริหารทำหน้าที่อบรมเน้นเรื่องการอาสาศัมภ์รับใช้สังคม ครูและตาสอาสาทำหน้าที่สอนวิชาชีพและสอดแทรกแนวคิดเรื่องการอาสาศัมภ์รับใช้สังคม ผ่านการเล่าเรื่องราวประสบการณ์ประวัติส่วนตัว การทำงานและการรับใช้สังคมของตนเองให้แก่ศิษย์ฟังเพื่อเป็นข้อคิดและแบบอย่าง ดังที่ตาสอาสาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

พนัช ปันสุรินทร์ ครูหัวหน้าหลักสูตรช่างไฟฟ้าได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทำหน้าที่ประสานงานในหลักสูตร และสอนวิชาในหลักสูตรด้วย...”

(สัมภาษณ์ พนัช ปันสุรินทร์, 28 มกราคม 2552)

โสภภาพรณ สุวรรณรัตน์ ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหารได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทำทั้งดูแลจัดการหลักสูตร และเป็นผู้สอนเองค่ะ...”

“...ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานและธรรมชาติของเด็กที่จะมาเรียน ปรับปรุงโดยดูจากปัญหาในปีที่ผ่านมา” “หางานให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนที่จะออกฝึกงาน...”

(สัมภาษณ์ โสภภาพรณ สุวรรณรัตน์, 28 มกราคม 2552)

อุทัยวรรณ อินทรสาลี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนานักเรียน ให้สัมภาษณ์เมื่อว่า

“...ชี้แจง คุยกับคาบสอสาให้ช่วยกันเอาใจใส่ดูแลศิษย์พระดาบส...”

“...กิจกรรมวิชาการในห้องเรียนไม่ได้สอนอะไร หากสอนก็จะสอนนอกห้องเรียน ดูแลเรื่องพฤติกรรมความเป็นอยู่มากกว่า อาจจะบอกได้ว่าเน้นเรื่องพัฒนาปรับปรุงนิสัย พัฒนาความคิด อารมณ์ ความประพฤติของศิษย์มากกว่า เพื่อให้ศิษย์คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ พร้อมทั้งจะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส...”

(สัมภาษณ์ อุทัยวรรณ อินทรสาลี, 28 มกราคม 2552)

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและคาบสอสาในด้านการประเมินผล

1.วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร ครูและคาบสอสา

ผู้วิจัยศึกษาวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ศิษย์พระดาบสของผู้บริหาร ครูและคาบสอสา โดยศึกษา 3 ด้าน คือด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านคุณธรรมโดยเฉพาะด้านการอาสาสมัครรับใช้สังคม

1.1.ด้านเนื้อหาความรู้

จากการสัมภาษณ์พบว่าคาบสอสาประเมินผลด้วยวิธีการถามตอบในชั้นเรียน การสอบข้อเขียน และจากการปฏิบัติการถามตอบจะเป็นการประเมินผลในช่วงก่อนเรียน ขณะเรียน

และหลังสอนเสร็จ เพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นให้ศิษย์มีความสนใจ และดูความเข้าใจควบคู่ไปด้วย การสอบข้อเขียนมีทั้งข้อสอบแบบปรนัยและอัตนัย ส่วนใหญ่ข้อสอบจะเป็นข้อสอบอัตนัย เนื่องจากสามารถตรวจสอบความเข้าใจของศิษย์พระดาบจากการเขียนตอบได้จริง ไม่สามารถเดาได้เหมือนการทำข้อสอบปรนัย การทำข้อสอบอัตนัยสามารถตรวจสอบความเข้าใจการปฏิบัติตน การซ่อมเครื่องมือได้เหมือนการสอบปฏิบัติ และการสอบปฏิบัตินั้นเป็นการตรวจสอบความเข้าใจและความรู้ที่ศิษย์พระดาบสได้เรียนรู้ โดยดาบสอาสาจะดูจากขั้นตอนการปฏิบัติงาน ข้อควรระวังข้อห้ามในการปฏิบัติงานว่าดำเนินการตามที่สอนหรือไม่อย่างไร และท้ายที่สุดจะดูจากชิ้นงานหรืองานที่สำเร็จว่าทำผ่าน ถูกต้องตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ มีการประเมินในชั้นเรียนหลังให้ความรู้เสร็จ อาจมีการฝึกปฏิบัติ อาจารย์จะให้วิธีสังเกตว่าศิษย์ทำถูกต้องตามที่สอนหรือไม่ และมีการสอบประเมินผลเมื่อจบแต่ละรายวิชา เน้นที่การสอบปฏิบัติ เพราะต้องการให้ศิษย์นำไปใช้ได้

การประเมินผลในเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม การสอบถามความคิดเห็น การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด และนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงพฤติกรรมให้ได้ผลที่ดียิ่งขึ้น

1.2.ด้านทักษะความชำนาญ ดาบสอาสาใช้การประเมินผลด้วยการสอบปฏิบัติ ดูความตั้งใจในการลงมือปฏิบัติ ดูการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามขั้นตอน การให้ศิษย์ลงมือปฏิบัติ มีการออกฝึกประสบการณ์ก่อนเรียนจบ โดยออกฝึกกับสถานประกอบการ

1.3.ด้านการอาสาสมัครรับใช้สังคม ดาบสอาสาประเมินด้วยการสังเกต ไม่มีการประเมินที่เคร่งครัด เน้นให้ศิษย์มีความเสียสละ สามัคคี มีการอาสาสมัครรับใช้สังคม ความเพียรพยายาม ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร และในการทำกิจกรรมต่างๆ บางครั้งจะขออาสาสมัครหากเห็นศิษย์คนใดไม่มีความกระตือรือร้น หรือไม่คอยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม อาจมีการตักเตือน หรือพูดกระตุ้นเตือนให้ศิษย์ลงมือปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของดาบสอาสาเกี่ยวกับการประเมินผลได้ดังนี้

นิยม สมมิตร ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างยนต์ กล่าวว่า

“...ด้านความรู้ก็สอนไปสอบไป สอบปฏิบัตินะ จะได้ว่าศิษย์เข้าใจหรือไม่ ทำได้หรือไม่ แล้วด้านทักษะความชำนาญ เราดูวิธีการปฏิบัติของศิษย์ ดูว่าศิษย์สามารถทำตามโจทย์ที่เราตั้งให้ได้ถูกต้องหรือไม่ แล้วก็มีการถามแล้วที่ศิษย์ตอบด้วยว่าซ่อมอย่างไร แก้ไขอย่างไร...”

(สัมภาษณ์ นิยม สมมิตร, 24 ธันวาคม 2551)

เมธี มนูญญา ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทักษะความชำนาญ เราก็จะดูความตั้งใจ ดูว่าทำถูกต้องตามขั้นตอนที่สอนหรือไม่...”

(สัมภาษณ์ เมธี มนูญญา, 15 มกราคม 2552)

สมเจตต์ คำอยู่ ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม ดูจากเวลาเรียนศิษย์ทำงานด้วยกัน มีน้ำใจหรือไม่ ช่วยเหลือกันหรือไม่ ถ้าใครไม่ที่เลย บางครั้งก็ต้องจัดต้องบอกบ้าง ไม่เช่นนั้นก็ไม่ช่วย ไม่เอื้อเพื่อคนอื่นเลย ต้องมีการกระตุ้นบ้าง...”

(สัมภาษณ์ สมเจตต์ คำอยู่, 4 กุมภาพันธ์ 2552)

จำลอง วรวงศ์ ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรเกษตรพอเพียง ให้สัมภาษณ์เมื่อว่า

“...ด้านเนื้อหาความรู้ก็จะให้ทำข้อสอบทั้งปรนัยและอัตนัย ส่วนเรื่องทักษะก็ดูแปลงผัก ทำถูกต้องหรือไม่ มีวัชพืช หรือไม่ ย้ายกล้า เก็บเกี่ยวอย่างไร จะมีผู้ช่วยครูช่วยดูอีกแรงหนึ่ง และเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมดูการเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อขอความช่วยเหลือก็ดูการอาสาสมัคร กระตือรือร้น คนไหนไม่ค่อยทำก็บังคับบ้างเพื่อจะได้ฝึก...”

(สัมภาษณ์ จำลอง วรวงศ์, 5 กุมภาพันธ์ 2552)

ไพโรจน์ จอมเกตู ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ให้เขียนบรรยายวิธีการทำ จะช่วยให้ศิษย์มีความพยายามด้วย เขียนถูกผิดสะดวกได้ไม่ได้อีกต้องเขียนมา ชิ้นงานก็ดูความถูกต้อง ความเรียบร้อย ความสวยงาม...”

(สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จอมเกตู, 5 กุมภาพันธ์ 2552)

ปิ่นรัตน์ นวชาติดำรง ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรวิชาชีพเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ว่า

“...จัดสอบตามจุดประสงค์การเรียน มีทั้งปรนัยและอัตนัยเพื่อดูความเข้าใจเรื่องเนื้อหาความรู้ ส่วนเรื่องทักษะ ก็มีให้ฝึกปฏิบัติทุกครั้งที่สอนแล้วเราก็ดูความถูกต้องตอนที่ศิษย์ลงมือปฏิบัติ และเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมจะสังเกตตอนที่ศิษย์อยู่กันเป็นกลุ่ม ดูจากการมอบหมายให้ทำงานต่าง เช่นการมาดูแลให้ความช่วยเหลือดาบสอาสาเวลามาสอน...”

(สัมภาษณ์ ปิ่นรัตน์ นวชาติดำรง, 6 กุมภาพันธ์ 2552)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาในเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม

การอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมและการดำรงชีวิตของคนในสังคม เพราะการอาสาสมัครรับใช้สังคมนั้นมีส่วนช่วยทำให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่ สามารถช่วยกล่อมเกล่าจิตใจคนในสังคมให้มีความอ่อนโยน ลดความเห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้สังคมมีความสมัครสมานสามัคคี และมีส่วนช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคมได้ ดังที่ดาบสอาสาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

นิยม สมมิตร ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ กล่าวว่า

“...เป็นเรื่องที่ถูกต้อง เป็นเรื่องที่ดี การอาสาสมัครรับใช้สังคมจะช่วยให้สังคมดีขึ้น...”

(สัมภาษณ์ นิยม สมมิตร, 24 ธันวาคม 2551)

อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เป็นสิ่งที่อยากให้มีในสังคม หากคนในสังคมมีทั้งการรับและการให้ จะทำให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์, 15 มกราคม 2552)

ฉลอง พนมวัน ณ อยุรยา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครองและครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การอาสาสมัครรับใช้สังคมนั้นดี ยิ่งทำก็เหมือนเป็นการช่วยเหลือคนอื่น ช่วยเหลือตัวเอง ตอบแทนสังคม ตอบแทนประเทศชาติ และที่สำคัญตอบแทนในหลวง...”

(สัมภาษณ์ ฉลอง พนมวัน ณ อยุธยา, 15 มกราคม 2552)

สุทัศน์ สายน้อย ครูผู้ช่วยประจำหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...มีความสุขและภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น...”

(สัมภาษณ์ สุทัศน์ สายน้อย, 15 มกราคม 2552)

สวลี อรรคบุตร ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ก็ดี ถ้าคนในสังคมมีก็จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวของคนในสังคม...”

(สัมภาษณ์ สวลี อรรคบุตร, 28 มกราคม 2552)

ชัยยุทธ หาญณรงค์ หัวหน้าหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ว่า

“...เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนในสังคม ลดความเห็นแก่ตัว เห็นอกเห็นใจผู้อื่น...”

(สัมภาษณ์ ชัยยุทธ หาญณรงค์, 4 กุมภาพันธ์ 2552)

ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง คานสาธา(สอน)หลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...เป็นการทำความดีอย่างหนึ่งให้กับสังคมไทยโดยไม่หวังผลตอบแทน...”

(สัมภาษณ์ ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง, 6 กุมภาพันธ์ 2552)

ความตั้งใจของผู้บริหาร ครูและคานสาธาต่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม

คานสาธามีความตั้งใจต่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมคือ เมื่อคานสาธามีโอกาสก็พร้อมที่จะทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยแรงบันดาลใจที่สำคัญของคานสนั้นคือการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและพระบรมวงศานุวงศ์ และการได้รับโอกาสจากสังคมมาก่อน ทำให้คานสาธามีความตระหนักถึงความสำคัญของการอาสาสมัครรับใช้สังคม และเมื่อมีโอกาสคานสาธาจึงพร้อมที่จะอาสาสมัครรับใช้สังคมเช่นกัน

คานสาธาให้แง่คิดว่าการประกอบอาชีพสุจริต มีงานทำ ไม่เป็นภาระของสังคมนับว่าเป็นการอาสาสมัครรับใช้สังคมทางหนึ่ง เพราะเมื่อพลเมืองของประเทศมีอาชีพสุจริต หาเลี้ยง

ตนเองได้ก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศ ช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาได้อย่างดี ถือว่าเป็นการตอบแทนสังคมได้เหมือนกัน และนอกจากการประกอบอาชีพสุจริตแล้ว เมื่อดาบสอาสา มีความพร้อมหรือมีโอกาสในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ดาบสอาสา ก็ จะอาสาหรือตั้งใจที่จะทำเสมอ ดาบสอาสา เห็นว่าการอาสาสมัครรับใช้สังคมนั้น เป็นสิ่งที่ดีต่อ สังคมและประเทศชาติ เพราะจะลดความเห็นแก่ตัว เห็นอกเห็นใจกันและทำให้สังคมมีความ สัมผัสความสามัคคีกันมากขึ้น ตามที่ดาบสอาสาได้กล่าวไว้ดังนี้

สาธิต จิมบันเทิง ดาบสอาสา(สอน) หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...เราจะสอนศิษย์ให้ดี เพื่อลดภาระต่อสังคม ให้เขามีวิชาชีพไปทำงานหาเลี้ยง ตัวเอง...”

(สัมภาษณ์ สาธิต จิมบรรเทิง, 15 มกราคม 2552)

เมธี มนูญญา ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...ตอบแทนในหลวง จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตัวเองมีทำประโยชน์ ให้เกิด ประโยชน์กับคนอื่น...”

(สัมภาษณ์ เมธี มนูญญา, 15 มกราคม 2552)

อุทัยวรรณ อินทรสาลี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนานักเรียนให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...ทุ่มเทเสมอ จากงานเดิมก่อนมาทำที่นี่ด้วย เมื่อก่อนทำงานกรมราชทัณฑ์ จน ตอนนี้อยู่โรงเรียนพระดาบสก็คิดว่าจะทำไปตลอด ทำไปเรื่อยๆ แต่ก็ปรับปรุงลักษณะ การอาสาสมัครรับใช้สังคมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมที่เปลี่ยนแปลง”

(สัมภาษณ์ อุทัยวรรณ อินทรสาลี, 28 มกราคม 2552)

สมเจตต์ คำอยู่ ดาบสอาสา(สอน)หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...ทำเสมอเมื่อมีโอกาส...”

(สัมภาษณ์ สมเจตต์ คำอยู่, 4 กุมภาพันธ์ 2552)

ไพโรจน์ จอมเกตู ดาบสอาสา(สอน)หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...ประกอบอาชีพสุจริต เป็นคนดีในสังคม...”

(สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จอมเกตู, 5 กุมภาพันธ์ 2552)

ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์กับการมีส่วนร่วมในการสอดแทรกแนวคิดเรื่องการอาสาศัมครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบส

กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสนั้นแบ่งได้เป็น

1. กิจกรรมในห้องเรียน เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ ตามหลักสูตรแต่ ละวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชาพื้นฐานเตรียมช่าง หมวดวิชาชีพเฉพาะ หมวดวิชาการศึกษา ทัวไปและทักษะชีวิตทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การเรียนการสอนมีการสอดแทรกการอาสาศัมครรับใช้ สังคม โดยผ่านการเล่าประสบการณ์การอาสาศัมครรับใช้สังคมของครูและคณาจารย์ และอบรม ปลุกฝังแนวคิดเรื่องการอาสาศัมครรับใช้สังคม ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของ

อัครเดช ศรีหวัธน์ ครูผู้ช่วยหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...เวลาสอนจะไม่เคร่งเครียดเกินไป สอนวิชาช่างไปก็สอนการเป็นช่างที่ดี การ คิดถึงจิตใจคนอื่น เล่าเรื่องประสบการณ์การทำงาน ความคิดของตัวเองเกี่ยวกับการ ทำงาน การเสียสละ ประกอบไปด้วย...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ศรีหวัธน์, 28 มกราคม 2552)

2. กิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมเพื่อช่วยในการสอดแทรก แนวคิดเรื่องการรับใช้สังคมในทางตรงและทางอ้อมให้กับศิษย์พระดาบสอีกหลายกิจกรรมด้วยกัน กิจกรรมเสริมนอกห้องเรียนมีหลากหลาย ได้แก่

2.1. กิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมหลักที่ศิษย์พระดาบสต้องปฏิบัติทุก วันตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนพระดาบส กิจกรรมทั้งหลายจะมีส่วนช่วยสร้างลักษณะนิสัยให้ศิษย์ รู้จักหน้าที่ของตนเองเพราะมีการแบ่งหน้าที่ให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติ ศิษย์พระดาบสจะรู้จักคุณค่า ของเวลาเพราะมีการกำหนดช่วงเวลาให้ปฏิบัติงาน มีระเบียบวินัยเพราะมีกฎเกณฑ์ บทลงโทษ เป็นตัวบังคับ

2.2. กิจกรรมโครงการพระดาบสสัญจร เป็นโครงการที่จัดขึ้น โดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มุ่งให้บริการความรู้ และทักษะ การซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม และเพื่อเพิ่มพูน ความรู้และทักษะแก่นักเรียนที่เป็นศิษย์พระดาบสในการซ่อมบำรุงโดยจัดในลักษณะศูนย์บริการ

เคลื่อนที่ให้ความรู้และให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดที่ทำการเกษตรทั่วประเทศ แบบต่อเนื่อง รวมทั้งให้บริการทางการแพทย์และสุขภาพแก่ประชาชน โอกาสนี้ได้มีการมอบดูพระราชทาน แก่ประชาชน มอบต้นกล้าพันธุ์ไม้ มอบรถเข็นพระราชทานแก่คนพิการ มอบไม้เท้า มอบทุนการศึกษา มอบวุฒิปบัตรแก่ผู้ผ่านการฝึกอบรมการตรวจซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น โครงการนี้เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนมากมาย อาทิเช่น กรรมการและเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิพระดาบส มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ บริษัทสยามคูโบต้าอุตสาหกรรมจำกัด โรงพยาบาลรามาริบัติ มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว และองค์กรส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ศิษย์พระดาบสทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรเคหะบริหารจะอาสาสมัครสลับกันไปช่วยซ่อมเครื่องมือการเกษตรและช่วยให้ความรู้เรื่องการซ่อมเครื่องมือการเกษตรและช่วยอบรมเรื่องการเกษตร ส่วนศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหาร จะไปช่วยบริการเจ้าหน้าที่ ช่างงานที่เจ้าหน้าที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือช่วยแจกของต่างๆ ให้กับประชาชนที่มารับบริการ

ดาบสอาสาที่มีความคิดเห็นว่าการโครงการพระดาบสสัญญาช่วยทำให้ศิษย์พระดาบสได้รับรู้ถึงความห่วงใยประชาชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับรู้ถึงความรักและความเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการพระดาบสสัญญา ได้รับความรู้และประสบการณ์จริงในการซ่อมเครื่องมือการเกษตร ศิษย์พระดาบสได้สัมผัสวิถีชีวิตที่แท้จริง บางส่วนของประชาชนที่อาจมีความแตกต่างจากสังคมเดิมของศิษย์พระดาบส และได้ฝึกงานโดยมีจิตใจอาสาสมัครรับใช้สังคมจากสถานการณ์จริง เช่น

2.3.กิจกรรมบริจาคโลหิต เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนพระดาบสได้จัดให้ศิษย์พระดาบสได้มีส่วนร่วม จะมีการไปบริจาคโลหิตที่สภากาชาดไทยประมาณ 3 เดือน ต่อ 1 ครั้ง ดาบสอาสาที่มีความคิดเห็นต่อการบริจาคโลหิตว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้ศิษย์ได้รู้จักการเสียสละ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่ต้องลงทุน เพียงแค่ร่างกายพร้อม ใจพร้อมมีจิตอาสา ก็สามารถทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ศิษย์รู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง และภูมิใจในตัวเอง

2.4.กิจกรรมพัฒนาวัด เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนพระดาบสได้จัดให้ศิษย์พระดาบสได้มีการอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาวัด การพัฒนาวัดนี้ขึ้นอยู่กับว่าวัดที่ไปพัฒนานั้นต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการปรับปรุงพัฒนาในด้านใด ศิษย์จะลงมือปฏิบัติตาม

ความต้องการของทางวัดเป็นหลัก เช่น การทำความสะอาดลานวัด การปลูกต้นไม้ เป็นต้น ดาบสอาสามีความคิดเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาวัด เป็นกิจกรรมพัฒนาสังคม พัฒนาชุมชนใกล้ตัว สำหรับคนไทย อีกทั้งวัดเป็นศูนย์กลางสำหรับชุมชนมาตั้งแต่อดีต การพัฒนาวัดช่วยให้ศิษย์ได้ใกล้ชิดกับศาสนา และรู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคมทางหนึ่ง

ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของ

ประวิทย์ วงศ์เสนา ครูผู้ช่วยหลักสูตรเกษตรพอเพียง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เมื่อศิษย์ไปทำกิจกรรมนอกสถานที่แล้ว เมื่อศิษย์กลับมา เราก็จะถามว่า เขาได้อะไรบ้างจากกิจกรรมเหล่านั้น ศิษย์จะได้ลงมือปฏิบัติ ซึมซับความรู้สึกรู้สึกที่ได้ทำกิจกรรม และเข้าใจได้ว่าได้รับประโยชน์อะไร เป็นการกล่อมเกลากการอาสาสมัครรับใช้สังคมไปด้วยในตัว...”

(สัมภาษณ์ ประวิทย์ วงศ์เสนา, 25 ธันวาคม 2551)

3. การสอน ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสามีทั้งการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน แตกต่างกันไปตามเนื้อหาของการเรียน กิจกรรม และวัตถุประสงค์ ในห้องเรียนดาบสอาสาจะสอนเนื้อหาวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมทั้งเล่าประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นส่วนตัว โดยเน้นเรื่องการตอบแทนสังคม การเสียสละเพื่อรับใช้สังคม ส่วนนอกห้องเรียน ดาบสอาสาจะให้ความเป็นกันเองกับศิษย์ ใกล้ชิดเมื่อมีโอกาสก็จะพูดคุย เล่าประสบการณ์ ปลูกฝังความคิดเรื่องการเสียสละ การอาสาสมัครรับใช้สังคมเสมอ หากศิษย์มีข้อสงสัยหรือมีปัญหา ดาบสอาสาจะให้คำแนะนำแก่ศิษย์เสมอ ดังคำสัมภาษณ์ของ

สาธิต ฉิมบันเทิง ดาบสอาสา(สอน) หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...สอนด้วยวิธีพูดตรง เล่าให้ฟังถึงประสบการณ์ความเป็นมาว่าทำไมถึงได้มาสอนที่นี่ มาสอนแล้วรู้สึกดีอย่างไร...”

(สัมภาษณ์ สาธิต ฉิมบันเทิง, 15 มกราคม 2552)

ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง ดาบสอาสา (สอน) เคหบริบาล ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ปลูกฝังเรื่องการเสียสละ ความมีน้ำใจในการอยู่ร่วมกันกับคนหมู่มาก ปลูกฝังขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอน หรือว่าเมื่อมีโอกาสนั่งคุยนอกเวลาเรียน...”

(สัมภาษณ์ ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง, 6 กุมภาพันธ์ 2552)

4.ประพุดิเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์พระดาบส

จากการสัมภาษณ์ดาบสอาสา ดาบสอาสาที่มีความคิดเห็นว่าคุณเองสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์พระดาบสในเรื่องของการเป็นพลเมืองดี ประกอบอาชีพสุจริต การเป็นคนกตัญญู มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความเสียสละเวลาเพื่อส่วนรวม การเป็นคนตรงต่อเวลา การมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานและอาชีพ การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การมีความวิริยะอุตสาหะขวนขวายหาโอกาสดีดีให้กับตนเอง ดังตัวเช่นการให้สัมภาษณ์ของ

อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้าหลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...คัดเลือกดาบสอาสาที่มีใจ เต็มใจและมีความทุ่มเท สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ในแง่ของคุณธรรมและจริยธรรมได้...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์ , 15 มกราคม 2552)

นิยม สมมิตร ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...สอนให้มีความซื่อสัตย์ ทำตัวดีดี เป็นคนดี...”

(สัมภาษณ์ นิยม สมมิตร, 24 ธันวาคม 2551)

อุทัยวรรณ อินทราลี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนาให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ปรับปรุงตัวเองก่อน เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ ศิษย์ก็จะดูจากดาบสอาสาที่นั่นแหละ เพราะฉะนั้นเราต้องทำงานรับใช้สังคมให้เค้าดูก่อน แต่การมาอยู่ที่นี่เด็กก็ซึมซับรับรู้ได้ถึงความทุ่มเท เสียสละของเราได้อยู่แล้ว...”

(สัมภาษณ์ อุทัยวรรณ อินทราลี, 28 มกราคม 2552)

โสภภาพรณ สุวรรณรัตน์ ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหารได้ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ใกล้ชิดกับเด็กๆ กับศิษย์ เราเปรียบเสมือนเป็นแม่ ผู้ปกครองของเขาก็ว่าได้ อยู่ดูแลกัน นอกเหนือจากฝ่ายวินัยและพัฒนานักเรียนจะดูแลแล้ว เราใกล้ชิดกับเด็ก ก็บอกก็สอนดูแลกันไป...”

(สัมภาษณ์ โสภภาพรณ สุวรรณรัตน์ , 28 มกราคม 2552)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาเรื่องประโยชน์ที่ศิษย์พระดาบส ได้รับจากโรงเรียนพระดาบส

จากการสัมภาษณ์พบว่าศิษย์พระดาบสจะได้รับประโยชน์จากโรงเรียนพระดาบสโดยสามารถแบ่งได้เป็นทักษะช่างและทักษะชีวิต

ทักษะช่างที่ศิษย์พระดาบสได้นั้น ศิษย์ได้รับความรู้ ทักษะอาชีพช่างโดยแตกต่างกันไปตามหลักสูตรที่เรียน และส่วนใหญ่ได้เรียนรู้งานช่างพื้นฐาน เพราะทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรเคหะบริหาร ได้เรียนเหมือน กันคือการเรียนเตรียมช่างซึ่งเป็นพื้นฐานก่อนการเรียนแยกตามแต่ละหลักสูตร แต่ในทุกหลักสูตรนั้นศิษย์พระดาบสจะได้รับแนวคิด แนวการปฏิบัติตนเพื่อไปประกอบอาชีพตามหลักสูตรที่เรียนจากดาบสอาสาผู้สอน มีการฝึกงานที่สุจริตทำ ทักษะช่างนี้ได้จากการฝึกปฏิบัติในวิชาเรียน การซ่อมเครื่องมือการเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า ที่ศูนย์บริการพระดาบส การซ่อมจักรกลการเกษตรเมื่อร่วมกิจกรรมพระดาบสสัญจร การให้ความรู้ทางการเกษตรเมื่อร่วมโครงการลูกพระดาบสเกษตรสัญจร หรือการบำเพ็ญประโยชน์ด้วยการไปพัฒนาวัด

ศิษย์พระดาบสยังได้รับความรู้เรื่องทักษะชีวิต ซึ่งคือทักษะการดำรงชีวิตที่ศิษย์ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อการดำรงชีวิตได้และมีความสุข ทักษะชีวิตที่ศิษย์ได้รับจากโรงเรียนพระดาบส ศิษย์พระดาบสได้ให้สัมภาษณ์อย่างหลากหลายว่า ศิษย์สามารถรู้จักดูแลตัวเองและผู้อื่น ทำกับข้าว ทำความสะอาดบ้าน มีระเบียบวินัย รู้จักคิด ไตร่ตรองทบทวนก่อนตัดสินใจ รู้จักการกตัญญูกตเวที การตอบแทนสังคม ตอบแทนคุณคนที่ให้ความช่วยเหลือ ตระหนักถึงโอกาสที่ได้รับจากโรงเรียนพระดาบสและสังคม ตระหนักถึงประวัติสถานที่ บุคคลที่ทำคุณความดีให้บ้านเมือง ผ่านกิจกรรมทัศนศึกษา การอบรมประจำวัน มีมารยาททางสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในตัวเอง รู้จักวางแผนชีวิต สามารถทำบัญชีครัวเรือน รู้เรื่องการเสียภาษี สามารถการวางแผนการทำงาน หรือศึกษาต่อ และสามารถเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยได้ ศิษย์พระดาบสได้รับความรู้ทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมประจำวันในโรงเรียนพระดาบส ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน กิจกรรมโครงการพระดาบสสัญจรกิจกรรมนั้นนอกจากที่ศิษย์ส่วนใหญ่ได้ไปช่วยซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตรให้กับเกษตรกรแล้ว ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหารยังได้ฝึกการช่วยเหลือ บริการเจ้าหน้าที่ที่ไปร่วมโครงการนี้ เนื่องจาก การซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตรจะเป็นศิษย์พระดาบสที่ได้เรียนหลักสูตรเตรียมช่าง ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริการจึงไปทำหน้าที่ด้านการบริการ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ ช่วยให้ศิษย์พระดาบสได้มีการปรับตัวให้

เข้ากับคนอื่น รู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคม ช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นึกถึงผู้อื่น และในการเรียนยังช่วยให้ศิษย์พระดาบส์รู้จักการวางแผนชีวิต ทำบัญชีครัวเรือน การเสียภาษีและที่สำคัญได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นจากที่ไม่เคยเห็นไม่เคยรู้จักศิษย์พระดาบส์ก็จะมีโอกาสได้รู้จักจากกิจกรรมทัศนศึกษา ตามที่ดาบส์อาสาได้ให้สัมภาษณ์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้าหลักสูตร อิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ศิษย์จะได้เรียนรู้ทักษะช่างและทักษะชีวิต อยู่กับสังคม ปรับตัวได้ดีขึ้น สามารถวางแผนชีวิตตนเองได้ดีขึ้น...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์, 15 มกราคม 2552)

สาธิต ฉิมบันเทิง ดาบส์อาสา (สอน) เตรียมช่างและช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ศิษย์จะได้ประโยชน์มาก ทั้งทักษะช่างที่ดาบส์อาสาตั้งใจถ่ายทอดให้และคุณธรรมที่เวลาเราสอนเรื่องช่าง เราก็สอนเรื่องคุณธรรมควบคู่ไปด้วย อยากให้ศิษย์คิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่น...”

(สัมภาษณ์ สาธิต ฉิมบันเทิง, 15 มกราคม 2552)

ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง ดาบส์อาสา (สอน) เคหบริบาล ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ศิษย์จะได้รับความรู้ทางวิชาการบ้าง ทักษะอาชีพ และที่สำคัญคือปลูกฝังคุณธรรมทำดีให้กับศิษย์ ศิษย์จะได้สิ่งนี้ติดตัวไปด้วย...”

(สัมภาษณ์ ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง, 6 กุมภาพันธ์ 2552)

วีระศักดิ์ จงไกรจักร ครูผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ศิษย์จะฝึกความมีระเบียบวินัย มีการคิดอย่างมีการวางแผนมากขึ้น และมีคุณธรรมช่วยพัฒนาตนเองและสังคม...”

(สัมภาษณ์ วีระศักดิ์ จงไกรจักร, 28 มกราคม 2552)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ต่อกิจกรรมของโรงเรียนพระดาบสกับการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบส

ศิษย์พระดาบสจะรู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคมและจะตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอาสาสมัครรับใช้สังคม โดยทางโรงเรียนพระดาบสและคณาจารย์ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับศิษย์พระดาบสได้ร่วมปฏิบัติ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือกลมกล่อมเกลาศิษย์พระดาบสให้มีการอาสาสมัครรับใช้สังคม จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ คณาจารย์อาสาสมัครมีความเห็นต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยสร้างการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสดังนี้

1.กิจกรรมประจำวัน ศิษย์พระดาบสได้รับการอบรมปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรมและหนึ่งในเรื่องที่ยอมรับคือการอาสาสมัครรับใช้สังคม นอกจากนี้กิจกรรมประจำวันที่ศิษย์พระดาบสได้ทำจะเป็นการเรียนวิชาชีฟแล้ว การปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายก็จะเป็นส่วนช่วยให้ศิษย์พระดาบสเกิดการอาสาสมัครรับใช้สังคม เช่นเวรทำอาหาร ศิษย์พระดาบสจะรับหน้าที่ทำอาหารหมุนเวียนกันไป แม้ว่าจะเป็นหน้าที่ที่ได้รับจากคำสั่งแต่ส่วนช่วยสร้างการอาสาสมัครรับใช้สังคม เนื่องจากจะมีทั้งผู้ทำอาหารเป็นและเป็น เก่งและไม่เก่ง ศิษย์พระดาบสจะช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน

2.กิจกรรมโครงการพระดาบสสัญจร ศิษย์พระดาบสได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยตัวเองทั้งการซ่อมแซมเครื่องยนต์การเกษตร การบริการและศิษย์ได้เห็นผู้เข้าร่วมโครงการที่มีความสุขทั้งการให้เช่นคณาจารย์และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือ และมีความสุขจากการรับของผู้มารับความช่วยเหลือซึ่งคือชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่โครงการพระดาบสสัญจรหมุนเวียนกันไปบริการ

3.กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ศิษย์พระดาบสได้ฝึกปฏิบัติการอาสาสมัครรับใช้สังคม การช่วยเหลือชุมชน เช่นพัฒนาวัด ทำความสะอาดลานวัด ซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าของวัด

4.กิจกรรมบริจาคโลหิต ศิษย์พระดาบสได้รู้จักการเสียสละและทำประโยชน์เพื่อคนอื่น

5.กิจกรรมการเรียนการสอน ศิษย์จะเห็นเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมจากการสอน จากการทำงานของดาบสอาสา และจากการทำกิจกรรมร่วมกันของศิษย์พระดาบสกับดาบสอาสา

จากการสัมภาษณ์สามารถยกตัวอย่างคำพูดของดาบสอาสาซึ่งมีความคิดเห็นต่อ กิจกรรมของโรงเรียนพระดาบสกับการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้ สังคมให้กับศิษย์พระดาบส ได้ดังนี้

นิยม สมมิตร ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...การพัฒนาวัดบริการชุมชนก็ช่วยสร้างให้ศิษย์มีความรู้สึกรักอยากทำอะไรให้คนอื่นต่อไปได้ เพราะศิษย์จะมีความสุขหลังจากที่ทำแล้ว...”

(สัมภาษณ์ นิยม สมมิตร, 24 ธันวาคม 2551)

อัครเดช ชูจิตต์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้าหลักสูตร ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...กิจกรรมดาบสสัญจรศิษย์จะได้ช่วยซ่อมเครื่องมือให้ชาวบ้าน ศิษย์การทำงานของพนักงานบริษัทสยามคูโบต้าที่มาช่วย เห็นความตั้งใจของอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิที่มาช่วยซ่อมเครื่องมือให้ชาวบ้าน ศิษย์ก็จะซึมซับแล้วเมื่อตัวศิษย์เองช่วยซ่อมด้วย ถ้าแก้ไขได้ สำเร็จศิษย์ก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง เป็นการปลูกฝังเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นอย่างดีเลยให้กับศิษย์พระดาบส...”

(สัมภาษณ์ อัครเดช ชูจิตต์, 15 มกราคม 2552)

ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...จากกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ดาบสอาสาจะอบรมบ่มนิสัย และศิษย์เองจะเห็นถึงการอาสาสมัครรับใช้สังคมจากดาบสอาสา...”

(สัมภาษณ์ ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง, 6 กุมภาพันธ์ 2552)

จำลอง วรวงศ์ ดาบสอาสา (สอน) หลักสูตรเกษตรพอเพียง ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ซึมซับแน่นอน ศิษย์จะได้การอาสาสมัครรับใช้สังคมไปแน่นอน ยกตัวอย่างก็ เช่นการพัฒนาวัด ไปช่วยปลูกต้นไม้ ซ่อมแซมข้าวของเครื่องใช้ หรือเมื่อว่างมีงาน ที่สวน

จิตรฯมีงานเราก็จะนำศิษย์มาช่วยตกแต่งสถานที่ ปลุกต้นไม้บ้าง เมื่อศิษย์ทำ ศิษย์ได้รับคำชมเชย เห็นผลงานของตัวเอง ศิษย์ก็จะได้ไปเอง การช่วยเหลือคนอื่น การอาสาสมัครรับใช้สังคมเนี่ย...”

(สัมภาษณ์ จำลอง วรวงศ์, 5 กุมภาพันธ์ 2552)

ฉลอง พนมวัน ณ ออยุธยา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครองครูหัวหน้าหลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เวลาไปโครงการพระดาบสสัญจร ศิษย์ไปช่วยงาน ศิษย์เห็นรอยยิ้มคนมารับบริการของเรา ศิษย์เองก็สุขใจ มันใจที่จะให้ความช่วยเหลือคนอื่น เรื่องแบบนี้ศิษย์เองสัมผัสได้เอง เมื่อศิษย์เห็นว่าดี ต่อไปศิษย์มีโอกาสช่วยเหลือคนอื่น เสียสละ ศิษย์ก็จะอาสาสมัครรับใช้สังคมเอง...”

(สัมภาษณ์ ฉลอง พนมวัน ณ ออยุธยา, 15 มกราคม 2552)

สวลี อรรถบุตร ครูผู้ช่วยหลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การไปบริจาคโลหิต เมื่อศิษย์รู้ว่าบริจาคเพื่ออะไร บริจาคเพื่อให้อีกคน ต่อชีวิตคนอื่นได้ ช่วยเหลือคนอื่นได้ คิดถึงคนอื่น เมื่อศิษย์มีโอกาสแม้จบไปแล้วศิษย์ก็จะไปทำอีก เพราะบริจาคโลหิตเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ต้องลงทุนอะไร...”

(สัมภาษณ์ สวลี อรรถบุตร, 28 มกราคม 2552)

อุทัยวรรณ อินทรสาลี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนานักเรียน ให้สัมภาษณ์ว่า

“กิจกรรมประจำวัน ศิษย์จะได้รับการอบรมเป็นประจำอยู่แล้วปลูกฝังด้วยการอบรมก่อน แล้วกิจกรรมก็จะมีแบ่งหน้าที่กันทำงานอีก การเรียนการอยู่ที่นี่ ก็ต้องนึกถึงใจเขาใจเรา ช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อกัน ศิษย์ก็จะเกิดการอาสาสมัครรับใช้สังคมเอง แม้จะไม่ได้มากแต่ศิษย์ก็มีบ้าง เกิดบ้างดูได้จากเวลาเราให้ช่วยงานอะไรก็เสนอตัวช่วยเหลือดี ”

(สัมภาษณ์ อุทัยวรรณ อินทรสาลี, 28 มกราคม 2552)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป

จากการศึกษาแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของคณาจารย์ดังนี้

ด้านเนื้อหาความรู้

ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ เน้นสอนเนื้อหาวิชาชีพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของตลาดแรงงานควบคู่ไปกับเน้นการปลูกฝังอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบส พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและธรรมชาติของศิษย์พระดาบสเพื่อให้ศิษย์มีวิชาชีพไปเลี้ยงตนเอง ครอบคลุมและทำประโยชน์ตอบแทนสังคมได้ สำหรับการอาสาสมัครรับใช้สังคมผู้บริหาร ครูและคณาจารย์จะสอนด้วยวิธีการพูดปลูกฝังความรู้สึกการอาสาสมัครรับใช้สังคม ซึ่งให้เห็นถึงประโยชน์ กระตุ้นเตือนให้ศิษย์อยู่ในระเบียบวินัย เน้นเรื่องพัฒนาปรับปรุงนิสัย พัฒนาความคิด อารมณ์ ความประพฤติของศิษย์ และคิดเรื่องการตอบแทนสังคม และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนมีทั้งการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสอนในห้องเรียนจะเน้นการสอนทฤษฎีความรู้ทางวิชาชีพและการรู้จักกับการอาสาสมัครรับใช้สังคม จากนั้นผู้บริหาร ครูและคณาจารย์จะให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงผ่านกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมทั้งหลายจะมีส่วนช่วยสร้างลักษณะนิสัยให้ศิษย์รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีการแบ่งหน้าที่ให้ศิษย์ได้ปฏิบัติ ให้รู้จักคุณค่าของเวลา มีการกำหนดช่วงเวลาให้ปฏิบัติงานและดูแลแบบอย่างพฤติกรรมจากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ซึ่งผู้บริหาร ครูและคณาจารย์มีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม และประพฤติปฏิบัติการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นนิจ จึงสามารถถ่ายทอดแนวคิดเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การเรียนการสอนตามหลักสูตรจะใช้เวลาประมาณ 10 เดือน คือมีการเรียน 8 เดือนและฝึกงานอีก 2 เดือน โดยการอาสาสมัครรับใช้สังคมจะแทรกและเน้นควบคู่กันไปตลอดกับการสอนวิชาชีพ

ด้านการประเมินผล

ครูและคณาจารย์ประเมินผลศิษย์ด้วยการทดสอบ สอบปากเปล่า สอบเขียนโดยใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัย การสอบปฏิบัติ และการสังเกตพฤติกรรมขณะเรียนและขณะปฏิบัติกิจกรรมอาสาสมัครรับใช้สังคม

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหาความรู้
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่อง
การอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จากแบบ
สอบถาม

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสโดยศิษย์พระ
ดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหาความรู้ 2) ด้าน
กิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) กิจกรรมเสริม โดยผลการวิเคราะห์ แสดงไว้ในตารางที่ 7 - 10

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้
ของศิษย์พระดาบส ด้านเนื้อหาความรู้

ด้านเนื้อหา	\bar{X}	S.D.
1. สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้	4.39	0.56
2. เข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม	4.27	0.60
3. การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพที่ท่านเรียนขณะนี้ตรงกับ ความต้องการ	4.35	0.65
4. วิชาชีพสามารถตอบแทนสังคมได้	4.40	0.59
5. จากการเรียนการสอนวิชาชีพในขณะที่เรียน ทำให้มองเห็นแนวทาง ในการประกอบอาชีพ	4.33	0.66
6. เมื่อประกอบอาชีพแล้วสามารถตอบแทนสังคมไปพร้อมกัน	4.31	0.66
7. เนื้อหาวิชาชีพที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นความรู้เดิม	4.15	0.81
รวม	4.31	0.57

จากตารางที่ 7 ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่
กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมี
กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ วิชาชีพสามารถ
ตอบแทนสังคมได้ ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพ
ได้ ($\bar{X} = 4.39$) และการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพที่ท่านเรียนขณะนี้ตรงกับความ

ต้องการ ($\bar{X} = 4.35$) ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ เนื้อหาวิชาที่ที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิม ($\bar{X} = 4.15$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D.
1. การเรียนการสอนเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ ไม่ยากสำหรับการเรียนรู้ได้	4.27	0.65
2. ดาบสอาสาเลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐาน ทักษะ ความแตกต่างของผู้เรียน	4.23	0.66
3. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนบรรยายประกอบการสาธิต	4.33	0.65
4. ดาบสอาสาอธิบายและยกตัวอย่างชัดเจน	4.30	0.70
5. ดาบสอาสาสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ	4.32	0.67
6. ดาบสอาสาและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาวิชาที่เรียน	4.22	0.68
7. ดาบสอาสามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	4.49	0.62
8. ดาบสอาสาได้เชิญวิทยากรหรือบุคคลที่เชี่ยวชาญนอกเหนือจากดาบสอาสาเองมาให้ความรู้	4.27	0.79
9. ดาบสอาสามีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าแล้วทำรายงานเป็นกลุ่ม	4.24	0.77
10. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียนฟัง	4.26	0.72
11. ดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน	4.44	0.68
13. ดาบสอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม	4.28	0.64
14. ดาบสอาสาสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้	4.19	0.76
15. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ศิษย์พระดาบสต้องการรับใช้สังคม	4.36	0.73
16. ผู้เรียนสามารถสอบถามดาบสอาสานอกเวลาเรียน	4.33	0.79
17. ผู้เรียนและดาบสอาสามีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	4.39	0.75
18. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน	4.27	0.77

ตารางที่ 8 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับ
ความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D.
19. อาคาร สถานที่ปฏิบัติการเรียนการสอน ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม	4.30	0.75
20. การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถของ ตนเอง	4.29	0.70
22. มีการประเมินผลจากความรับผิดชอบของผู้เรียน	4.31	0.66
23. มีการวัดประเมินผลจากการปฏิบัติงาน	4.39	0.71
24. มีการวัดประเมินผลจากผลงานที่ลงมือปฏิบัติ	4.37	0.66
25. มีการวัดประเมินผลจากการสังเกตกระบวนการทำงาน	4.33	0.65
รวม	4.31	0.57

จากตารางที่ 8 ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่
กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านเนื้อหา โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของ
ศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) .เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการ
รับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ดาบสอาสาที่มีความเชี่ยวชาญใน
เนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา คือ ดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึก
ปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน ($\bar{X} = 4.44$) และผู้เรียนและดาบสอาสา
มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และ มีการวัดประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (\bar{X}
= 4.39) ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด อยู่ในระดับ
มาก คือ ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือสมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้ผู้เรียนศึกษา
ปัญหาจากเหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.19$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้
ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมเสริม

ด้านกิจกรรมเสริม	\bar{X}	S.D.
1. โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาศรมัครรับใช้ สังคม	4.63	0.63
2. โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมทักษะวิชาชีพ	4.55	0.62
3. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนร่วมช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคม	4.54	0.62
4. ชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม	4.54	0.60
5. การอาสาศรมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม	4.57	0.57
6. กิจกรรมระหว่างวันในโรงเรียนพระดาบสช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการรับใช้ สังคม	4.58	0.56
รวม	4.58	0.53

จากตารางที่ 9 ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เสริม โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาศรมัครรับใช้สังคม ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมา คือ กิจกรรมระหว่างวันในโรงเรียนพระดาบสช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการรับใช้สังคม ($\bar{X} = 4.58$) และ การอาสาศรมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม ($\bar{X} = 4.57$) ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ข้อ คือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนร่วมช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคมและชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม ($\bar{X} = 4.54$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้
ของศิษย์พระดาบสโดยศิษย์ปัจจุบันปีการศึกษา 2551 โดยส่วนรวม

ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยศิษย์ปัจจุบันปีการศึกษา 2551	\bar{X}	S.D.
1. ด้านเนื้อหา	4.31	0.57
2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.31	0.57
3. ด้านกิจกรรมเสริม	4.57	0.53
รวม	4.40	0.52

จากตารางที่ 10 ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรมเสริม ($\bar{X} = 4.57$) และด้านที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านเนื้อหาความรู้ ($\bar{X} = 4.31$)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่อง การอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยศิษย์เก่าพระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จาก แบบสอบถาม

ผลการศึกษาคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสโดยศิษย์เก่าพระดาบส แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหาความรู้ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) ด้านกิจกรรมเสริม โดยผลการวิเคราะห์ แสดงไว้ในตารางที่ 11 - 14

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบสด้านเนื้อหาความรู้

ด้านเนื้อหาความรู้	\bar{X}	S.D.
1. สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้	4.00	0.82
2. สามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองได้	4.10	0.74
3. เข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม	4.10	0.74
4. อาชีพสามารถตอบแทนสังคมได้	4.10	0.74
5. ประกอบอาชีพและตอบแทนสังคมไปพร้อมกัน	4.00	0.82
6. เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นความรู้เดิม	3.80	0.79
รวม	4.02	0.74

จากตารางที่ 11 ศิษย์เก่าพระดาบส มีความเห็นว่า กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวม มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 ข้อ คือ สามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองได้ เข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม และอาชีพสามารถตอบแทนสังคมได้ ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ข้อ คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้ และประกอบอาชีพและตอบแทนสังคมไปพร้อมกัน ($\bar{X} = 4.00$) และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นความรู้เดิม ($\bar{X} = 3.80$)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่า
พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D.
1. การเรียนการสอนเหมาะสม ไม่ยากเกินไปสำหรับการเรียนรู้	4.10	0.74
2. ดาบสอาสาเลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐาน ทักษะ ความแตกต่างของ ผู้เรียนรายบุคคล	4.00	0.82
3. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนบรรยายประกอบการสาธิต	4.00	0.67
4. ดาบสอาสาอธิบายและยกตัวอย่างชัดเจน	3.70	0.48
5. ดาบสอาสาสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ	4.10	0.74
6. ดาบสอาสาและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาวิชาที่เรียน	3.80	0.79
7. ดาบสอาสามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	3.90	0.74
8. ดาบสอาสาได้เชิญวิทยากรหรือบุคคลที่เชี่ยวชาญนอกเหนือจากดาบส อาสาเองมาให้ความรู้	4.00	0.47
9. ดาบสอาสามีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าแล้วทำ รายงานเป็นกลุ่ม	3.80	0.63
10. ดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังใน สถานที่ฝึกงาน	4.40	0.70
11. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียนฟัง	4.10	0.57
12. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือสมมติเหตุการณ์ขึ้น โดยให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจากเหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหานั้นด้วย ตนเอง	3.70	0.67
13. ดาบสอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม	4.20	0.79
14. ดาบสอาสาสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้	4.10	0.57
15. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ศิษย์พระดาบสต้องการรับใช้สังคม	4.00	0.47
16. ผู้เรียนสามารถสอบถามดาบสอาสานอกเวลาเรียน	4.00	0.67
17. ผู้เรียนและดาบสอาสามีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	4.00	0.67
18. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน	3.60	0.84
รวม	3.97	0.59

จากตารางที่ 12 ศิษย์เก่าพระดาบส มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ ดาบสอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม ($\bar{X} = 4.42$) และการเรียนการสอนเหมาะสม ไม่ยากเกินไปสำหรับการเรียนรู้ ดาบสอาสาสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียนฟัง และดาบสอาสาสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน ($\bar{X} = 3.70$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบสด้านกิจกรรมเสริม

ด้านกิจกรรมเสริม	\bar{X}	S.D.
1. โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมทักษะวิชาชีพ	4.00	0.67
2. โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาสมัครรับใช้สังคม	4.30	0.48
3. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคม	3.90	0.74
4. ชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม	4.10	0.74
5. การอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม	4.50	0.71
รวม	4.16	0.60

จากตารางที่ 13 ศิษย์เก่าพระดาบส มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เสริม โดยส่วนรวม มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ การอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมา คือ โครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาสมัครรับใช้สังคม ($\bar{X} = 4.30$) และชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ และข้อ

ที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคม ($\bar{X} = 3.90$)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยศิษย์เก่าพระดาบส โดยส่วนรวม

กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสโดยศิษย์เก่าพระดาบส	\bar{X}	S.D.
1. ด้านเนื้อหา	4.01	0.74
2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.97	0.59
3. ด้านกิจกรรมเสริม	4.16	0.60
รวม	4.05	0.64

จากตารางที่ 14 ศิษย์เก่าพระดาบส มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยส่วนรวม มีกระบวนการรับความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เสริม ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.01$) และด้านที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.97$)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่อง การอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 และศิษย์เก่า พระดาบส จากแบบสัมภาษณ์

ความรู้ที่ศิษย์พระดาบสได้รับจากโรงเรียนพระดาบส

1. ทักษะวิชาชีพ

ศิษย์พระดาบสที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2551 แบ่งตามสาขาการเรียนแบ่งเป็น 7 หลักสูตร ผู้เรียนแต่ละหลักสูตรจะได้รับความรู้และทักษะทางวิชาชีพตามหลักสูตรนั้นๆ หลักสูตรช่างไฟฟ้า ศิษย์มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับ หลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรช่างซ่อมบำรุง หลักสูตรเกษตรพอเพียง หลักสูตรช่างยนต์ หลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน หลักสูตรเคหะบริหาร นอกจากนี้ ทุกหลักสูตรยกเว้นหลักสูตรเคหะบริหารยังได้เรียนวิชาเตรียมช่างซึ่งจะมีพื้นฐานช่างกล พื้นฐานช่างไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ พื้นฐานช่างยนต์ พื้นฐานช่างเชื่อม พื้นฐานช่างไม้-ช่างปูน การเขียนแบบ วัสดุช่าง คณิตศาสตร์ อังกฤษเทคนิค

กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้น แต่ละหลักสูตรจะเรียนหมวดวิชาเตรียมช่าง หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป นอกเหนือจากในชั้นเรียนแล้วศิษย์พระดาบสยังมีโอกาสได้ฝึกทักษะวิชาชีพนอกชั้นเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ศูนย์บริการพระดาบส ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์และช่างไฟฟ้าจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ประชาชนทั่วไปนำมาซ่อมที่ศูนย์บริการพระดาบสนอกเวลาเรียน ศิษย์พระดาบสจะได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาฝึกปฏิบัติซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีปัญหาต่างๆ กัน จะได้ประยุกต์ใช้ความรู้หลายอย่างกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง พร้อมกันนี้ยังได้ฝึกเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมไปพร้อมกัน โดยเห็นได้จากความทุ่มเทของดาบสอาสาที่ประจำศูนย์บริการพระดาบสจะได้ถ่ายทอดความคิดเรื่องการทำงานและการอาสาสมัครรับใช้สังคมไปพร้อมกัน โครงการพระดาบสสัญจร โครงการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร ศิษย์พระดาบสจะได้รับความรู้เรื่องการซ่อมเครื่องมือการเกษตร การให้ความรู้เกษตรกรและประชาชนที่สนใจ ซึ่งเข้าร่วมการอบรมทำให้ความรู้ทางการเกษตร

2. ทักษะชีวิต

ศิษย์ทุกหลักสูตรมีการเรียนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและทักษะชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย การเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมทำให้ศิษย์พระดาบสสามารถนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและปฏิบัติตามศาสนพิธีได้

อย่างถูกต้อง สามารถปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ลดความขัดแย้งต่างๆ พัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมได้โดยใช้หลักกรรมทางศาสนา และสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข การเรียนวิชามนุษยสัมพันธ์และการพัฒนาบุคลิกภาพทำให้ศิษย์พระดาบสสามารถมีบุคลิกภาพดีและกิริยามารยาทงดงาม รู้จักตนเองและยอมรับผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลต่างๆ ในสังคม ปรับตัวได้ในสังคมอย่างมีคุณธรรม มีความมั่นคงทางอารมณ์และพัฒนาสติปัญญา และเป็นผู้มีนิสัยใฝ่รู้การศึกษาและสาระสำคัญของชีวิต การเรียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ทำให้ศิษย์พระดาบสสามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ถูกกาลเทศะ และสามารถใช้ทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารในการพัฒนาบุคลิกภาพเสริมอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ได้ การเรียนประวัติศาสตร์-สังคมและวัฒนธรรมไทยทำให้ศิษย์พระดาบสรักและทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ สำนึกและตระหนักในพระมหากษัตริย์คุณของกษัตริย์ไทย สามารถลำดับขั้นตอนพัฒนาการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองของประเทศไทยในอดีตถึงปัจจุบันโดยสังเขป เข้าใจการปกครองและบทบาทของประเทศไทยในปัจจุบัน เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เข้าใจอิทธิพลทางเทคโนโลยีต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ตระหนักถึงความเป็นคนไทยที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้และเข้าใจการดำรงชีวิตของคนไทย อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาและเข้าใจทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสังคมไทย และแนวทางแก้ปัญหา การเรียนการจัดการอาชีพและระเบียบวิธีเบื้องต้น ทำให้ศิษย์พระดาบสสามารถวางแผนการประกอบอาชีพส่วนตัวได้ จัดทำบัญชีเบื้องต้นและเข้าใจกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องได้ วิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย เพื่อวางแผนงบประมาณตนเองได้ รู้จักคุณค่าในงานที่ทำ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ และมีจริยธรรมในอาชีพ การเรียนเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เมื่อศิษย์พระดาบสเรียนแล้วศิษย์สามารถเข้าใจหลักการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ วิเคราะห์ วางแผน และจัดการเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเหมาะสมตามหลักและกระบวนการ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพเกษตร และมีกิจนิสัยในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ รอบคอบ ชยันต์และอดทน การเรียนการจัดการสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน ศิษย์พระดาบสสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับเทคโนโลยีต่างๆ เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและการแก้ไขให้ได้มาตรฐานคุณภาพตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อการประหยัดพลังงาน มีกิจนิสัยการทำงานด้วยความอดทน ปลอดภัย ประหยัด และตระหนักถึงความสำคัญของการประหยัดพลังงาน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมทัศนศึกษา สถานที่ที่ศิษย์พระดาบสได้ไปทัศนศึกษาในปี การศึกษา 2551 ยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้ หอสมุดวชิรราช และโครงการสวนพระองค์ สวน จิตรลดา อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ จ.พระนครศรีอยุธยา พระบรมมหาราชวังและ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา โครงการลูกพระดาบส ต.บางปลา อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ มูลนิธิโครงการหลวง จ.เชียงใหม่ ศูนย์ศิลปาชีพ และโครงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าบ้านแม่ต๋ำ จ.ลำปาง จาก กิจกรรมทัศนศึกษาศิษย์พระดาบสจะได้รับความรู้จากสถานที่ เปิดโลกทัศน์ ศิษย์พระดาบสได้ เห็น รู้จักสถานที่ที่ไม่เคยได้ไปมาก่อน มีโอกาสได้รู้จักประเทศไทยมากขึ้น และได้ตระหนักถึง ความเป็นคนไทย ที่บรรพบุรุษได้สร้างชาติ มีประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ให้นำศึกษาและสามารถนำ ความรู้ที่ได้รับจากการทัศนศึกษาไปปรับใช้กับชีวิตของตนเองต่อไป

ดังที่ศิษย์พระดาบสได้กล่าวไว้ดังนี้

ธนายุทธ พับพาน ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...เยอะครับ แต่ก่อนไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์ ก็มาใช้เป็นตอนอยู่ที่นี้ ได้ความรู้ทาง วิชาอิเล็กทรอนิกส์ เรียนเตรียมช่างก็รู้งานก่อนสร้าง งานไฟฟ้า ช่างยนต์พื้นฐานที่เรา พอจะไปซ่อมได้ และที่สำคัญได้แนวคิดในการพัฒนาชีวิต...”

(สัมภาษณ์ ธนายุทธ พับพาน, 24 ธันวาคม 2551)

ชาญชัย วรรณนา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไฟฟ้า ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...ได้ความรู้ทางวิชาช่างพื้นฐานที่จะเรียนเหมือนกัน แล้วก็ช่างเฉพาะซึ่งผม เรียนหลักสูตรช่างไฟฟ้าก็จะเน้นความรู้ในเรื่องช่างไฟฟ้า มีคุณธรรมไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ มีมารยาท รู้จักการวางตัวในสังคมเมื่อต้องเข้าสังคม...”

(สัมภาษณ์ ชาญชัย วรรณนา, 24 ธันวาคม 2551)

สาโรจน์ บรรจงรักษ์ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...รู้เรื่องขั้นตอนการทำงานของเครื่องยนต์ คุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตัว ตามกฎเกณฑ์หรือการอยู่ร่วมในสังคม...”

(สัมภาษณ์ สาโรจน์ บรรจงรักษ์, 24 ธันวาคม 2551)

จำลอง ม่องแรง ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ ว่า
 "...ปรับตัวอยู่ร่วมกับคนต่างอายุได้โดยไม่รู้สึกรังเกียจ มีความรู้เรื่องซ่อมบำรุง
 อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์การเกษตร จากเมื่อก่อนที่รู้เรื่องการทำเกษตรอย่างเดียว..."
 (สัมภาษณ์ จำลอง ม่องแรง, 24 ธันวาคม 2551)

วิลาสินี ลัคนาวิจิตร ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ ว่า
 "...มีความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ดูแลความสะอาดเรียบร้อยใน
 บ้าน ตัดเย็บเสื้อผ้าอย่างง่าย ๆ ได้ ทำอาหารได้ การเลี้ยงเด็ก ดูแลผู้สูงอายุ อยู่ใน
 กฎระเบียบ มีความรับผิดชอบ..."
 (สัมภาษณ์ วิลาสินี ลัคนาวิจิตร, 24 ธันวาคม 2551)

โอฬาร บัวเกิด ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์ ว่า
 "...มาเรียนที่นี่มีความรู้เพิ่มขึ้นหลากหลายมาก จากเดิมใช้ชีวิตไปวันๆ เรียนไม่
 จบ พอมาเรียนที่นี่ สำคัญเลยคือทำให้เรารู้จักคิด สังเกต มองตัวเอง มองคนอื่น กล้า
 แสดงออก มีเป้าหมายในชีวิตที่ดีขึ้น..."
 (สัมภาษณ์ โอฬาร บัวเกิด, 15 มกราคม 2552)

พนม ปางเมืองมูล ศิษย์พระดาบสหลักสูตรการเกษตรพอเพียง ให้สัมภาษณ์ ว่า
 "...ได้วิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรม การตรงต่อเวลา และการประหยัด..."
 (สัมภาษณ์ พนม ปางเมืองมูล, 15 มกราคม 2552)

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความคิดเห็นของศิษย์พระดาบสต่อ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนที่โรงเรียนพระดาบสไปใช้

1.ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง

1.1ประกอบอาชีพตามสาขาที่เรียน หรือตามงานที่หาได้

หลักสูตรวิชาชีพของโรงเรียนพระดาบสมีทั้งหมด 7 หลักสูตร จากการสัมภาษณ์พบว่าศิษย์จะไปประกอบอาชีพตามหลักสูตรที่ได้เรียนมาเพราะคิดว่ามีความรู้และทักษะในระดับที่สามารถจะไปทำงานได้ หรือหากไม่ได้งานตามหลักสูตรที่เรียนมาก็จะนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับงานที่หาได้ในอนาคต ศิษย์พระดาบสส่วนใหญ่อยากเป็นลูกจ้าง เก็บเงินก่อนแล้วจึงเปิดกิจการของตนเอง มีเหตุผลคือต้องเก็บเงินก่อนถึงจะเปิดกิจการได้ การเป็นลูกจ้างก่อนนั้น เมื่อได้เป็นนายจ้างก็จะทราบถึงความรู้สึก ปัญหาในการทำงานต่างๆ จะทำให้บริหารงานและแก้ไขปัญหาต่างๆได้ เพราะมีประสบการณ์มาก่อน และส่วนหนึ่งอยากกลับไปมีส่วนช่วยเหลือพัฒนาชุมชนของตนเอง

ดังเช่นการสัมภาษณ์ของ

เดิมพงศ์ สีดา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...คิดว่าจะนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพต่อไป ทำงานสองปี เก็บเงินแล้วก็เปิดกิจการเล็กๆเป็นของตัวเอง อาจจะเป็นร้านซ่อมคอมพิวเตอร์ ต้องดูงบประมาณด้วยว่าตอนนั้นมีมากน้อยอย่างไร แล้วก็ที่ลืมไม่ได้คิดว่าถ้าเราไปทำงานแล้ว เราก็อยากกลับมาช่วยโรงเรียน เช่นให้ความรู้ แนะนำอะไร ที่เป็นประโยชน์ได้กับน้องๆ รุ่นต่อไปเราก็จะทำ...”

(สัมภาษณ์ เดิมพงศ์ สีดา, 15 มกราคม 2552)

ธนายุทธ พับพาน ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...กลับไปจะเปิดร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่บ้าน ทำนาไปด้วย ดูแลพ่อแม่ไปด้วย และจะได้ช่วยเหลือชุมชนได้ด้วย...”

(สัมภาษณ์ ธนายุทธ พับพาน, 24 ธันวาคม 2551)

ชาญชัย วรรณนา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไฟฟ้า ให้สัมภาษณ์ว่า

“...อยากเป็นช่างแอร์ ซ่อมเครื่องปรับอากาศ เพราะคิดว่าตลาดแรงงานคงต้องการ...”

(สัมภาษณ์ ชาญชัย วรรณนา, 24 ธันวาคม 2551)

สาธิตา แซ่ยะ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหบริบาล ให้สัมภาษณ์ว่า

“...นำความรู้ที่ได้ไปดูแลตัวเองและครอบครัว ถ้าเรื่องไปทำงานก็อยากไปทำงาน
รับจ้างดูแลเด็กตามบ้าน ถ้าเก็บเงินได้เยอะๆ อยากเปิดสถานรับเลี้ยงเด็ก...”

(สัมภาษณ์ สาธิตา แซ่ยะ, 24 ธันวาคม 2551)

อนุรักษ์ สว่างวัน ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์ว่า

“...สามารถนำความรู้ที่ตัวเองมีไปประกอบอาชีพ ทำงานโรงงานเฟอร์นิเจอร์หรือ
ไปช่วยเหลือคนอื่นได้...”

(สัมภาษณ์ อนุรักษ์ สว่างวัน, 15 มกราคม 2552)

1.2 เป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิพระดาบส

การเป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิพระดาบส ศิษย์พระดาบสคิดว่านอกจากจะได้
ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองแล้ว ยังสามารถมีการอาสาสมัครเพื่อรับใช้สังคมได้อีกด้วย
ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์รุ่นต่อไป ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่มาดูลานที่
โรงเรียนพระดาบสหรือโครงการลูกพระดาบส และยังสามารถช่วยเหลือสังคมประชาชนทั่วไป เมื่อ
มีโครงการดาบสสัญจรหรือโครงการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ที่ทางโรงเรียนพระดาบสจัดขึ้น

ดังตัวอย่างที่ศิษย์พระดาบสได้กล่าวไว้ดังนี้

พนม ปางเมืองมูล ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเกษตรพอเพียง ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เรียนจบก็อยากทำงานที่นี้ก่อน ถือเป็นการตอบแทนที่นี้ด้วย แล้วก็ทำงานหา
ประสบการณ์ไปด้วย...”

(สัมภาษณ์ พนม ปางเมืองมูล, 15 มกราคม 2552)

2. ตอบแทนสังคม

จากการสัมภาษณ์ศิษย์พระดาบส พบว่าศิษย์พระดาบสต้องการอาสาสมัครรับใช้ สังคม
โดยส่วนใหญ่กล่าวว่า จะทำทุกครั้งเมื่อมีโอกาสทำ หากสามารถช่วยเหลืออะไรได้ไม่ว่าเล็กหรือ
ใหญ่ก็จะทำทันที และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งคือ ควรทำเมื่อเราพร้อม ไม่ใช่ทำไป
แล้วเราลำบาก ก็จะเป็นการช่วยเหลือสังคม เสียสละที่ไม่ถูกต้อง ความพร้อมในที่นี้อาจเป็นทั้ง
เรื่องเวลา ทรัพย์สิน หรือกำลังกาย

ดังตัวอย่างที่ศิษย์พระดาบสได้กล่าวไว้ดังนี้

สมพร ชันละ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทำงานเก็บเงินแล้วเอาไปเปิดร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซค์แถวบ้าน ที่ไปเปิดแถวบ้าน นอกจากจะได้กลับบ้านแต่ยังมีงานทำแล้ว ยังสามารถช่วยเหลือคนในชุมชนด้วย เพราะคิดว่า เราตั้งใจทำงาน ตั้งใจซ่อมให้ คิดราคาไม่แพง...”

(สัมภาษณ์ สมพร ชันละ, 24 ธันวาคม 2551)

สมหมาย เคียงประเสริฐ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ซ่อมรถของตัวเองและญาติๆ ไม่อยากทำงานด้านเครื่องยนต์ อยากกลับไปทำไร่นาที่บ้าน แต่ก็จะนำความรู้เรื่องช่างยนต์ไปซ่อมเครื่องมือการเกษตร และอาจจะช่วยแนะนำในสิ่งที่เรารู้ให้กับคนแถวบ้านได้...”

(สัมภาษณ์ สมหมาย เคียงประเสริฐ, 24 ธันวาคม 2551)

วิลาสินี ลัคนาวิจิตร ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ว่า

“...อยากกลับไปช่วยดูแลศูนย์เด็กเล็กที่หมู่บ้าน อยากไปทำอะไรตอบแทนให้ชุมชนตัวเอง สอนหนังสือเด็กเล็กๆ ดูแลเรื่องความสะอาด แยกขยะในหมู่บ้าน สิ่งแวดล้อมจะได้ดี...”

(สัมภาษณ์ วิลาสินี ลัคนาวิจิตร, 24 ธันวาคม 2551)

พิเชษฐ์ อยู่เปา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไฟฟ้า ให้สัมภาษณ์ว่า

“...อยากไปทำงานเป็นลูกจ้างก่อน ทำงานเก็บเงินก่อนแล้วอยากมีกิจการเป็นของตัวเอง คิดว่าการที่เป็นลูกจ้างมาก่อน พอเราเป็นเจ้านาย เป็นเจ้าของ เราผ่านปัญหามาแล้ว เราก็จะสามารถเข้าใจและปรับปรุงงานได้ดี เข้าใจลูกน้อง และการที่เป็นเจ้าของก็จะช่วยให้เราสามารถช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมได้อย่างเต็มที่...”

(สัมภาษณ์ พิเชษฐ์ อยู่เปา, 24 ธันวาคม 2551)

ความคิดเห็นของศิษย์พระดาบสต่อเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม

การอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นสิ่งที่ดีต่อผู้ทำและผู้รับ ผู้ทำจะรู้สึกภูมิใจในตัวเอง รู้สึกว่าตัวเองมีค่า มีประโยชน์ที่ได้ทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ผู้รับจะได้รับประโยชน์โดยไม่ต้องลงทุนใดๆ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อสังคม เพราะจะทำให้สังคมน่าอยู่ มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เข้าใจผู้อื่น ทำให้สังคมมีความสามัคคี และช่วยลดรายจ่ายของคนในสังคม เพราะไม่ต้องจ่ายเงินเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการเสมอไป เพราะมีการให้ความช่วยเหลือกัน

ดังเช่นที่ศิษย์พระดาบสให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ แซ่ลี ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ว่า
“...ดี เราทำเราก็กสบายใจ...”

(สัมภาษณ์ เกรียงศักดิ์ แซ่ลี, 24 ธันวาคม 2551)

ชาญชัย วรรณนา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไฟฟ้า ให้สัมภาษณ์ว่า
“...การอาสาสมัครรับใช้สังคม เป็นสิ่งที่ดีแน่นอน ช่วยให้สังคมน่าอยู่ มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน...”

(สัมภาษณ์ ชาญชัย วรรณนา, 24 ธันวาคม 2551)

ประสิทธิ์ อรรถบุตร ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไฟฟ้า ให้สัมภาษณ์ว่า
“...ดี ทำประโยชน์ให้สังคม แล้วเราก็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย...”

(สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ อรรถบุตร, 24 ธันวาคม 2551)

สมบัติ เลาท่า ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ว่า
“...อาสา เต็มใจทำอะไรให้คนอื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ประเทศจะพัฒนาเพราะคนช่วยเหลือ สามัคคีกัน...”

(สัมภาษณ์ สมบัติ เลาท่า, 24 ธันวาคม 2551)

สมพร ชันละ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ว่า
“...ดี ได้ช่วยเหลือคนอื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน สุขใจแถมได้ประโยชน์เหมือนทำนา การลงแขกทำนา ก็ช่วยๆ กัน ไม่ต้องเสียเงินจ้าง แถมยังสามัคคีกัน ถ้าทำหลายๆ อย่างได้แบบนี้ จะดีมากเลย ประหยัดแล้วยังได้งานอีก เราทำที่อาจารย์สอนไม่ได้ ไม่เข้าใจ เพื่อนช่วยอธิบาย เราก็กทำได้ เพื่อนภูมิใจที่ได้ช่วยเรา เราก็กได้ความรู้ ทำเป็นจากการสอนของเพื่อน...”

(สัมภาษณ์ สมพร ชันละ, 24 ธันวาคม 2551)

สาโรจน์ บรรจงรักษ์ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ว่า
 "...ดี เราได้ทำความดี เสียสละ โดยไม่ต้องลงทุน..."

(สัมภาษณ์ สาโรจน์ บรรจงรักษ์, 24 ธันวาคม 2551)

สาธิตา แซ่ยะ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ว่า
 "...ดี ช่วยเหลือกัน คนในสังคมก็จะสามัคคีกัน..."

(สัมภาษณ์ สาธิตา แซ่ยะ, 24 ธันวาคม 2551)

อนุรักษ์ สว่างวัน ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน ให้สัมภาษณ์ว่า
 "...ดี ได้ช่วยเหลือกัน พอช่วยเหลือกันก็สามารถลดรายจ่ายได้ เช่นของพัง เรา
 ซ่อมเป็นก็ช่วยคนอื่น เขาก็ไม่ต้องไปจ่ายเงินซ่อม..."

(สัมภาษณ์ อนุรักษ์ สว่างวัน, 15 มกราคม 2552)

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสในเรื่องการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบส

ศิษย์พระดาบสได้ให้สัมภาษณ์ว่า ดาบสอาสาสมัครแต่ละท่านจะมีหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันไปแต่ดาบสอาสาทุกคนจะสอนให้ศิษย์พระดาบสเป็นคนดี รู้จักตอบแทนสังคม สิ่งที่ดีที่ศิษย์พระดาบสทุกคนที่ได้ให้สัมภาษณ์กล่าวตรงกันคือดาบสอาสาสามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสได้ โดยศิษย์ดูจากความทุ่มเท การเสียสละในการทำงานของดาบสอาสา

กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนพระดาบสล้วนมีส่วนส่งเสริมให้ศิษย์รู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคมและอยากจะทำต่อไป โครงการพระดาบสสัญจรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายซึ่งทำให้ศิษย์พระดาบสได้เรียนรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยตรงไม่ว่าจะเกิดจากการลงมือปฏิบัติเอง เช่น การซ่อมเครื่องยนต์การเกษตร การช่วยแจกแก๊วบ้าน การช่วยอำนวยความสะดวกในการทำฟันหรือตรวจโรค ศิษย์พระดาบสได้ทั้งสังเกตปฏิบัติที่ดีของชาวบ้านที่ได้รับความช่วยเหลือ รอยยิ้ม ได้ฟังคำพูดชมเชยซึ่งทำให้อิ่มเอมใจ เห็นถึงการตั้งใจทำงานของผู้มีส่วนร่วมทุกคนซึ่งเต็มไปด้วยรอยยิ้มไม่ว่าจะเป็นของหน่วยแพทย์ ดาบสอาสาจากโรงเรียนพระดาบส เจ้าหน้าที่จากบริษัทสยามคูโบต้า อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และเห็นความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ บริจาคโลหิต ศิษย์พระดาบสกล่าวว่ากิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ง่ายเพียงแค่ร่างกายพร้อมก็สามารถทำได้ กิจกรรม

พัฒนาวัด ทำให้ศิษย์พระดาบสเห็นถึงการทำตนให้เป็นประโยชน์ เสียสละ เอื้อเฟื้อกับหน่วยงานในชุมชน และกิจกรรมประจำวันมีส่วนช่วยสร้างนิสัยให้กับศิษย์พระดาบส โดยศิษย์พระดาบสต่างให้ความเห็นว่าการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่มี ประกอบกับการสอน อบรมของดาบสอาสา ทำให้ศิษย์พระดาบสรู้จักคิดที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยเหลือกันและสามัคคีกัน

ดังตัวอย่างที่ศิษย์พระดาบสได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

จตุพร ชมโฉม ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างซ่อมบำรุง ให้สัมภาษณ์ ว่า

“เห็นว่าเมื่อคนเราทำอะไรให้คนอื่นด้วยความจริงใจ ทำเต็มที่ มันก็มีแต่ความสุข ความรู้สึกดีดี สิ่งนี้รู้สึกได้เองกับการลองทำเองตอนทำอะไรช่วยคนอื่นแล้วคนอื่นยิ้มให้ขอบคุณ อย่างตอนไปซ่อมเครื่องยนต์การเกษตรกับโครงการพระดาบสสัญจร”

(สัมภาษณ์ จตุพร ชมโฉม, 24 ธันวาคม 2551)

สมบัติ เล่าเท่า ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...เห็นจากความทุ่มเทของดาบสอาสาที่สอนเรา อยู่กับเรา อบรมเราทุกๆ ที่ทำตัวสบายๆ กว่านั้นก็น่าจะได้ ดาบสอาสาบางท่านมาสอนโดยไม่คิดค่าตอบแทน ทุ่มเทเพื่อเรา ก็เลยคิดว่าไม่รู้จักกันท่านยังทำได้ เรามีโอกาส เราพร้อม ก็อยากทำแบบนั้นบ้าง ถือเป็นการตอบแทน แบ่งปันโอกาสให้คนอื่น...”

(สัมภาษณ์ สมบัติ เล่าเท่า, 24 ธันวาคม 2551)

สมหมาย เคียงประเสริฐ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างยนต์ ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...เห็นจากการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือจากดาบสอาสาที่มาสอน ที่อบรม การที่โรงเรียนพระดาบสให้โอกาสแล้วเราได้รับโอกาสนั้นมาเรียน ไปโครงการพระดาบสสัญจร เห็นถึงการช่วยเหลือคนอื่น และที่สำคัญในหลวงซึ่งพระองค์ทรงคิดที่จะช่วยราษฎรตลอด เหมือนโรงเรียนพระดาบสนี้ เลยคิดว่ามีโอกาสก็อยากช่วยสังคม ช่วยคนอื่นเพราะทำแล้วก็มีความสุข และสังคมก็น่าอยู่...”

(สัมภาษณ์ สมหมาย เคียงประเสริฐ, 24 ธันวาคม 2551)

สาธิตา แซ่ยะ ศิษย์พระดาบสหลักสูตรเคหะบริหาร ให้สัมภาษณ์ ว่า

“...การไปพัฒนาวัด ไปโครงการพระดาบสสัญจร ถึงเราจะไปช่วยอะไรนิดหน่อย แต่เราก็รู้สึกมีความสุข อยากทำต่อไปเรื่อยๆ...”

(สัมภาษณ์ สาธิตา แซ่ยะ, 24 ธันวาคม 2551)

เดิมพงศ์ สีดา ศิษย์พระดาบสหลักสูตรช่างอิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมภาษณ์ ว่า
 “...เห็นความทุ่มเท ความเสียสละของดาบสอาสาที่มาดูแล มาสอนเรา อยากทำ
 อย่างนั้นบ้าง...”

(สัมภาษณ์ เดิมพงศ์ สีดา, 15 มกราคม 2552)

สรุป

จากการศึกษาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการรับความรู้
 เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมของศิษย์พระดาบสได้ดังนี้

ด้านเนื้อหาความรู้

ศิษย์พระดาบสรับความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม รู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคม
 ประโยชน์และความสำคัญต่อตนเองและสังคม โดยผ่านการปลูกฝังจากดาบสอาสา ศิษย์พระ
 ดาบสรับรู้ด้วยการฟัง การดูแบบอย่างปฏิบัติจากดาบสอาสา และการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองใน
 สถานการณ์จริง

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมผ่านกิจกรรมที่หลากหลายของโรงเรียนพระ
 ดาบส กิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ศิษย์รับรู้เรื่องการ
 อาสาสมัครรับใช้สังคมโดยการฟังจากการสอนของดาบสอาสาทั้งในห้องเรียนซึ่งแทรกเนื้อหา
 ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนทางวิชาชีพ

ด้านกิจกรรมเสริม

ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมผ่านกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ที่โรงเรียนพระ
 ดาบสได้ออกแบบให้ศิษย์พระดาบสได้ร่วมปฏิบัติ ทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมพระดาบสสัญจร
 กิจกรรมบริจาคโลหิต กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคม
 ด้วยการฟังการสอนจากดาบสอาสาด้วยกิจกรรมการอบรม แล้วศิษย์จะได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่าน
 กิจกรรมซึ่งออกแบบมาเพื่อต่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม และในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นี้ศิษย์จะ
 ได้สังเกตอากัปภิกขยา ความรู้สึกร่วมของผู้ร่วมอาสาสมัครรับใช้สังคมและผู้ร่วมรับบริการจาก
 โครงการกิจกรรมที่ศิษย์เข้าร่วม ซึ่งทำให้ศิษย์ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการ
 อาสาสมัครรับใช้สังคม และทำให้ศิษย์เกิดความเคยชินที่จะทำและพร้อมจะอาสาสมัครรับใช้
 สังคมด้วยตนเองต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาศึกษาสมัครรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาศึกษาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาให้แก่ศิษย์พระดาบส ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล
2. เพื่อศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาให้แก่ศิษย์พระดาบส ในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล และศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา จำนวน 158 คน ศิษย์พระดาบส จำนวน 465 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาศึกษาสมัครรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่ โรงเรียนพระดาบสและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสาและกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาโรงเรียนพระดาบส 20 คน และ ศิษย์พระดาบส 28 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 1 คน ครูหัวหน้าหลักสูตร 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า 1 คน หลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ 1 คน หลักสูตรเคหะบริหาร 1 คน และหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน 1 คน ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้า 1 คน ครูหัวหน้าหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ 1 คน ครูหัวหน้าหลักสูตรเคหะบริหาร 1 คน และครูหัวหน้าหลักสูตรช่างไม้เครื่องเรือน 1 คน และครูผู้ช่วยประกอบด้วย ครูผู้ช่วยฝ่ายปกครอง 1 คน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียง 1 คน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน 1 คน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ 1 คน ครูผู้ช่วยหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ 1 คน และครูผู้ช่วยหลักสูตรเคหะบริหาร 1 คน ส่วนดาบสอาสาสอนหมวดวิชาชีพเฉพาะ 7 หลักสูตร เลือกหลักสูตรละ 1 คน ศิษย์พระดาบส แบ่งออกเป็น ศิษย์ปัจจุบัน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแบบสอบถาม มีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือเป็นศิษย์พระดาบสรุ่นปีการศึกษา 2551 ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแบบสัมภาษณ์ มีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ประธานรุ่น รองประธานรุ่นหัวหน้าศิษย์แต่ละหลักสูตรหลักสูตรละ 1 คน รองหัวหน้าศิษย์พระดาบสแต่ละหลักสูตรหลักสูตรละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ส่วนศิษย์เก่า ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวผู้วิจัย ซึ่งนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการใช้คนสัมผัสกับคนโดยตรง (สุภางค์ จันทวานิช, 2523) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามไว้เรียบร้อยก่อนการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา จำนวน 20 คน เก็บข้อมูลจากศิษย์พระดาบส จำนวน 18 คน

และศิษย์เก่าพระดาบส จำนวน 10 คน และแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากศิษย์พระดาบสทุกคน จำนวน 124 คน ศิษย์เก่าพระดาบสจำนวน 10 คน

การดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยแบ่งได้เป็นด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ศิษย์พระดาบสและศิษย์เก่าพระดาบสโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยแบ่งได้เป็นด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมเสริม โดยเก็บข้อมูล จากผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาจำนวน 20 คน จากศิษย์พระดาบสปัจจุบัน จำนวน 124 คน และศิษย์เก่าพระดาบส 10 คน โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส โดยมีเนื้อหา ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมเสริม

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของวิธีการที่ใช้วัดกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษาอย่างละเอียด จากการศึกษาวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงบรรยาย ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS for window version 15) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล จาก แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสา การรับรู้ของศิษย์พระดาบสและศิษย์เก่าพระดาบสต่อการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา และศิษย์พระดาบสที่ตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 48 คน เป็นผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา 20 คน ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จำนวน 18 คน ศิษย์เก่าพระดาบส 10 คน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 134 คน เป็นศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 จำนวน 124 คน และเป็นศิษย์เก่าพระดาบส จำนวน 10 คน

3. จากการศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบันปี พ.ศ. 2551 มีจำนวน 124 คน

3.1 ด้านเพศ เป็นเพศชาย จำนวน 105 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 19 คน

3.2 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี จำนวน 69 คน รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 26 – 30 ปี จำนวน 26 คน ช่วงอายุระหว่าง 21 – 25 ปี จำนวน 25 คน ช่วงอายุระหว่าง 31 – 35 ปี และ น้อยที่สุด 36 – 40 ปี มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน

3.3 ด้านหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในหลักสูตรวิชาชีพช่างยนต์ จำนวน 27 คน รองลงมาคือ หลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน หลักสูตรวิชาชีพเคหะบริหาร จำนวน 19 คน หลักสูตรวิชาชีพช่างไฟฟ้าและหลักสูตรวิชาชีพเกษตรพอเพียง มีจำนวนเท่ากัน คือ 16 คน หลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง จำนวน 15 คน และหลักสูตรวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน จำนวน 11 คน

4. ศิษย์เก่าพระดาบส มีจำนวน 10 คน

4.1 ด้านเพศ เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน

4.2 ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 21 – 25 ปี จำนวน 6 คน รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี จำนวน 3 คน และช่วงอายุระหว่าง 36 – 40 ปี มีจำนวน 1 คน

4.3 ด้านหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพการเกษตรพอเพียงและวิชาชีพเคหะบริหาร มีจำนวนเท่ากัน คือ 3 คน สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพช่างซ่อมบำรุง จำนวน 2 คน และสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์และวิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของดาบสอาสาเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมด้านเนื้อหาความรู้

ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา เน้นสอนเนื้อหาวิชาชีพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการของตลาดแรงงานควบคู่ไปกับเน้นการปลูกฝังอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบส พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและธรรมชาติของศิษย์พระดาบสเพื่อให้ศิษย์มีวิชาชีพไปเลี้ยงตนเอง ครอบคลุมและทำประโยชน์ตอบแทนสังคมได้ สำหรับการอาสาสมัครรับใช้สังคมผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาจะสอนด้วยวิธีการ

พูดปลุกฝังความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ กระตุ้นเตือนให้ศิษย์อยู่ในระเบียบวินัย เน้นเรื่องพัฒนาปรับปรุงนิสัย พัฒนาความคิด อารมณ์ ความประพฤติของศิษย์ และคิดเรื่องการตอบแทนสังคม และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนมีทั้งการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสอนในห้องเรียนจะเน้นการสอน ทฤษฎีความรู้ทางวิชาชีพและการรู้จักกับการอาสาสมัครรับใช้สังคม จากนั้นผู้บริหาร ครูและคณาจารย์จะให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงผ่านกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมทั้งหลายจะมีส่วนช่วยสร้างลักษณะนิสัยให้ศิษย์รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีการแบ่งหน้าที่ให้ศิษย์ได้ปฏิบัติ ให้อำนาจคุณค่าของเวลา มีการกำหนดช่วงเวลาให้ปฏิบัติงานและดูแบบอย่างพฤติกรรมจากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ ซึ่งผู้บริหาร ครูและคณาจารย์มีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม และประพฤติปฏิบัติการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นนิจ จึงสามารถถ่ายทอดแนวคิดเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การเรียนการสอนตามหลักสูตรจะใช้เวลาประมาณ 10 เดือน คือมีการเรียน 8 เดือนและฝึกงานอีก 2 เดือน โดยการอาสาสมัครรับใช้สังคมจะสอนแทรกและเน้นควบคู่กันไปตลอดกับการสอนวิชาชีพ

ด้านการประเมินผล

การประเมินผลศิษย์ใช้วิธีการทดสอบ สอบปากเปล่า สอบเขียนโดยใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัย การสอบปฏิบัติ และการสังเกตพฤติกรรมขณะเรียนและขณะปฏิบัติกิจกรรมอาสาสมัครรับใช้สังคม

2. การศึกษากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม

ด้านเนื้อหาความรู้

ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่ากระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านเนื้อหาโดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ วิชาชีพสามารถตอบแทนสังคมได้ รองลงมา คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้ และการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพที่ท่านเรียนขณะนี้ตรงกับความต้องการ ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ เนื้อหาวิชาชีพที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นความรู้เดิม

ศิษย์เก่าพระดาบส มีความเห็นว่า กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านเนื้อหา โดยส่วนรวม มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 ข้อ คือ สามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองได้ เข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม และอาชีพสามารถตอบแทนสังคมได้ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ข้อ คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้ และประกอบอาชีพและตอบแทนสังคมไปพร้อมกันและข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ เนื้อหาวิชาที่ที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิม ศิษย์พระดาบสรับความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคม รู้จักการอาสาสมัครรับใช้สังคม ประโยชน์และความสำคัญต่อตนเองและสังคม โดยผ่านการปลูกฝังจากผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา ศิษย์พระดาบสรับรู้ด้วยการฟัง การดูแบบอย่างปฏิบัติจากดาบสอาสา และการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในสถานการณ์จริง

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่าการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ครูและดาบสอาสาที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี รองลงมา คือ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาที่พออย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน และผู้เรียนและผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน และ มีการวัดประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ การสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือ สมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจากเหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ศิษย์เก่าพระดาบส มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาที่พออย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน รองลงมา คือ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม และการเรียนการสอนเหมาะสม ไม่ยากเกินไปสำหรับการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ครูและดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียนฟัง และผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาดาบสอาสาสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส

น้อยที่สุด คือ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมผ่านกิจกรรมที่หลากหลายของโรงเรียนพระดาบส กิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ศิษย์รับรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมโดยการฟังจากการสอนของดาบสอาสาทั้งในห้องเรียนซึ่งแทรกเนื้อหาควบคู่ไปกับการเรียนการสอนทางวิชาชีพ

ด้านกิจกรรมเสริม ศิษย์พระดาบสรุ่นปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 มีความคิดเห็นว่าการบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เสริม โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส สูงสุด คือ โครงการพระดาบสสัญจรช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาสมัครรับใช้สังคม รองลงมา คือ กิจกรรมระหว่างวันในโรงเรียนพระดาบสช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการรับใช้สังคม และการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ข้อ คือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคมและชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม

ศิษย์เก่าพระดาบส มีความคิดเห็นต่อกระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เสริม โดยส่วนรวม มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบส อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบส สูงสุดคือการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม รองลงมา คือ โครงการพระดาบสสัญจรช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาสมัครรับใช้สังคม และชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม ตามลำดับ และข้อที่มีกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบส น้อยที่สุด คือ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคม ศิษย์เก่าพระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมผ่านกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่โรงเรียนพระดาบสได้ออกแบบให้ศิษย์พระดาบสได้ร่วมปฏิบัติ ทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมพระดาบสสัญจร กิจกรรมบริจาคโลหิต กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ศิษย์เก่าพระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมด้วยการฟังการสอนจากดาบสอาสาด้วยกิจกรรมการอบรม แล้วศิษย์จะได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมซึ่งออกแบบมาเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม และในการทำกิจกรรมต่างๆ นี้ศิษย์จะได้สังเกตอากัปกริยา ความรู้สึกของผู้ร่วมอาสาสมัครรับใช้สังคมและผู้ร่วมรับบริการจากโครงการกิจกรรมที่ศิษย์เข้าร่วม ซึ่งทำให้ศิษย์ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอาสาสมัครรับใช้สังคม และทำให้ศิษย์เกิดความเคยชินที่จะทำและพร้อมจะอาสาสมัครรับใช้สังคมด้วยตนเองต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา

จากการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาในด้านเนื้อหาความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านเนื้อหาความรู้

การสอนวิชาชีพมีการเน้นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของตลาดแรงงาน อย่างเหมาะสม ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาปลูกฝังการอาสาสมัครรับใช้สังคม และกระตุ้นเตือนศิษย์ให้มีระเบียบวินัย ปรับปรุงนิสัยพัฒนาความคิด อารมณ์และความประพฤติ สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ต้องการผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อช่วยเหลือสังคม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (2520) ที่ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็น กิจกรรมการศึกษา เพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตาม ความต้องการและความสนใจของพลเมือง

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ความรู้ทางวิชาชีพและ ปลูกฝังการอาสาสมัครรับใช้สังคมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้กับศิษย์พระดาบสซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ของ อาชัญญา รัตนอุบล (2544) การเรียนการสอนจะเป็น กิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการ เรียนการสอนและวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อ การเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมาก จนเกินไป

ด้านการประเมินผล

ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาประเมินผลศิษย์ด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น การทดสอบโดยใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัย การสอบปากเปล่า การสอบปฏิบัติ และการสังเกตพฤติกรรมประเมิน ตามสภาพจริงในขณะที่เรียนและการทำกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับหลักการวัดผลของ Brookfield (1986) เน้นความยืดหยุ่น หลากหลาย เลือกได้

2. กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส

จากการวิเคราะห์กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสเรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมในด้านเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านเนื้อหาความรู้

กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส และศิษย์เก่าพระดาบส โดยรวมมีกระบวนการรับความรู้ในระดับมาก ด้านวิชาชีพสามารถตอบสนองสังคมได้ แสดงว่าศิษย์พระดาบสมีความมั่นใจในความสามารถด้านวิชาชีพและการอาสาสมัครรับใช้สังคมของตัวศิษย์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาและการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของเชียรศรี วิวิศศิริ (2530) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนเป็นกระบวนการให้การศึกษา ซึ่งการศึกษาหมายถึงกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ทักษะทัศนคติ ทั้งค่านิยมและอุดมคติต่างๆ อันเป็นมรดกทางสังคม เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ผู้เรียนและสังคม รองลงมา คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้ และการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพที่ท่านเรียนขณะนี้ตรงกับความต้องการ การสามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้ สอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร โคตรบรรเทา (2526) กล่าวว่า การศึกษาวิชาชีพระยะสั้น เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้กับประชาชนทั่วไปในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้และทักษะในสาขาวิชาชีพต่างๆ ตามความสนใจ ความสามารถและความพร้อมของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ได้กล่าวถึงการการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการจัดการศึกษาอาชีพ เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับหลักการสอนผู้ใหญ่ของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) ที่กล่าวถึงหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ว่าการเรียนรู้ผู้ใหญ่ว่าปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่คือควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) คือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้นๆ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีกระบวนการรับความรู้ในระดับมาก ผู้บริหาร ครูและดาบสอาสาที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่

สอนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน ผู้เรียนและผู้บริหาร ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน และ มีการวัด ประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ใช้วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือ สมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจากเหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม และการเรียนการสอน เหมาะสม ไม่ยากเกินไปสำหรับการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์สอนโดยวิธีการสาธิตให้ ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ ผู้เรียนฟัง และผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากัน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ อาชัญญา รัตน อุบล (2544) ซึ่งกล่าวว่าคุณสมบัติของผู้สอนไม่จำกัดคุณวุฒิ หากอาศัยบุคคลากรที่มีความชำนาญ ด้านต่างๆ มาเป็นผู้สอนในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอน จะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการเรียนการสอน และวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป และข้อที่มี กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบส น้อยที่สุด คือ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบการสอน

ด้านกิจกรรมเสริม

ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้สังคมผ่านกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่ผู้บริหาร ครูและ คณาจารย์ได้ออกแบบให้ศิษย์พระดาบสได้ร่วมปฏิบัติ ทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมพระดาบส สัญจร กิจกรรมบริจาคโลหิต กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ศิษย์พระดาบสรับรู้การอาสาสมัครรับใช้ สังคมด้วยการฟังการสนทนจากผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ด้วยกิจกรรมการอบรม แล้วศิษย์จะได้ ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมซึ่งออกแบบมาเอื้อต่อการอาสาสมัครรับใช้สังคม และในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ นี้ศิษย์จะได้สังเกตอากัปภิกขัย ความรู้สึกของผู้ร่วมอาสาสมัครรับใช้สังคมและผู้ ร่วมรับการบริการจากโครงการกิจกรรมที่ศิษย์เข้าร่วม ซึ่งทำให้ศิษย์ตระหนักถึงความสำคัญและ ประโยชน์ของการอาสาสมัครรับใช้สังคม และทำให้ศิษย์เกิดความเคยชินที่จะทำและพร้อมจะ อาสาสมัครรับใช้สังคมด้วยตนเอง นอกจากนี้โครงการพระดาบสสัญจรช่วยเสริมสร้างการรักการ อาสาสมัครรับใช้สังคม และกิจกรรมระหว่างวันในโรงเรียนพระดาบสช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการรับ ใช้สังคม สอดคล้องกับแนวคิดของอรวรรณ กิมะพันธ์ (2542) เรื่องหลักในการจัดการเรียนการ

สอนผู้ใหญ่ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ที่สำคัญๆ ส่วนใหญ่จะต้องเกิดจากการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เป็นเพียง การรับรู้ข้อมูลเท่านั้น จึงจะเกิดผลต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาชัญญา รัตนอุบล (2544) เรื่องข้อตกลงพื้นฐานของการสอนผู้ใหญ่ว่า ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ทักษะคติไปสู่ชีวิตประจำวันของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพเวที (2532) ซึ่ง อธิบายวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าใช้หลักการแก้ไขปัญหาตามขั้นตอนของอริยสัจ 4 คือ สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม และ กิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้มีความรักในการรับใช้สังคม

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร ครูและคณาจารย์ควรใช้กระบวนการทัศนในการ ถ่ายทอดความรู้ ปลุกฝังให้ศิษย์พระดาบสมีความรักในการรับใช้สังคมและชอบกิจกรรมทำงาน เพื่อรับใช้สังคม เช่น การจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนโดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ใฝ่รู้รักการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อ สังคม สร้างคุณธรรม มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น กล้าคิด กล้าทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น และเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้กับศิษย์พระดาบส ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีใช้เวลาในการทำกิจกรรม การศึกษาอบรมระบบโรงเรียนเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมสำหรับศิษย์พระดาบสเพิ่มเติม

2. จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสด้านกิจกรรมการเรียน การพบว่า ศิษย์พระดาบสมีความเห็นเรื่องการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอนใน ระดับน้อยสุด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าครูและคณาจารย์ควรพิจารณาเพิ่มเติมเรื่องการใช้สื่อและ เทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอนในการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับศิษย์ให้มากขึ้น

3. ส่งเสริมการทำกิจกรรมเพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมอย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมที่ หลากหลายมากขึ้นเนื่องจากการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทำให้ศิษย์เห็นภาพและเข้าใจอย่างถ่องแท้

4. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของศิษย์พระดาบส ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมและวางแผนการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง นอกจากนี้การจัดกิจกรรม ต้องคำนึงถึงแง่มุมอื่น ได้แก่ ด้านกระบวนการกลุ่ม ควรพัฒนาหรือเลือกกิจกรรมให้มีความทันสมัย และใช้วิธีการสอนที่แปลกใหม่ เพื่อสร้างความสนใจ ความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ควบคู่ไปกับการให้กำลังใจศิษย์พระดาบส เพื่อสามารถรับใช้สังคมให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ในกิจกรรมควรเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู ดาบสอาสา ศิษย์พระดาบส และกลุ่มสังคม สอดแทรกสาระในกิจกรรมให้เกิดความสามัคคีและเกิดการยอมรับซึ่งกันให้มากขึ้นด้วย

5. ควรพิจารณาสถาบันสนับสนุนส่งเสริมครูและดาบสอาสาต้นแบบที่มีจิตสาธารณะเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับครู ดาบสอาสาและศิษย์พระดาบสต่อไป

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสำเร็จในการประกอบอาชีพของศิษย์เก่าพระดาบส ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเรียนการสอน ศิษย์เก่าได้ประกอบอาชีพตามหรือสูตรที่เรียนหรือนำความรู้จากการเรียนไปใช้อย่างไร

2. ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากศิษย์เก่าพระดาบส เนื่องจากโรงเรียนพระดาบสไม่ได้เน้นเฉพาะวิชาการแต่เน้นคุณธรรมควบคู่ไปด้วย การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการพระดาบสช่วยแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการวางหลักสูตรและการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนพระดาบส

3. ควรมีการติดตามผลของ กิจกรรม ที่มีต่อศิษย์เก่าพระดาบส การทดลองครั้งต่อไปควรมีระยะเวลาที่นานขึ้น เพื่อจะได้รู้ถึงความคงอยู่ของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก และควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพิ่มขึ้น เช่น แบบประเมินแผนกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ โดยพัฒนาตัวกิจกรรมควบคู่ไปด้วย

4.ควรมีการศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัจจัย เงื่อนไข ที่ส่งเสริม สนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อ
การจัดกิจกรรมของกลุ่มศิษย์พระดาบส

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กลุ่มพัฒนาการศึกษาเชิงรุก สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. การศึกษาทางเลือกคืออะไร. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://teacher.obec.go.th/index1.htm> [27 สิงหาคม 2550]

ก่อ สวัสดิพานิช. ผลการศึกษาออกโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาประเทศ. วารสารการศึกษานอก
โรงเรียน 25. (สิงหาคม-กันยายน 2532) : 22-28.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544).

กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชนจำกัด, 2539.

กิตติพงศ์ วงศ์สุนทร. จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ในแนวการจัดพัฒนาจริยธรรมไทย

การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.

เกรียงศักดิ์ แซ่ลี. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. การศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุข. กรุงเทพฯ : ที.พี.พรินท์, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

โครงการพระดาบส. โครงการพระดาบส. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.onec.go.th/coleg/dabot/dabot1.html> [27 สิงหาคม 2550]

จตุพร ชมโฉม. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.

จารุพันธ์ ทองศิริ. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.

จำลอง ม่องแรง. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.

จำลอง วรวงศ์. สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2552.

ฉลวย จันทร์. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.

ฉลอง พนมวัน ณ อยุธยา. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

เจลิยว นุรีภักดี. รายงานผลการวิจัย เรื่องลักษณะของครูที่ดีกรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์

กรมการฝึกหัดครู, 2520.

- ชวาลา เวชยันต์. การพัฒนาแบบการเรียนรู้การสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ชาญชัย วรรณนา. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- ชิตขงค์ ส. นันทนาเนตร. ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2520.
- เชียรศรี วิจิตรสิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน:เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ
: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
2530.
- ดนัย ไชยโยธา. หลักการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา : การสอนระดับประถมศึกษา การสอน
สังคมศึกษา การสอนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2534.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.
- เต็มพงศ์ สีดา. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- ทองเวียน อมรัชกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2521.
- ทิตนา แหมมณี และคนอื่นๆ. กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: บุรพา
ศิลป์การพิมพ์, 2522.
- ทิตนา แหมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ธนายุทธ พับพาน. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. องค์มนตรีชี้วิกฤติสังคมไทยเพราะขาดคุณธรรมจริยธรรม. คมชัดลึก (5 ก.พ.
2550)
- นฤมล บุณนิม. การศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูไทยในอดีตและ
ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาสาร์ตศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทิยา ตันศรีเจริญ. Service-learning: เรียนรู้จากการช่วยเหลือสังคม. สถานปฏิบัติ 6 (มิถุนายน):
23-26, 2546.

- นันทภา ชมพุดตร. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- นิยม สมมิตร. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- บัณฑิต ธิกันทา. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก ผู้ทรงลิขสิทธิ์, 2541.
- บุญชัย เหลียวสิทธิกุล. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- บุญล้ำ ภูทองชัย. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.
- ปฐม นิคนานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษร, 2538.
- ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ประวิทย์ วงศ์เสนา. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.
- ประสิทธิ์ อรรถบุตร. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- ปิ่นรัตน์ นวชาติธำรง. สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2552.
- เปงก่าย. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- ผ่องศรี ศรีวัง. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2520
- พนม ปางเมืองมูล. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญาันทภิกขุ). หน้าที่ของคน (ฉบับสมบูรณ์) คนดีและคุณสมบัติพิเศษของ
นักบริหาร. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2543.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). เทคนิคการสอนพระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, 2532.
- พิเชษฐ อยู่เปา. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- เพ็ญศรี ทวีสุวรรณ. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบ. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการเรียนรู้และ
เทคนิคการฝึกอบรม หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2533.
- ไพโรจน์ จอมเกต. สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2552.
- มน จันตะ. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

- มนัส ศรีกัลยา. ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียนสารพัดช่าง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- มูลนิธิพระดาบส. รายงานประจำปี 2547. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์. เมธี มนูญญา. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- ยงยุทธ อุดมภา. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- ยุทธนา ปิยะจันทร์. การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพของงานพัฒนาชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- โยธิน คັນสุทธ และคนอื่นๆ. จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533.
- รัตนา พุ่มไพศาล. วิทยาการสอนสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, 2546.
- วรรณิ์ แกมเกต. วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- วัชรยุทธ บุญมา. การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- วัชรา คลายนาทร. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2530.
- วันดี สุรภัสส์ก. การเปรียบเทียบความรู้และเจตคติต่อเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของนักศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีการเรียนทางไกลในกรุงเทพมหานคร ที่มีภูมิหลังต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- วิชชุดา หุ่นวิไล. การศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ : บารมีการพิมพ์, 2532.

- วิชาญ ศิริมงคลขจร. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.
- วินัย สายหงษ์. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาที่พระยะสันของครูผู้สอนและผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.
- วีระศักดิ์ จงไกรจักร. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552.
- วิลาสินี ลัคนาวิจิตร. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- ศรชัย ธินาเทศ. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. เจตคติ. กรุงเทพฯ : ดี. ดี. บุ๊คส์โตร์, 2531.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมัน. วิจัยการการเรียนรู้ [4 MAT] : การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ : SR Printing, 2543.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. ฝ่าวิกฤติการปฏิรูปการศึกษาสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- ศรี ส่างอ่อน. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- สมคิด อิศระวัฒน์. การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : จรัสนิทวงศ์การพิมพ์, 2543.
- สมเจตต์ คำอยู่. สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2552.
- สมบัติ เลาท่า. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- สมพร ชันละ. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- สมพร เทพสิทธิ. ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องสังคม. กรุงเทพมหานคร : จิรัชการพิมพ์, 2541.
- สมศรี เพชรโชติ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชนในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาต่อเนื่องที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สมหมาย เคียงประเสริฐ. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- สมานจิตต์ สุคนธ์ทรัพย์. เอกสารการสอนชุดวิชา 23302 การวางแผนพัฒนาโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524.
- สวัสดิ์ อรรคบุตร. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552)
- สาธิต ฉิมบรรเทิง. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.
- สายชล เข้มมุข. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.
- สาโรจน์ บรรจงรักษ์. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.
- สาธิตกา แซ่ยะ. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2551.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.korsornor1.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=416314> [15 กุมภาพันธ์ 2551]

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.korsornor1.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=42380> [20 มีนาคม 2552]

สุคนธ์ ภูริเวทย์. หลักสูตรเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

สุทัศน์ สายน้อย. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

สุเทพ เมฆ. ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนและครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทพาณิชยกรรมในเขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.

สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุภาพร ตันนากัย. ผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอำไพ-เทคนิค เพื่อส่งเสริมความเอื้อเพื่อเนื้อแผ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2544.

โสภาพรรณ สุวรรณรัตน์. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552.

อนุรักษ์ สว่างวัน. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อภิญา เวชชัย. กลุ่มพิการถูกปฏิบัติราวกับเป็นพลเมืองชั้นสอง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.tddf.or.th/tddf/webboard/feedback.php?ID=708&READNUM=135&refpage=19> [27 สิงหาคม 2550]

อัครเดช ชูจิตต์. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

อัครเดช ศรีหัวแฮ. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552.

- อาชัญญา รัตนอุบล. การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส. ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- อาชัญญา รัตนอุบล. การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542. (อัดสำเนา).
- อาชัญญา รัตนอุบล. การจัดโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อุดม เขยกีวงศ์. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์ดวงกลม, 2534.
- อุทัยวรรณ อินทรสาลี. สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2552.
- อาทิตย์ วรรณโส. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2552.
- อุ้นตา นพคุณ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล, 2523.
- อุไรวรรณ ชมวัฒนา. ผลของการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มีต่อการพัฒนาทักษะ
ยิมนาสติกลีลาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
พลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ไอฟาร์ บัวเกิด. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552.

ภาษาอังกฤษ

- Arenas, Alberto. Connecting Hand, Mind, and Community: Vocational Education for
Social and Environmental Renewal. [online]. Available from: <http://eric.ed.gov>
[2009, August 13]
- Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives. Handbook 2: Affective
Domain. New York: Mackay, 1956.
- Brookfield, S. Understanding and facilitating adult learning. San Francisco: Jossey-Bass,
1986.
- Brooks, Louise and Awodeyi Tomi. Has Employer Satisfaction with Vocational Education
and Training Changed between 2005 and 2007? Occasional Paper. [online].
2009. Available from: <http://eric.ed.gov> [2009, August 13]
- Budria, Santiago and Telhado-Pereira, Pedro. The Contribution of Vocational Training to
Employment, Job-Related Skills and Productivity: Evidence from Madeira.
[online]. Available from: <http://eric.ed.gov> [2009, August 13]
- David, Jane L. Service Learning and Civic Participation. [online]. Available from:
<http://eric.ed.gov> [2009, August 13]

Ducate, Lara. Service Learning in Germany: A Four-Week Summer Teaching Program in Saxony-Anhalt. [online]. Available from: <http://eric.ed.gov> [2009, August 13]

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York: Ma Graw-Hill, 1973.

Joyce, Bruce; Weil, Marsha; and Calhoun, Emily. Model of Teaching. Boston: Allyn and Bacon, 2000.

Knowles, Malcolm S. and Overstreet. Harry A. Informal Adult Education, New York: Association Press, 1950.

Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education: Andragogy Versus Pedagogy. New York: Association, 1970.

Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education. New York: Cambridge, The Ault Education Company, 1980.

Maran, Daniela Acquadro. Serving Others and Gaining Experience: A Study of University Students Participation in Service Learning. [online]. Available from: <http://eric.ed.gov> [2009, August 13]

Roehlkepartain, Eugene C. Service-Learning in Community-Based Organizations: A Practical Guide to Starting and Sustaining High-Quality Programs. [online]. Available from: <http://eric.ed.gov> [2009, August 13]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศธ ๐๕๑๒.๖(๒๗๕๐) /

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กทม. ๑๐๓๓๐

๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอบขอมอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ครูใหญ่โรงเรียนพระดาบส

ด้วยนางสาวภัทรพร มงคลวัจน์ นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อการอาสาสมัครการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระ
ดาบส ขอบขอมอนุเคราะห์ประสานบุคลากรเพื่อเก็บข้อมูลดังนี้

๑. แบบสอบถาม รายละเอียดดังต่อไปนี้
๒. แบบสัมภาษณ์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

คณะครุศาสตร์หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

ประธานสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๒๒๑๔-๒๖๓๑

โทรสาร ๐-๒๒๑๔-๒๖๓๒

ผู้ทำวิจัย : นางสาวภัทรพร มงคลวัจน์ โทรศัพท์ ๐๙๖-๙๙๗-๙๙๙๓

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบสัมภาษณ์ศิษย์พระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้การถ่ายทอดความรู้เพื่อการ
อาสาศัมครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา**

ชื่อ.....นามสกุล.....

เพศ (.....) ชาย (.....) หญิง

อายุ ปี

ท่านศึกษาสาขา

(.....) วิชาชีพช่างยนต์	(.....) วิชาชีพช่างไฟฟ้า
(.....) วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์	(.....) วิชาชีพการเกษตรพอเพียง
(.....) วิชาชีพช่างซ่อมบำรุง	(.....) วิชาชีพเคหบริบาล
(.....) วิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน	

**ข้อมูลการรับความรู้ของศิษย์พระดาบสต่อกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้บริหาร ครู
และดาบสอาสา**

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยใช้เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง “การวิเคราะห์
กระบวนการการ ถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส” ดังนี้

1. เนื้อหาความรู้
2. กิจกรรมการเรียนการสอน
3. กิจกรรมเสริม

1. เนื้อหาความรู้

1.1 จากการเข้าเรียนในโรงเรียนพระดาบส ท่านได้รับความรู้และประโยชน์ใดบ้างจาก
โรงเรียนพระดาบส

1.2 ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่โรงเรียนพระดาบสไปใช้ประโยชน์
อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างและให้เหตุผลประกอบ

1.3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการอาสาศัมครรับใช้สังคม เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ และ
มีความจำเป็นต่อสังคมอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด อธิบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ

2. กิจกรรมการเรียนการสอน

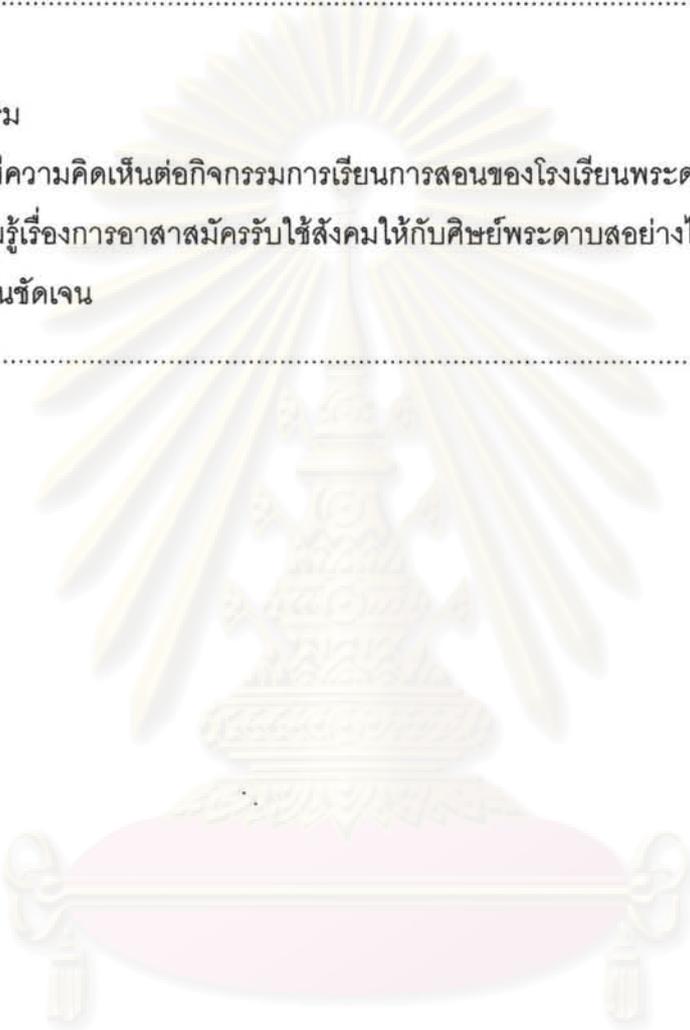
ท่านมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสในเรื่องการการถ่ายถอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน

.....

3. กิจกรรมเสริม

ท่านมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสในเรื่องการการถ่ายถอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน

.....

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ศิษย์เก่าพระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้การถ่ายทอดความรู้เพื่อการ
อาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา

ชื่อ.....นามสกุล.....

เพศ (.....) ชาย (.....) หญิง

อายุ ปี

ท่านสำเร็จการศึกษาระดับ

(.....) วิชาชีพช่างยนต์

(.....) วิชาชีพช่างไฟฟ้า

(.....) วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์

(.....) วิชาชีพการเกษตรพอเพียง

(.....) วิชาชีพช่างซ่อมบำรุง

(.....) วิชาชีพเคหะบริหาร

(.....) วิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน

ข้อมูลการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้การถ่ายทอดความรู้
เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยใช้เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง “การวิเคราะห์
กระบวนการการ ถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส” ดังนี้

1. เนื้อหาความรู้
2. กิจกรรมการเรียนการสอน
3. กิจกรรมเสริม

1. เนื้อหาความรู้

1.1 จากการเข้าเรียนในโรงเรียนพระดาบส ท่านได้รับความรู้และประโยชน์ใดบ้างจาก
โรงเรียนพระดาบส

1.2 ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่โรงเรียนพระดาบสไปใช้ประโยชน์
อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างและให้เหตุผลประกอบ

1.3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการอาสาสมัครรับใช้สังคม เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ และ
มีความจำเป็นต่อสังคมอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด อธิบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ

2. กิจกรรมการเรียนการสอน

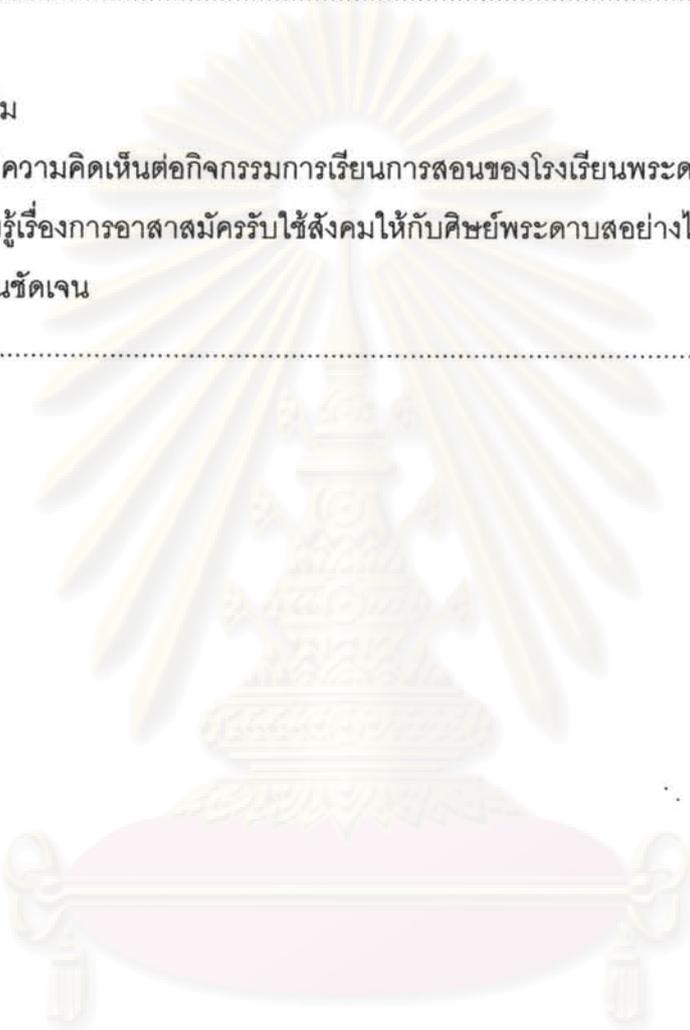
ท่านมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสในเรื่องการการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน

.....

3. กิจกรรมเสริม

ท่านมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพระดาบสในเรื่องการการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอาสาสมัครรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน

.....

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูและตาสอาสาคือกระบวนการการถ่ายทอดความรู้เพื่อการ
อาสาสมัครรับใช้สังคม

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ.....นามสกุล.....

เพศ (.....) ชาย (.....) หญิง

อายุ ปี

หน้าที่รับผิดชอบ.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยใช้เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง “การวิเคราะห์
กระบวนการการ ถ่ายทอดความรู้เพื่อการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาโรงเรียนพระดาบส” ดังนี้

1. เนื้อหาความรู้
2. วิธีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม
3. การประเมินผล

1. เนื้อหาความรู้

1.1 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร

.....

1.2 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการอาสาสมัครรับใช้สังคม อธิบายพร้อมให้
เหตุผลประกอบ

.....

1.3 ท่านมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการอาสาสมัครรับใช้สังคมอย่างไรบ้าง มีความสำคัญและ
จำเป็นอย่างไรสำหรับท่านและทุกคนในสังคม อธิบายพร้อมยกตัวอย่างและให้เหตุผลประกอบ

.....

2. วิธีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริม

2.1 ท่านมีส่วนสร้างแนวคิดการรับใช้สังคมให้กับศิษย์พระดาบสอย่างไรบ้าง อธิบายพร้อม
ยกตัวอย่างประกอบ

.....

2.2 ศิษย์พระดาบสจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนพระดาบสได้จัดขึ้น
อย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

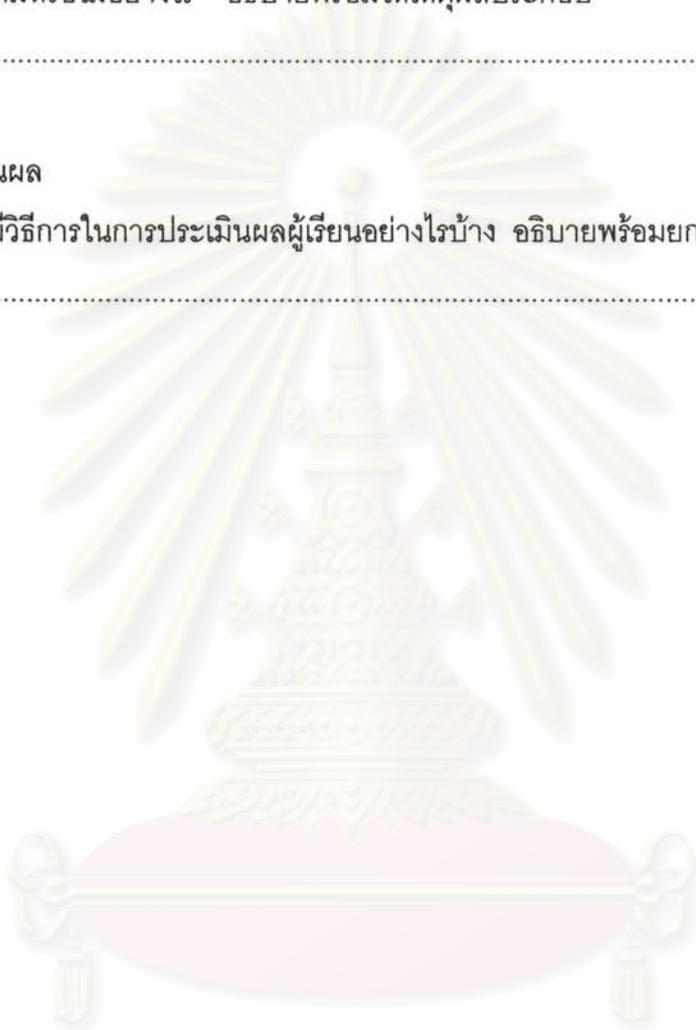
2.3 กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรมบำเพ็ญประโยชน์ช่วยสร้างให้ศิษย์พระดาบสมิ
จิตใ้รับใช้สังคมหรือไม่อย่างไร อธิบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

3. การประเมินผล

ท่านมีวิธีการในการประเมินผลผู้เรียนอย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

.....

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
แบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามศิษย์พระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้กระบวนการการถ่ายทอดความรู้
เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความใน
รายการและ เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดท้ายข้อความให้ตรงกับ
ความเป็นจริง

1. เพศ
(.....) ชาย (.....) หญิง
2. อายุ
(.....) 15 - 20 (.....) 21 - 25
(.....) 26 - 30 (.....) 31 - 35
(.....) 36 - 40 (.....) อื่นๆ โปรดระบุ.....
3. ท่านกำลังศึกษาสาขา
(.....) วิชาชีพช่างยนต์ (.....) วิชาชีพช่างไฟฟ้า
(.....) วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ (.....) วิชาชีพการเกษตรพอเพียง
(.....) วิชาชีพช่างซ่อมบำรุง (.....) วิชาชีพเคหะบริหาร
(.....) วิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบส

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความใน
รายการและเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดท้ายข้อความให้ตรงกับความ
คิดเห็นของผู้ตอบให้เป็นจริงที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความทั้งหมด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยเป็นบางส่วน	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความบางส่วน	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด	ได้ 1 คะแนน

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ด้านเนื้อหา</u>					
1. ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้					
2. ท่านเข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม					
3. การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาชีพที่ท่านเรียนขณะนี้ตรงกับความต้องการของท่าน					
4. วิชาชีพของท่านสามารถตอบแทนสังคมได้					
5. จากการเรียนการสอนวิชาชีพในขณะที่ท่านเรียน ท่านมองเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ					
6. เมื่อท่านประกอบอาชีพท่านจะตอบแทนสังคมไปพร้อมกัน					
7. เนื้อหาวิชาชีพที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิมของท่าน					
<u>ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน</u>					
8. การเรียนการสอนเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ ไม่ยากสำหรับการเรียนรู้ได้					
9. ดาบบทเรียนเลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐาน ทักษะ ความแตกต่างของผู้เรียน					
10. ดาบบทเรียนใช้วิธีสอนบรรยายประกอบการสาธิต					
11. ดาบบทเรียนอธิบายและยกตัวอย่างชัดเจน					
12. ดาบบทเรียนสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ					
13. ดาบบทเรียนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาวิชาที่เรียน					

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. ดาบสอาสามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี					
15. ดาบสอาสาได้เชิญวิทยากรหรือบุคคลที่เชี่ยวชาญนอกเหนือจากดาบสอาสาเองมาให้ความรู้					
16. ดาบสอาสา มีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าแล้วทำรายงานเป็นกลุ่ม					
17. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียนฟัง					
18. ดาบสอาสาได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน					
19. ดาบสอาสาใช้วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือ สมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจากเหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง					
20. ดาบสอาสาเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม					
21. ดาบสอาสาสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้					
22. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ศิษย์พระดาบสต้องการรับใช้สังคม					
23. ผู้เรียนสามารถสอบถามดาบสอาสา นอกเวลาเรียน					
24. ผู้เรียนและดาบสอาสา มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน					
25. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการสอน					
26. อาคาร สถานที่ปฏิบัติการเรียนการสอน ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม					
27. การเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง					

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
28. มีการวัดประเมินผลความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาชีพที่เรียน					
29. มีการประเมินผลจากความรับผิดชอบของผู้เรียน					
30. มีการวัดประเมินผลจากการปฏิบัติงาน					
31. มีการวัดประเมินผลจากผลงานที่ลงมือปฏิบัติ					
32. มีการวัดประเมินผลจากการสังเกตกระบวนการทำงาน					
กิจกรรมเสริม					
33. ท่านคิดว่าโครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้างการรักการอาสาศรมั้ครรับใช้สังคมให้แก่ท่าน					
34. ท่านคิดว่าโครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมทักษะวิชาชีพของท่าน					
35. ท่านคิดว่ากิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้ท่านรักการรับใช้สังคม					
36. ศิษย์พระดาบสชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม					
37. ท่านคิดว่าการอาสาศรมั้ครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม					
38. กิจกรรมระหว่างวันในโรงเรียนพระดาบสช่วยปลูกฝังจิตสำนึกการรับใช้สังคมให้กับท่าน					

แบบสอบถามศิษย์เก่าพระดาบสต่อกระบวนการรับความรู้กระบวนการถ่ายทอด
ความรู้เพื่อการอาสาสมัครรับใช้สังคมของผู้บริหาร ครูและดาบสอาสา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความใน
รายการและ เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดท้ายข้อความให้ตรงกับ
ความเป็นจริง

1. เพศ (.....) ชาย (.....) หญิง
2. อายุ
(.....) 15 - 20 (.....) 21 - 25
(.....) 26 - 30 (.....) 31 - 35
(.....) 36 - 40 (.....) อื่นๆ โปรดระบุ.....
3. ท่านสำเร็จการศึกษาระดับ
(.....) วิชาชีพช่างยนต์ (.....) วิชาชีพช่างไฟฟ้า
(.....) วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์ (.....) วิชาชีพการเกษตรพอเพียง
(.....) วิชาชีพช่างซ่อมบำรุง (.....) วิชาชีพเคหะบริหาร
(.....) วิชาชีพช่างไม้เครื่องเรือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการรับความรู้ของศิษย์เก่าพระดาบส

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความใน
รายการและเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดท้ายข้อความให้ตรงกับความ
คิดเห็นของผู้ตอบให้เป็นจริงที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความทั้งหมด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยเป็นบางส่วน	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความบางส่วน	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด	ได้ 1 คะแนน

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ด้านเนื้อหา</u>					
1. ท่านสามารถนำความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพได้					
2. ท่านสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองได้					
3. ท่านเข้าใจความสำคัญของการรับใช้สังคม					
4. อาชีพของท่านสามารถตอบแทนสังคมได้					
5. ท่านประกอบอาชีพและตอบแทนสังคมไปพร้อมกัน					
6. เนื้อหาวิชาชีพที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของท่าน					
<u>ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน</u>					
7. การเรียนการสอนเหมาะสม ไม่ยากเกินไปสำหรับการเรียนรู้ของท่าน					
8. ท่านคิดว่าตาสอาสาเลือกวิธีสอนโดยคำนึงถึงพื้นฐาน ทักษะ ความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล					
9. ตาสอาสาใช้วิธีสอนบรรยายประกอบการสาธิต					
10. ตาสอาสาอธิบายและยกตัวอย่างชัดเจน					
11. ตาสอาสาสอนโดยวิธีการสาธิตให้ผู้เรียนดูก่อนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ					
12. ตาสอาสาและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาวิชาที่เรียน					
13. ตาสอาสามีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี					
14. ตาสอาสาได้เชิญวิทยากรหรือบุคคลที่เชี่ยวชาญนอกเหนือจากตาสอาสาเองมาให้ความรู้					

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15. ดาบสอาสามีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนร่วมกัน ศึกษาค้นคว้าแล้วทำรายงานเป็นกลุ่ม					
16. ดาบสอาสามีได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิชาชีพ อย่างจริงจังในสถานที่ฝึกงาน					
17. ดาบสอาสามีใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสรุปให้ผู้เรียน ฟัง					
18. ดาบสอาสามีใช้วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือ สมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้ผู้เรียนศึกษาปัญหาจาก เหตุการณ์นั้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหานั้นด้วยตนเอง					
19. ดาบสอาสามีเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม					
20. ดาบสอาสามีสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และ สังเคราะห์ได้					
21. กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ศิษย์พระดาบส ต้องการรับใช้สังคม					
22. ผู้เรียนสามารถสอบถามดาบสอาสามอกเวลาเรียน					
23. ผู้เรียนและดาบสอาสามีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน					
24. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการ สอน					
ด้านกิจกรรมเสริม					
25. ท่านคิดว่าโครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมทักษะ วิชาชีพของท่าน					
26. ท่านคิดว่าโครงการพระดาบสสัญญาช่วยเสริมสร้าง การรักการอาสามัครรับใช้สังคมให้แก่ท่าน					
27. ท่านคิดว่ากิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์มีส่วนช่วยให้ ท่านรักการรับใช้สังคม					

ข้อความ	คะแนนความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
28. ท่านชอบกิจกรรมทำงานเพื่อรับใช้สังคม					
29. ท่านคิดว่าการอาสาสมัครรับใช้สังคมเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนในสังคม					

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวภัทรพร มงคลวัจน์ เกิดวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2525 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ สำเร็จ การศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา นอกระบบโรงเรียนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2548

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย